

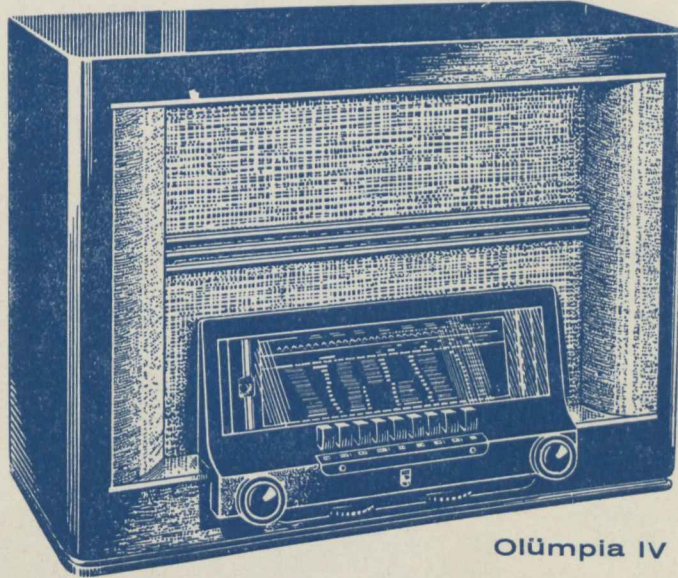

9
1940

MEIE NOORUS

Terve maailm saadab...
iga tund värskemaid päevauudiseid!

Olümpia IV

PHILIPS Olümpia sari 1940 pakub
tänapäeva radio-tippsaavutusi

PHILIPS Olümpia I	Hind Kr. 210.-
(maagilise silmaga)	
Universaal	215.-
PHILIPS Olümpia II	245.-
Universaal	255.-
PHILIPS Olümpia III	305.-
Universaal	325.-
PHILIPS Olümpia IV	415.-
Vibraatoriga	440.-
Patareivastuvõtjate sari	
429 B	155.-
629 B	195.-

Järelemaksu võimalus kuni üheksa kuud

PHILIPS

MAAILMA SUUREMAD RAADIOTEHASED

Kaalitöö lõpu

MEIE NOORUS

NOORTEAJAKIRI

Toimetused: **V. Altoa, J. Maisma, E. Murdmaa, J. Nyman, P. Rummo, J. Vellerind.**

Peatoimetaja: **J. Nyman.**

Tegevtoimetaja: **P. Rummo.**

Ilmub 18 numbrit aastas. Toimetuse aadress: Niguliste 12, Tallinn. Telef. 432-73

Nr. 9 (26)

Mai

1940

Haridusministri soove koolilõpetajatele noortele

Inimese elu arengut nimetatakse sageli eluteeks. Teel esineb sageli käänakuid, siledaid ja konarlikke kohti, tõuse ja langusi. Kes aga sammub südikalt edasi, see jõuab sihile kindlasti.

Teie, armsad noored, seisate oma elutee järgmisel suuremal käänakul. Esimene käänak oli vististi siis, kui läksite kooli, teise läbite kooli lõpetades.

Esimene käänak tõi teid välja kodust uude maailma, kus lõppes küll lap-

sepõlve kaunis mänguaeg ja kus algasid kohustused ning pidev töö; ent ometi oli kool teile teiseks koduks. Tema varjas teid ohtude ja ootamatuste eest ning arendas teid tugevaiks nii vaimu kui ka keha poolest, et suudaksite jätkata edukat sammumist eluteel ka säärase käänakute järele, kust teil tuleb edasi minna juba iseseisvalt ja kus rõõmud vahelduvad muredega, õnn õnnetusega.

Säärase viimatimainitud käänaku ees seisavad teist paljud. Te olete nagu uksel, mis paratamatult avaneb ja laseb teid uude maailma, kus vaid väheseid on ootamas kindel ja muretu osa. Avaneb küll suur võimaluste avarus, kuid jääb eemale kodu ning kooli hool ja tuleb asuda iseseisvalt endale kätte võitma pärisosa selles uues maailmas.

See võitlus pärisosa pärast ärgu teid hirmutagu. Teile igähele on meie kodumaa loodusvarade näol varutud küllaldaselt äraelamise ja oma kodu loomise võimalused, teid igäht on ootamas ülesanded oma rahva ja riigi hüvanguks ning teie igähe õnneks.

Haridusminister prof. P. Kogerman pojaga suvisel retkel

Ja selle kõige saavutamiseks on teile igapähele kergesti kättesaadavaiks, jõukohaseiks ja kindlasti sihile viivaiks vahendeiks — töö ja usk endasse ning oma rahvasse. Jatkub teil neid vahendeid, siis on teie elutee avar ja sile ning teie saatjaks sellel edu ja õnn. Elutormid vaid karastavad teid ja ebaõnnestumised annavad kogemusi uuteks pingutusteks.

Sest ärgem unustagem kunagi, et kui meie väikese rahvana tuhandete aastate kestel siin Läänemere paesel ja tuulisel rannikmaal oleme püsima jäänud, kõrge kultuuri loonud ja oma iseseisva riigi rajanud, siis ainult tänu püsivale ja tublile tööle. Usin töö varavalgest hilisõhtuni on olnud ja on ka tulevikus meie rahva õnnistus, tema edu ja saavutuste alus. Eks nimeta ju luuletaja Henrik Visnapuu meie Eestit töö, mure ja laulu vabaks kodumaaks, mis töö läbi jääb vabana seisma kõigil aegadel.

Kuid töö ei anna mitte ainult eluüldpidamist, kehakatet ja peavarju, ei loo ainult varasid ning väärtusi, vaid töö annab elule mõtte ja püüdlustele kõrgeima sihi. Seda annab töö aga ainult siis, kui teeme seda ausalt ning tublilt ja selle kindla usu ning teadmise, et meie tööst ei tule kasu mitte ainult meile isiklikult, vaid ka meie rahvale ja riigile, kelle kaudu meid varjab meie lugematute esivanemate hool ja armastus.

Sääraselt tööd tehes ja oma kohuseid täites ei tundu ükski töö raskena ega mustana, vaid iga töö on aus ja iga töötajaja on väärtuslik ning vajaline rahva liige ja riigi kodanik.

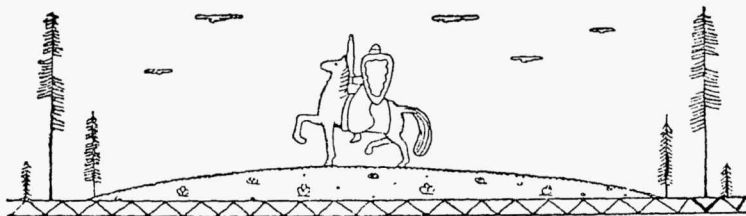
Et seda olla ja selleks saada, ärgu lõppegu teie haridustee kooliga. Kool andis teile vaid arengu aluse, näitas kätte tee alguse. Jatkugu teie haridustee eneseharimise ja edasiõppimise, organisatsioonide, õpiringide, rahvaülikoolide, kursuste, loengute ja raamatute kaudu. Eriti hea raamat olgu teile elus ustavaks sõbraks ja nõuandjaks ning olgu teile auasjaks kuuluda kohaliku avaliku raamatukogu lugejate-õpilaste perre aktiivse liikmena.

Tehes tööd ja täites oma kohuseid olgu teie ülimaks püüdeks teile looduse poolt antud vaimsete ja kehaliste võimete igakülgne väljaarendamine, nii et teist sirguksid tublid ning väärtuslikud inimesed, rahva liikmed ja riigi kodanikud, kes on valmis tööle, teole ja — kui isamaa kutsub — ka ohvrile!

Õnn kaasa, noored!

Tallinnas,
mais 1940.

P. Kogerman,
haridusminister.

Raamatutorkus

Valve Saretok

Nat. Meil illustratsioonid

See kevad oli harukordselt meelisegev. Veel iial polnud õhk nii erutav, tuuled nii värsked ja päike nii särav. See oli kevad, mis sobis nii vähe raamatutega ja mõtetega eksameist.

Kui Ann vaatas klassiaknast välja ja nägi seal sinist taevalaiku, siis ta süda lausa valutab imelisist nimetuist igatsusist ja vihast kõige vastu, mis teda köitis koolipingi külge. Ja kodus, linnakorteri sünges hämaruses, see igatsus aina kasvab ja viha üha süveneb.

Kuid polnud midagi parata, ta pidi õppima. Sel kevadel lõpetas ta algkooli ja ta oli vanemaile töötanud, et ta lõpetab hästi. Sest ees seisis ju ka sisseastumise eksamid keskkooli. Anne vanemad soovisid, et ta läheks edasi keskkooli, Ann oli andekas, õpetajad väitsid, et ta oli paljutöötav, tema pidi jätkama õpinguid ülikoolini välja. Seda ütlesid kõik. Kahju oleks raisata selliseid vaimuandeid. Ja Anne vanemad ütlesid, et nemad omalt poolt võimaldavad tütrele kõik, et teha temast tark ja haritud naine. Ann ise ka oli seni soovinud saada targaks ja õppida kõiki maailma tarkusi, tal oli auahneid unistusi, ta nägi sageli vaimus end juba ülikooli õppetooliski.

Kuid, ah, nüüd oli kevad ja unistused raamatutarkusest tundusid järsku nii tolmuseina ja koltunuina. Nüüd mõtles ta, et oli hirmus ja vastik veeta kogu elu raamatute ja seinte vahel. Ta leidis, et ta ei sobigi püüdlema teaduse kõrgusi, ta tundis, et ta pea lihtsalt ei võta enam vastu seda, mida pakkusid kooliraamatute leheküljed.

Võib-olla oli möödunud talv olnud liig karm, harva pääsis pakase tõttu suusatama ja uisutama, päikese puudumine oli

teda teinud lõdvaks ja jõuetuks — võib-olla sellepärast oli talle õppimine nüüd kahekordselt vastik.

„Ma lähen välja, ema,“ ütles Ann ja pani ajalooraaamatu käest. Mis läksid temale korda vanade rahvaste julmad ja rumalad sõjad, kui tänavail ometi juba müüdi sinililli ja parkides muru oli mahlaselt roheline!

Ema vaatas murelikult oma pikale kõhnale tütrele.

„Paari nädala pärast on kõik möödas, Ann,“ ütles ta kaastundlikult. „Siis pääsed maale ja sügisel oled jälle värske.“

Ann naeratas nukralt. Praegu ei suutnud ta kuidagi uskuda, et ta sügisel oleks küllalt värske jälle rõõmustama uue kooli ja uute raamatute üle.

Tänaval oli leebe ja värske kevad. Tasane tuul silistas Anne kergeid käharaid ja kahvatuid põski, kustki kandus müüride vahele kevadiste vete lõhna. Korraga oli Annel palju parem olla. Ta jalutas kaua ja kaugele, peagu linnast välja.

Raudtee äärest noppis ta pihutäie uushaljaid rohukõrsi, nautis suurte sõõmudega nende lõhna ja laskis päikesel paista endale lausa näkku. Siis hakkas ta pikamisi lonkima tagasi. Järsku tundis ta suurt väsimust. Muidugi ta oli ju täna kõndinud mitu kilomeetrit. Ka janu vaevatas teda. Ta tahtis põigata lähimasse toiduainetepoodi jooma limonaadi, kuigi ta sääraseid jookke südamest põlgas, aga siis meenus talle, et kuski siin läheduses pidi elama ta pinginaaber Illa. Ann oli talvel paar korda külastanud Illat — Illa oli nimelt väga nõrk matemaatikas ja enne klassitöid käis Ann teda mõnikord ette valmistamas. Illa oli üldse võrdlemisi abitu koolitöis ja Anneta võib-olla ta tänavu

ei lõpetakski. Enamasti käis Illa ikka Anne pool järgmise päeva tunde ette valmistamas, kuid mõnikord ta ei pääsnud kodust välja, kuna ta ema vajas teda, ja siis tuli Ann tema juure.

Õigupoolest ei tulnud Ann kunagi meelstasti Illa kodusse. Tal oli seal alati tunne, nagu oleks ta teistel inimestel jalus. Illa perekond oli väga suur ja korter imeväike. Ja alati oli seal rähmeldamist, sagimist ja tegemist: mõni perekonna liige triikis, teine pesi põrandaid, kord keedeti sülti, kord nõeluti pesu või voodikotte või küpsetati leiba. Kõiki neid majapidamistöid sooritati aga teisiti kui Anne kodus. Anne kodus näiteks keedeti sülti köögis ja kööki ja sahvrisse see jäigi, kuid Illa kodus oli sülדיkeetjaid ikka mitu, sest kellelgi polnud aega püsida lõpuni pliidi juures, ning toidukausse kantii kõikjale laiali, iga toa akendele ja laudadele, ja mõnikord unustati vahukulp taburetile, mille keegi lükkas laua alla, ning siis oli segadust ja otsimist maailm. Ühe sõnaga, Illa kodus ei olnud töö-juures korda ega mingit süsteemi. Seal töötati rabinal ja suure käraga, ja see häiris Anne, kuna tema kodus kõik kulges sujuvalt ja vahejuhtumiteta.

„Ei tea, mis neil täna on päevakorras.“ muigas Ann endamisi, kui ta koputas Illa uksele.

Täna oli päevakorras põrandapesemine ja see ei olnudki külalisele nii kohutav, sest kodus oli ainult Illa ja ta ema ning õhkkond selle tõttu võrdlemisi rahulik. Ann pandi istuma Illa voodile ja kästi tal jalad üles tõmmata. Ja seal ta istuski üsna lõbusana, vaadeldes ema ja tüdarta, kuidas need aeg-ajalt jätsid ühes toas töö pooleli ja tõttasid teise, kuidas nad lükkasid ümber teineteise veeämbreid ja unustasid pesulappe ämbrisse, otsides neid siis meeletult ja vastastikuste süüdistuste saatel.

„Sa ei olnud täna koolis, Illa,“ tähendas Ann, kui ema ja tütar olid jälle siirdunud ta nägemispiirkonda.

„Ema ei lasknud,“ ähkis Illa laua alt, kuhu ta oli „otsaga“ jõudnud.

„Mulle oli teda vaja,“ kostis ema toanurgast, kus ta võitles ämblikuvõrkudega. Ta ajas enda seal sirgu ja ütles: „Illa vaidles küll vastu, ütles, et õpetajad panevad pahaks säärast puudumist kevadistel kordamisnädalatel, aga mina küsin: mis asja

nad seal kordavad ja piinavad ilusa ilmalapsi? Kogu talv on õpitud nii, et pea otsas huugab, kevadel võiks ometi vähemaks jätta seda tuupimist...“

Ann noogutas heakskiitvalt. Täiesti tema mõte. Illa ema oli järsku talle väga sümpaatne.

„Ja, üldse, misjaoks on tütarlapsel vaja kõike seda koolitarkust. Mina ütlen alati Illale, et õppigu ta aga kõigepealt õieti suppi ja sülti keetma, pesu paikama ja maja korras hoidma, siis ei ole tal oma tuleviku pärast muret. Tubli ja töökas tüdruk leiab endale mehe enne kui ta märkabki, ja see ongi õige tütarlapse elu ja saatus kõik puha kokku. Suure tuupimisega jääb aga nägemine viletsaks ja keha nõdraks, säärasest naisest ei saa kunagi perenaist ja lastele ema. Ja seda ma ütlen sulle, tüdruk, hoia sa oma nahk, kui sa ei lähe mehele ja minust ei tee vanaema. Ma häbeneksin ju oma silmad peast, kui mul oleks majas kaelas prillidega vanatüdruk, kelle nina on raamatus ja kes ometi ei oska kasida lapsejõmpsi-kate ninaaluseidki!“

Ann naeris, kuid Illa ema sõnad panid teda mõtlema.

*

„Ema,“ ütles ta õhtusöögil, „kas te isaga tingimata nõuate, et ma läheksin sügisel edasi keskkooli?“

Vanemad vaatasid hämmeldatuina üles.

„Mis jutt see siis on, Ann?“ ütles ema siis. „Sina ise ju oled alati soovinud edasi õppida ja kord koguni minna ülikooli.“

„Ah, ma ei tea,“ venitas Ann, „ma vist rääkisin seda niisama jutuks... Aga ütle ise, mis ma hakkan peale kõige selle koolitarkusega?“

Tundes endal vanemate hämmastusest pärani silmi ta punastas veidi ning jatkas vapralt:

„Käisin täna Illa pool. Illa on nii hirmus tubli. Tema ema on teda alati pannud majapidamistöodele. Illa oskab kõik: keeta ja pesu pesta, nõeluda ja õmmelda ja... ja kõike. Tõsi küll, koolis on ta võrdlemisi nõrk, aga kas see on siis tütarlapsele nii tähtis, et ta teab, millal sündis Julius Caesar ja kuidas arvutada välja sõõri pindala? Illa ema ütleb, et tütarlapsele on tähtis ainult see, et ta oskab maja pidada ja lapsi kasvatada, Illa ema ütleb, et iga tubli tüdruk peab minema mehele ja...“

Ta punastas veel enam, kuna vanemate näod tõmbusid muigele. Ann sai vihaseks. Ta ütles ägedalt:

„Sina läksid ju ka mehele, ema. Sina ei ole ju ka ülikoolis käinud, ja mis sellest siis on? Igatahes on meile, isale ja minule, sellest ääretu enam kasu, et sa oskad keeta ja nõeluda, kui et sa oleksid prillidega magister, kes ei oska laste ninaaluseidki kasida...“

„Ole julge, Ann, laste ninaaluseid kasib isegi magister üsna osavalt, see ei ole mingi kunst,“ ütles ema, ja ta naeris lagonal. Ent tõsinedes jätkas ta: „Ma ei oleks iial uskunud, Ann, et sina võiksid rääkida nii rumalasti. Muidugi on väga tubli, kui tütarlaps tunneb hästi majapidamistööid, ja kui sa paned minule süüks, et ma ei ole sind sundinud kööki appi või pesu pesema, siis ütlen ma enda vabanduseks, et ma ei ole tahtnud õppivat last liigselt koormata. Niikuinii jätkub sul vaba aega napilt jalutusekski. Aga kui sa vabatahtlikult soovid õppida perenaisekunste, siis olen mina alati nõus sind aitama. Olen küll mõtelnud, et sa alles pärast keskkooli peaksid tutvuma lähemalt majapidamisega, sest ka mina leian, et need teadmised on tütarlapsele vajalised, aga kui sul on sellega nii kiire, siis võime alata otsekohe, kui algab koolivaheaeg. Suvel, maal tädi juures, võiksid teda aidata, näiteks võiksid võtta enesele aia eest hoolitsemise. Taluperenaistel tavaliselt jääbki liig vähe aega aia jaoks, seal on igasugune abi teretunud.“

„Ja sügisel... sügisel pean ikkagi minema keskkooli?“

„Armas aeg, Ann, mis sulle ometi on pähe läinud?“ hüüdis ema. „Nagu oleks keskkool mõni kohutav asutus, kuhu sind sundkorras saadetakse. Sa ju ometi õpid meelsasti ja tahad saada targaks naiseks?“

„Mis kasu on naisel raamatutarkusest?“ ohkas Ann elutargalt.

„Näib,“ ütles ema veidi teravalt, „et sinul tõesti seni õpitud raamatutarkusest pole olnud kasu.“

Õhtusöök lõppes võrdlemisi jahedas õhkkonnas. Isa ei ütelnud sõnagi. Aga kui Ann tund hiljem viis isa tuppa klaasiteed, nagu ta tegi alati, pani isa talle käe õlale ja sõnas vaikselt:

„Mina olen alati hinnanud kõrgelt sinu ema, Ann, et ta on nii tubli perenaine.

„Misjaoks on tütarlapsel vaja koolitarkust?“

Minu maja on olnud korras ja minu kodu kaunis. Aga kas sa tead, mis on selle kodu teinud veelgi kaunimaks? See, et sinu ema on tark ja laialdaste huvidega naine, et ta ei ole olnud ainult minu maja perenaine ja mu lapse ema, vaid ka ustav eluseltsiline, kes jagab minu huve ja mõtteid, kes võtab elavalt osa minu elutööst, arukas sõber, kelle nõuanded ja mõtted on aidanud mind igal mu sammul. Kas sa usud, et sinu ema võinuks olla minule sääraseks toeks, kui ta eluaja tunnuks huvi vaid köögi ja õmblustööde vastu?“

Ann kehtas õlgu. Ta aimas ebamääraselt, mida isa mõtles, kuid ta ei olnud väga veendunud, et isa sõnad olid ainuõiged. Kas ei olnud Illa ema maailma-vaade elulisem ja jõulisem?

„Mine nüüd, laps,“ ütles isa ja naeratas, „varsti tuleb suvi, siis puhkad, ja sügisel rõõmustad jälle uute raamatutarkuste üle.“

Ann läks oma tuppa. Ei, isa ei suutnud teda sugugi veenda, et raamatutarkus oli vajaline.

*

Illal ei tulnud kooli ka järgmisel päeval, ja kuna Kadri, kes istus tema ees pingis, jäi samuti üks, võttis Ann oma raamatupambu ja istus Kadri kõrvale. Õigupoolest meeldis talle Kadri palju enam kui Illa, kuid Kadri oli väga vaikne, talle ei pääsnud sõprusega nii kergesti ligi. Ent nüüd, kooli lõpetamise eel, kui kõik kandsid keelele oma muresid ja lootusi, tundus Kadrigi veidi usaldavamana. Ann julgus olla uudishimulikki.

„Sa lähed ka muidugi sügisel keskkooli, Kadri?“ päris ta. Õigupoolest ta ei tarvitsenud seda küsida, Kadri oli klassi parim õpilane. Nagu Annegi juures üteldi ka tema puhul, et selliseid vaimuandeid ei tohi jätta sööti. Ann küsis seda pigem selleks, et saada Kadrielt tõestust oma nutulaulule, et igavene õppimine iial ei lakka, tänu vanemate auahnele kangekaelsusele.

„Ei,“ vastas Kadri üllatavalt ja ta silmi ilmus kummaline läige. Ega ta ometi hakka nutma, mõtles Ann kohkudes. Ei, Kadri ei hakanud nutma, aga ta ütles väga kibedalt:

Kadri silmi ilmus kummaline läige

„Sinule, Ann, tundub muidugi endastmõistetavana, et iga tüdruk läheb edasi õppima. Kuid edasiõppimiseks on vaja raha. Minul ei ole raha ja nii pean jätma oma hariduse pooleli.“

Ann kohkus pisut, ta ei teadnud isegi, miks.

„Mis siis sinust saab?“ küsis ta kogeldes.

„Mul on kaunis osavad sõrmed,“ lausis Kadri nukra naeratusega, „ema arvab, et peaksin minema paariks aastaks õmbleja õpilaseks ja koguma sel ajal raha, et astuda siis vastavasse kutsekooli. Õmblejad teenivad mõnikord ilusat raha. Aga... võib-olla jõuaksin siiski niikaugemale, et minust saaks kutsekooli õpetaja... See on küll raske, selleks on vaja vähimalt keskkooliharidust... aga vahest õnnestub mul pääseda, hiljem kunagi, kui olen ise teeninud raha, õhtukeskkooli...“ Järsku

hakkasidki tal pisarad voolama. Ann oli päris vapustatud, sest Kadri oli tavaliselt väga jahe ja rahulik tüdruk.

„Sina ju ei suuda seda mõista, Ann,“ sosistas Kadri, „kui valus see mulle on, et mina ei saa minna teistega kaasa seda teed, mida ma igatsen. Mul ei ole suuremat soovi maailmas kui teada, teada kõike, teada võimalikult palju, õppida kõike uut ja huvitavat, saada osa sellest, mida meile on annud targad inimesed... ja võib-olla ise midagi luua. Mulle ei ole hirmsamat kui olla inimeste hulgas, keda ma imetlen, ja neid mitte mõista. Olin kord meie klassi juhataja pool, kui talle tuli külalisi. Ma ei mäleta enam, kes nad kõik olid, kuid üks neist oli kirjanik Tammaru, kellest oleme õppinud kooliski, ja huvitavad olid nad kõik. Nad rääkisid nii palju ilusat ja haaravat, ja mina olin ainult vait ja kuulasin, silmad pärani. Ja ma teadsin, et ma pole vait üksnes sellepärast, et olen väike tüdruk, vaid peamiselt selle tõttu, et olen rumal, et mul ei ole teadmisi, et ma ei oskagi kaasa rääkida nende tarkade ja huvitavate inimeste seltskonnas. Ja tead, Ann, see tegi mind nii nukraks. Ma teadsin ju küll, et olen alles väike tüdruk ega ole veel midagi õppinud, kuid mind rõhus aimus, et mina võib-olla kunagi ei saa nende inimeste väärseks, et mina kunagi ei saa kaasa rääkida tarkade ja huvitavate inimeste seltskonnas, sest ma ei teadnud ju, kas mul on võimalik edasi õppida. Nüüd tean, et see on võimatu. Ja sa ei oska kujutella, kui väga see teeb haiget, Ann. Sa ei oska kujutella, kuidas ma tahan teada, õppida, uurida, võib-olla ka ise avastada. Õppida edasi — see oleks minule ilusaim maailm...“

See oli kummaline värin, mida Ann tundis oma südames. See oli nagu kaashelise mine kõigile Kadri sõnadele. See, mida igatses Kadri, oli ju seni olnud ka tema elusoov — teada, kõike teada, kõike mõista... See oli temale nii omane, nii tuttav...

Ja korraga olid Anne meelest nagu pühitud Illa ema sõnad. Kadunud on eilne tulpimus ja väsimus. Ta suutis nüüd mõelda ainult Kadri ja Kadri õnnetule näole... Iial ei olnud ta mõistnud teist inimest nii hästi kui praegu Kadrit.

Ta asetas käe kooliõle õlale.

Urutvälja Andres kirjutab foolinoortele

Armsad noored sõbrad!

Nüüd on jälle see aeg kätte jõudnud, kus te lõpetate oma õppimistöõ koolilasfis ja lähete igaüks koju oma vanemate juure, et elada kaasa suvistele feiklustele ja rõõmudele. Sel pu-

hul tahtsi ma meele tuletada seda watti, et nüüd on see kooliwaheaja weetmine oopis teistmoodi kui oli siis, kui meie koolis käisime. Nõnna samuti oli oluford ja õppetöö tingimused wanaste pailu wiletsamad ja waewalised kui paergu, kus te wõite õppida oma armsas emakeeles ja teite koolitajateks on oma rahwa liikmed.

Meie kirjutasime koolis rihwliga kibitahwli peale ja kui omikuti algas see rihwlite teritamine, siis oli kogu lafs mürinat täis ning koolilaua ärte sees olid sügawa täkted, mille pärast saime küll koolimeistri kääst ragada, aga kis sellest küsis, sest rihwel tuli ju kuidagi wahedaks teha. Ka pidi meitel olema tahwlipadi, mis ripnes paelaga tahwli nurga küljes. Muidugi kuulus õppewahendite ulka ka liinjaan ehk joonelaud, sest selle järele me tõmbasime kirjutamise tunni ajal tahwile riipse. Meil ei olnud õõwlit majas ja wend meister-

das mulle joonelaau noaga. Mõnel poisil oli koke suur ja raske saarepuust joonelaud, mis igatekanti siledaks õõweldatud ja ilus südame-taoline aut weel otja sees. Uga nehufted rasked joonelaudad ei olnud mette head, sest kui koolmeister affas mõnele poisile andma karistuslõõke peopesa, siis aaras ta efinefe kätte juhtuwa joonelaau, ja kui see siis juhtus olema raskemat sorti, siis sai poisis ka raskemat oobid, nõnna et ta peopesad paistetaksid üles nagu leiwatatud.

Jah, lapsukesed, siis oli koolmeister weel täieline diktaator oma lasfis ja ta wõis õpilasi karistada nõnna kudask heafs arwas. Poisid, kis tegid wallatust wõdi ei saand rehtendust walmis, said kõrwatulle ja tütarlapsi safutati juuseid pidi. Ka tuli ette nehuft karistuswiis, et poisis pandi termes tunniss nurka ja ta pidi kogu aja oidma õuest toodud malakat ülestõstetud kääs. Wanemal ajal olid koolikaristused olnud weel kangemad. Nii rääkis mo wanaema, et kuski koolis pandud õpilasi nurgas põlwili soola peale, nõnna et terawad soolaterad leitaksid lapsele põlwe sisse. Uga siis oli keegi targem inimene õpetand ühte poisit, et kui koolmeister so weel soola peale paneb, siis pole aga muud kui wõta see sool ja wiruta otjemat teed atnasse. Ets poisis toimindki siis sedasi ja wirutand soolaga atnalaasi katti, mispärast tulnd üks suur pahandus ja rotsesfid. Uga sellest ajast peale põle koolmeister õpilasi anam soolale põlwili pannud, waid ernestele.

Uga ma ei taha mette kauem teite kehade-rõõmu riftkuda nende süngede koolikaristuse wiiside kirjeldamisega, tahtsi aga nõnnapailu mõningaid näiteid ning wõrdlusi tuua, et teie, noored sõbrad, wõiksite saada wäikesse ettekujutuse sellest, mihute oli kool ennemwanaste ja mihute on ta paergu.

Teitel on nüüd kajatada suured ja walged koolimajad nagu lossid wõdi paleed wõrreldes nende madalate üttidega, kus meie pidime õppima. Ja mida teitele seal koolis nüüd kõit ei õpetata! Tulete koolist wälja nagu rohweksorid, kõit maailma teadused ja tarkused peas. Teite ees on maailm lahti. Nõnna samuti on teil käepärast kirjandus, muusika, teater ja kiino, millest wanaste ei wõind olla juttugi. Seft muutund on aeg ning ajaga ühes ka inimesed ja nende elunduded.

„Kadri,“ ütles ta, „mina wõin sind aidata. Mina õpin edasi ja kõik, mis õpin mina, pead saama ka sina teada. Sina tuled igal õhtul minu juure ja ma seletan sulle kõike, mida tean mina. Nii... nii saad wõibolla sinagi kord kergemini jatkata oma haridust, kui oled oma kätetõõga teeninud vajalise raha. Luba, et ma sind aitan, Kadri, mina tean, kui hirmus see on, kui sind piinavad küsimused, millele iial ei anta vastust...“

Nad läksid edasi suures sõpruses. Nad olid nii noored ja lootusrikkad ja veendunud, et kõik läheb nii nagu nemad kawatsevad ja tahavad. Aga kus on tahe, seal leidub ka tee.

Ma mõtlen, et te teate isigi, et kõigi nende üvede eest, mis teitele on osaks saand, peate olema tänulikud ja sõnakuulelikud oma wanematele ja kooliõpetajatele, kis on teite kasvatamise ja koolitamise eest muret kannud. Nõnnasamuti teate te, et korralikke kooliolusid ja soodsaid õppimise tingimusi võib anda waid meie oma riik. Oma kodumaa, oma kool ja oma walitsus, need on kõitse kallimad aarded rahwaste elus ja neid tuleb alati kalliks pidada.

Uga nüüd räägime natute ka sellest, kuidas te kawatsete weeta suwewaheaega. Maalastel ei jää muidugi pailu waba aega üle, sest nämad peawad ahtama karjas käima ja tööd tegema nõnna kuidas nende jaks ja jõud lubab. Sinnalastel sehufesi kohustusi ei ole, aga see ei tähenda mette seda, nagu peaksid nad jääma oma toapunkrite sisse, kus on wähe päitest ja õhku.

Selleks, et ka linnalapsed pääseksid wabasest loodusse, on asutatud mitu laste suwefodu ja kofutusfanatooriumi, kus nõrga terwisega lapsed weedawad oma suwefuud. Kõllap mõni tehwm kodanik saadab ka oma lapse maale

karjafeks, mis on eriti õlpus siis, kui maal rehwar olema sugulasi wõi tuttawaid.

Need tüdrukud ja poisid, kis kuuluwad kas noorkoitaste, kodutütarde, skautide wõi gaidide kilda, korraldawad õppereise ja lähewad laagritesse. Sel puhul tahtsi ma soowitada, et õppereisidel olles tuleb linnalapsi juhtida ka taludesse, et nad tutwufsid talu tööga ja eluga. Muidu wõib juhtuda sedasi, et inimene on küll koolis käind ja waewa näind, aga täma ei oska weel wahet teha ei odra ega kaera wahel ega tea mette, kas sibulas kaswab puus wõi maas. Õpilased peawad teadma, et Emate Maa on see, mis toidab meitid kõiti, ja et see töö, mida tehakse põllul, on see kõitse õilsam ja ilusam töö.

See oleks lühidalt kõit, mis ma teile, mo noored sõbrad, tahtsi õelda koolitöö lõpetamise puhul. Soowin teitele kõigile head ja lõbusat kooliwaheaega, ja kui keegi teist peaks sattuma oma suwemattal eht kogemata meie kanti, siis astugu ta aga julgeste Aruwäljale sisse. Meil on lakas alati wärsteid einu magamisesse ja wõid-leiba apupiimaga leidub meil ka. Head lapsed on Aruwäljal alati teretulnud.

Andres Aruwäli.

Kevad kooliteel

*Maal sädeleb õnnistav päikse pai,
sinipilvedes — siiri, liiri,
ah see on ju helisev, laulev mai,
kui õitsmisel polegi piiri.*

*Ju vulavad wabana kevadveed,
sealt muigab vist vägev Ahfi;
täis käänakuid, keerde kooliteed,
toas õppida polekski mahti.*

*Näe, sinililledest linades mäed,
kraavid õitest kui kullast triibud,
sel kevadel õhinal endagi käest
soovid kasvama lennuks tiibu.*

*Taas metsad ja maagi nüüd usjuus —
üle usanud kevade nõidus;
enda meisterdud pajuwiled meil suus
lähme rõõmuga väljasõidul.*

Madli Kivimäe.

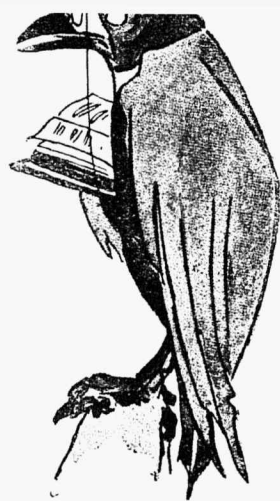

ALGKOOLI LÕPETAMISEST

SEE OLI AMMU, mõni aasta enne maailmasõda, kui lõpetasin ministeeriumikooli. Nimetatud kool oli 5-klassiline, seega siis kõrgem tolleaegsest tavalisest algkoolist, mille kursus piirdus vaid 3 õppeaastaga. Niisuguseid kõrgemaid algkoole leidus õige harva, vahest igas kihelkonnas kõige rohkem üks. Minu kodust oli kool üle 20 km eemal, nii pidin alatiselt kooli juures elama. Kooli lõpetamine toimus tol ajal veidi teisiti kui praegu. Nimelt tuli lõpetajail kõigis aineis eksamid õiendada, eesti ja vene keeles ning mateemaatikas veel kirjalik ja suuline. Kuna õppeaineid oli 7—8, siis kogus eksameid üle kümne. Võrdluseks tuletagem meeles, et praegune algkool ei tunne üldse eksameid ja et gümnaasiumiski on neid vaid kolm. Kuid sel ajal tundus see päris tavalise nõudmisena. Ei tulnud lastel ega vanemail pähe nurisema hakata, et kellelegi eksamitega liiga tehakse.

Hoopis selle vastu. Lõpuklassi õpilased olid oma eksamitega hirmus tähtsad. Eksamil on alati olnud teatud jõuproovi aupaistus, selle edukas õiendamine on ikka tundunud mingi tunnustust pälviva saavutusena, umbes nagu teatud kõrguse ületamine hüpetes spordivõistlustel. Et, näe, üks ületas „5“, teine „4“, kolmas vaid „3“. Siin paistab see „kange mees“ võrratult ilmekamalt silma kui tavaliste hinnangute saamisel. Eriline kangelaslikkus on veel tagantjärele kelkida, et tulemused saavutati peagu õppimata, ühekordse ütlugemisega või, mis veel vahvam, et eksamil osati end kuidagi läbi vedada, tüssates õpetajaid, või jälle, et oli õnne, „vedas“, kuna küsiti seda ainsat asja, mida õpilane juhtus teadma. Kes pole kuulnud neid arvukaid nalju eksameist — kas või lugu üliõpilasest, kes pidi valmistuma eksamile raamatu järgi, mis oli 500 lk. paks. Üliõpilane ei viitsinud rohkem õppida kui ainult ühe lehekülje, ja ta käis niikaua eksameil, igakord läbi kukkudes, kuni küsiti seda lehekülge ja ta sai viie.

Säärast romantikat oli enam-vähem meiegi eksamite ümber. Juba enne lihavõtteid anti õpetajate poolt eksamite kavvad kätte, millede järgi terve kursus oli

M. Alafare

jagatud üksikuiks pileteiks. See oli juba omaette tähtis. Kui siis õppisime, siis ikka „pileteid“, mitte tavalisi õppetükke, nagu teised nooremate klasside õpilased. Meie peale vaadati samasuguse tunnustusega ja aukartusega kui aasta varem ise olime lugupidamisega suhtunud viimse klassi eksamivalmistustele. Ja kui lihavõtteks koju läksin, oli alati mõjuv ettekääne tööst hoidumiseks käepärast, kui ema pani pühadeks puid lõhkuma või muud abitööd tegema, et... meile anti pühadeks sellest ainest nii mitu piletit õppida, teisest jälle niipalju. Mis ema sellele teadis vastu vaielda — ta tegi parem töö ise ära, et, kui lapsel läheb halvasti, kas see nüüd maksaks tema paari sammu säästmist.

Eksameiks oli määratud aega umbes kolm nädalat. Teised klassid said lahti nii 10. mai ümber, lõppklass jäi üksi kooli. Meid oli vist 12 poissi ja tüdrukut. Tundus olevat nii omapärane suures tühjas koolimajas. Ka klassis oli erakordselt palju ruumi — iga õpilane võis istuda üksi pingis ja vabu kohti oli veel siiski. Kes ligemal elasid, need käisid kodus, ööbima jäi meid vaid kolm poissi. Tundsime üksildust. Tavaline kärarikas internaadielu oli nagu surnud. Ei saanud enam mängida poiste alatist mängu „laptuud“, sest kuidas sa paarikesi ikka mängid. Kõige hullem oli laupäeviti, kui jäin hoopis üksi. Siis oli nii nukker olla. Kolasin pealegi tühjades ruumides, mahajäetud õues ja vesisel heinamaal ringi. Aga kaua sa nii viisi ikka käid või oled. Õppimisest ei tulnud sedasi suurt välja: liig igav oli selleks, et lugeda. Varasemast tähtsusest, mis nooremate poiste ees tunti, polnud enam midagi säilinud.

Oli ka paremaid päevi. Üheks pühapäevaks läksin koolivenna poole. Aga seal

luusisime ka metsas, otsisime linnupesi ja nautisime igati kevadist ilma, aga ega raamatut küll kätte saanud. Kuid selleks polnud vist suurt vajadustki, sest oli ju õpitud ja korratud küllalt varemgi.

Kõrgestihinnatud eksamid osutusid päris igapäevaseiks. Veidi pidulikum oli vahest esimene kirjalik eksam, kui kõik kolm õpetajat klassi tulid ja meile kooli pitseriga varustatud paberipoognad välja jagati. Aga kui kooli juhataja tahvlile kirjutas ülesande, mis polnud kergem ega raskem kui need arvutud ülesanded, mida olime lahendanud aasta kestel, siis häihutus pidulikkus ning hirm.

Muidugi arutasime alati enne eksameid kõvasti, kuidas korraldada „koostööd“. Ülesanded pidi toimetatama pisilehtedel nõrgematele kaaslastele edasi; õigekeelsuses kahtlased sõnad pidi hädasolija kirjutama kuivatuslehele, et naabrid siis sosistades või paberitükikesega saaksid appi tulla. Tegelikult palju „spikkimist“ polnud. Mis sa ikka 12-kesi 3 õpetaja silma all ära saad teha. Ka oli tollal spikkimise tehnika praegusest tunduvalt madalam. Tüdrukul polnud üle põlve ulatuvaid „siidikaid“ jalas, mille läbipaistva põlve alla pane või terve raamatuleht. Kodukoost villane sukk, mis küündis vaevalt põlveni, ei sobinud selleks üldse. Polnud neil ka laiu plisseeritud kleite, mis lehvikuna hõlpsasti katavad pingile asetatud raamatu. Poistele oli tundmatu märkmete rull kummipaela otsas, mis on peidetud vasakusse varrukas, nagu palju teisigi praegusi õpilase enesekaitsevahendeid. Meil oli neid vähe ja need olid primitiivsed. Kuid loobuda täieliselt „spikrist“ — muide, see nimetuski on hilisemat päritolu — ei võidud ka siis, kas või õpilase kutse-eetika pärast. Vastates klassis või eksameil lihtsalt pidi natukegi õpetajat krutskitega üle trumpama, sest see oli vahva — ja kes seda ei tahtnud olla. Tavalises klassitöös kirjutati vajalisi andmeid pingile või paberitükile, mida sai taskusse peita. Raamatust jutustamist sai harrastada rohkem kui praegu, sest tollal oli igas klassis kateeder ja õpetaja istus peagu alati seal terve tunni. Mõned hakkajamad poisid kiskusid raamatust lehed välja ja kinnitasid need siis nõõpnõeltega eesistuva naabri selga. See vajas julgust, sest kui õpetaja juhtus kateedrist maha tulema, siis ei saadud paberilehte nii kergesti peita. Sel võttel oli lihtsalt raa-

matust lugemisega see paremus, et eesis-tuja selga vaatamine ei tundunud õpetajale kahtlasena. Muidugi eksameil neid knihve ei saanud kasutada.

Ajaloo eksamil kirjutasiid mõned poisid terve pahema pihu ja sõrmeküüned aastaarve täis. Küll see ehk natuke aitas, sest õpetaja ei saa oletada täielist mitteteadmist, kui ütled mõned aastaarvud täpselt ära. Geomeetria valemeid kirjutati samuti pihku. Kõige enam varustuti millegipärast usuõpetuse eksami vastu. Me õppisime Lipu raamatu järgi kirikulugu. Maksime seltsi peale ühe poisi raamatu kinni ja jagasime selle lehtedeks. Lehed olid valmis pandud tahvli taha, kus ettekutsutu võis veidi aega mõelda, kuni eelmise õpilasega valmis saadi. Tegelikult kasutas neid lehti vist üks poiss.

Üks lihtsaimaid eksameid oli maateadus. Seda sai vastata kaardi järgi. Noh, kui oli mereäärne maa, eks seal siis ikka olnud arenenud merendus ja kalandus, mägisel maal jälle mäetööstus, tasandikel põllundus jne. Kas kusagil maisi või nisu enam kasvatati, või seda õpetajagi nii täpselt teadis eitada või jaatada. Loodusloos olid abiliseks pildid. Sealt oli lihtne lugeda iga taime tolmukate või kroonlehtede arvu. Meil polnud õnneks säärast innukat kivide armastajat õpetajat nagu ühes L.-Eesti kihelkonnakoolis, kus õpetaja loodusloo eksamile tassis terve virna igasuguseid imelikke kive. Tunne ja tea siis, missugune on see põldpagu või lubjakagu, graniit või gneiss. Poisid olnud algul päris hädas, kuid õnneks tehtud vaheaeg. Õpetajad läinud klassist ära ja poisid sorteerinud kivihunniku läbi. Tuntumad jäetud lauale, teised loobitud aknast õue. Õpetaja küll pärast vaadanud, et neid kive nagu pidi rohkem olema, aga pole siiski asjast küsimust teinud.

Igasuguste eksamijuttude hulgast on uljaimad need, milles kõneldakse, kuidas enne eksameid ülesandeid teada saadakse. Olen kuulnud lugu, kuidas poisid kätte saanud ülesande, mida kooli juhataja hoidnud kantseleis rahakapis, võtit aga kannud juhataja alati taskus. Küllap selles loos ehk on veidi kütilugude luiskamist, aga niisugustel üritustel on menu kas või jutuski. Meil küll ei õnnestunud midagi sellist teha. Siiski ühe teise poisiga üritasime midagi veidi sarnast. Koolimaja lähedal elas üks meie klassi suurimaid ning ettevõtlikemaid poisse. Ühel püha-

Enne äikest

Hinto contax-foto

päeval — jäänud oli veel ainult paar eksamit — tuli ta koolimajja, kus ma üksi olin. Kuulnud, et kõik õpetajad olid kodust ära läinud, oli tal kohe plaan klaar — tarvis välja uurida eksamite hinnangud. Kooli juhataja magamistoa aken oli lahti, sealt ronis mees sisse. Kuidas ta edasi kantseleisse pääsis ja kust ta hinnangud leidis, ei tea ma tänapäevani. Aga kümne minuti pärast oli ta tagasi ja kõneles mulle ära, missugustes ainetes temal „head“ olid ja et mitterahuldavaid numbroid pole kellelgi olnud. Mina kui väiksem ja igati saamatum, olin väljas vahis, et ei juhtuks üllatusi. Algatuse kui ka teostamise au kuulus täiesti temale. Tagantjärele mõtlen, et ega meist kumbagi hinnangud vist nii väga huvitanudki, vaid eksamitega ühenduses nagu pidi midagi kanget tegema.

Eksamid möödusid kergelt. Läbikukkumisi polnud üldse. Ja lõpuks oli nagu väike tühjusetunne, kui kõik oli möödas. Kõik see, mis oli tundunud nii tähtsana, nagu täisnimeste asjana. Viimase eksami

päeval kästi meid tunni aja pärast uuesti klassi koguneda. Koolijuhataja dikteeris siis igaühele ta hinnangud ja teatas, et need lähevad inspektorile kinnitamiseks. Siis seisime kõik pinkides püsti ja õpetajad õnnitlesid meid kätt surudes. Kõnesid ega mingit pidulikkust polnud. Ja kui selle järele koju hakkasime minema, siis ei annud meist keegi endale aru, et olime viimset korda kooliõde-kooliõdedena koos. Ei saanud kujutlust, et olime lõpetanud kooli ja sellega lakanud olemast üks pere. Mitmeid kaasõpilasi ei ole ma pärast seda üldse enam näinud.

Lõputunnistuse töin ära augustis. Siis oli koolimaja täiesti tühi. Kooli juhataja töötas millegi kallal väljas. Tuli minuga kantseleisse ja andis mulle valmiskirjutatud lõputunnistuse kätte. Seejuures ta lausus mõned heasoovlikud sõnad ja ütles, ta lootvat, et ma alati sääraseks jääksin nagu siin olin. Siis ta embas mind hetkeks ja silitas mu pead. Mul läksid silmad niiskeks ja lähevad seda ka praegu seda meenutades.

LÄBI AKNA

Arnold Kõiv

5. SAMPO LAPSEPÕLI

Koputati aknale ja hää! õuest ütles:

„Tee lahti, tõin ta ära.“

Avasin õhuakna — ja mulle pisteti pihku soe, pehme, laiguline karvatomp.

See oli foksterrieri-hakatus, teisiti sihukest paarinädalalist pisiolendit nimetada ei oska. Kui pihu kinni pigistasin, siis pöidla kohalt jäi nähtavale must, läikiv ninanööp, väikese sõrme alt paistis sentimeeter pintslirootsu — kõik, mis sabaks loodud jäsemest säilinud.

Pihus oli soe ja mugav, protesteerivalt hakati niuksuma alles siis, kui satuti siledale, jahedale ja ebamugavalt avarale väljakule.

See väljak on minu kirjutuslaud. Selle üht horisonti piirab kummaline hoonestus — tornidena tõusvad tindipotid, magasiaidana kohmakas tubakakarp ja klaastiigina läikiv tuhatoos, vasakul ja paremal kerkivad kaljuvallidena raamatuvirnad. Kui keegi ometi siit üksildusekõrvest välja juhiks! Ise ei oska kuidagi minna, kápakesed ei leia pidet, libisevad laiali, kõht vajub vastu külma pinda...

„Niuks-niuks-niuks, aidake!...“

Suskasin hädaldaja kuuetaskusse, ise istusin laua juure kirjutama.

Küllap seal taskusopis tundus olemine hubasena, sest keriti end kokku ja suiguti magusasse unne.

Kulus hulk aega, kuni kõrvaltoas uks väga tasa praokile lükati ja varjuna sisse libises vana isakass Jants. Vaatas uurivalt ringi, kuulatas teraselt, hiilis mu juure, ajas tooli najale püsti, nuusutas, kompas taskut kápaga ja küsis:

„Kes see seal sees on?“

„See on uus majuline, Jants. Nimeks sai talle Sampo.“

„Näita välja!“

Tõstsin Sampo põrandale. Otsekohe nutt lahti: foksid on hullupööra külmaõrnad, kutsikapõlves nad elaksid meelsasti vist ainult termos pudelis.

Ning siis silmati Jantsi. No nüüd läks lärmiks! Sampo turi kerkis kohevile, sabanatu ke tõusis ähvardavalt püsti, ninanööp kiskus kurgalt kipra ja tillukeste kihvade välkudes kõlas heledalt nagu vaskkuljuste kõlin:

„Kläuh, kläuh, kläuh, urrr!...“

Jants on üldse tasakaalukas ja külmavere-line nagu londoni lord, kuid sihukest kisa ei

talutontki. Jants tõstis kápa ja áigas Sampole matsuva kõrvakiilu. Ega ta küüntega lõonud, virutas niisama — pehme rusikaga, kuid Sampo káis kukerpalli, koivad lae poole harakile. Ent ei möödunud kaht sekunditki, kui Sampo jälle jalgel oli ja õiglases kátemaksutuhinas lööjale kallale jooksis, kavatsedes vastast alla neelata. Jants talle táieliselt suhu ei mahtunud, suhu mahtus ainult Jantsi sabaots, sellesse hambanõelad klammerdusidki. Jants sooritas ehmunult rekordhüppe, Sampo sai kolm meetrit kelgusõitu, kuni hánna küljest lahti pudenés.

„Lontrus!“ mühatas Jants üle õla, siirdus kápi taha nurka oma põhukotile, pani pea tagakoibade vahele ja teeskles rahulikku magajat, vahete-vahel umbusklikult pilusilmil piiludes.

„Kläuh, kuhu too kakleja jäi?“ küsis Sampo toibudes ja vahtis otsivalt ringi. Mõtiskles viivu, lähendas nina põrandale, vantsis lõhna vedades veidi ringi ja, sattunud Jantsi jälgedele, sibas kápi taha vaenlasele järele. Páriselt manu ei láinud, istus maha, vahtis lebavat Jantsi ja náis olukorda kaalutlevat. Jants omakorda seiras teda ning vaikis.

Sampol hakkas ebamugav, ta tõmbus väri-sedes kúhmu ja kurtis:

„Uuui...uuui, külm!...“

Astus paar arglikku sammu Jantsile ligemale.

Jants ei liigutanud.

Sampo astus veel sammukese.

Jants ei väljendanud vaenlikkust.

Sampol oli nüüd juba väga külm, Jantsi asemelt hoovas aga nii meelitavat soojust, Jantsi kasukas paistis nii imepehmena, et Sampo kiusatusele vastu seista ei suutnud, hábeliku náo tegi, end väga alandlikult kõssi kis-kus ja tasa-tasa esmalt Jantsi kõrvale, siis Jantsi káppade vahele kõhu alla pugés ja sinna vaikselt magama heitis.

Siitpeale nad said sõbraks ja magasid ikka nii — kutsikas kassi kúuru sees.

Jants kui võrratumalt suurem, tugevam ja elukogenum võttis väikese sõbra oma isaliku kaitse ja eestkostmise alla. Keegi ei tohtinud tema náhes Sampole halba teha. Ütelge veel, et kass ja koer omakeskel lábi ei saa!

Vahetevahel külastas Sampot naabertalu suur hundikoer. Siis nad mõlemad mängisid ja mürasid, et tolm taga — üks väike ja vilgas kui värten, teine ta kõrval raske ja kohmakas

nagu traktor. Kord, kõige lustilisemas mänguhoos, hüppas hunt üles diivanile. Seda aga ei tohtinud, sest diivanipadja alla oli Sampol ära peidetud tore biskviit.

Kärinal-lärinal oli Sampo mängukaaslasel kallal — umbes nii, nagu sääsk, kes mõtleb hehrist maha murda.

Koerteriigis valitsevad teissugused põhimõtted kui inimeste keskel: suur peni väikest ei hammusta, ähvardagu väike või kippugu purema.

Nii ka nüüd. Hunti see ootamatu kallale tung esialgu hämmastas, siis ta kogus end, ta ganes ja urahtas hoiatavalt.

Kuid sellest samast hoiatavast urinast piisas, et endale tulist häda kraesse manada. Lae alt sähvatas diivanile triibuline välgujuga. See oli kapiotsal tukkunud Jants, kes maha hüppas ja kohe — krapsti! — võõrale penile küünthammastega kõrisse kinni kargas. Et — ära ähvarda mu sõpra, küll ma sulle näitan!

Mul oli tükk tööd, et vaest hunti päästa: Jants ei hooli keelust ega käsust, muudkui ratsutab hirmunud hundi turjal, halastamatult koera kasukat kraasides.

Tollest päevast hunt enam tuppa ei tule. Kui vahest kutsungi, siis naeratab häbelikult, vibutab vabandavalt saba ja valetab:

„Täna väga, mul on mujale kiire...“

Sampo õieti ei vajagi Jantsi eestkostmist, sest on ise hakkaja poiss ja enesekaitseks alati lõõgivalmis. Isegi hämaras võõrusenurgas mustendavaid säärikuid hurjutab vapura urinaga, kui neist pikas kaares ja kõõrdi piiludes mööda piirab: liialt ta neile ei lähene, sest mine tea, mida kavatsevad sihukesed salalikud kolakad, kellel on man nii võõrastav hülgerasva hais.

Kuid ometi leidis loom, kes sangarliku Sampo hirmujudinaile ajas.

See sünge peletis oli — räästa all pesitsev varblane.

Kohtamine juhtus nii, et Sampo tuli trepile päikeseloojakut nautima, seal siis vurinal maanduski katusele varblane, maandus just trepi ette liivale, ajas suled turri, tegi ennekuulmatut häält, hüples pallina ja käitus üldse nii eriskummaliselt, et Sampol paha hakkas. Sampo taganes, varblaselt pilku pöõrmata, taganes käsipuu alt läbi, taganes trepi servale, taganes veel — ja oligi — sulps! — veepanges.

Selgem kui selge, et varblane lükkas. Niisugune sinder, tõukab teise vette!

Nüüd Sampo ei salli varblasi silmaotsaski.

Iga läbielatud päev arendas Sampo kogemusi. Eriti ruttu selgus talle üks täbar tõik: seesinane huvitav maailm on tulvil üllatusi, kuid enamalt jaolt on need üllatused paraku

halvad. Meenutagem kas või kokkusaamist tolle imeliku olendiga, kes kõrvetab nagu elav tuli. Too pruun ümarik olend jooksis vudinal üle kõnnitee, ja kui Sampo talle järele jõudis, moondus tundmatu loom täieliseks karedaks keraks, mis oli justkui väga suur takjanupp. Muidugi tahtis Sampo teda uudishimulikult nuusutada, ent takjane peletis tegi kiire nõksu — ja Sampo koon põles seejärele veel hulk aega lausa hullemini kui pärast tulise teekannu nuusutamist. Hiljem Jants seletas, et kurikaval keraloom olnud siil, keda pole soovitatv tülitada.

Mis ime siis, kui Sampo, trepi ees suurt sitikat kohates, umbuskliku ja elutarga mehena käitus: kord siil tulega kõrvetab ja varblane veega uputab, küllap siis sellelgi sarvilisel siin on tagavaraks mõni õel vemp. Ja Sampo ei nuusutanud sitikat, ei katsunud teda käpagagi, vaid viskus selili ja veeretab end mitmelsetmel korral temast risti-põigiti üle, väherdades sitika oimetuks. Ometi üks, kellest ka tema on jagu saanud! Võidutuhinas ei mallanud Sampo kauemaks paigale jääda, vaid jooksis asjast Jantsule rääkima, sitikas aga toibus, upitas enese jalgele, raputas liivasõmerad seljalt ning siirdus rahulikult oma toiminguid jätkama.

Kuna Jants hooldab ja kaitseb Sampot, siis Sampo võttis omakorda enda kõrge kaitse alla ühe kõige saamatuma isiku meie majas. Too isik on nimelt nii saamatu ja mannetuke, et ei suuda isegi konti pureda, ei jaksa jäneselgi ajada, ei tunne rotilõhna, ei kuule muti krõbinat mulla all, ühe sõnaga — ei oska ega taipu midagi.

Too lootusetu väeti olen mina. Kui ma sünnin, hoiab Sampo mind isegi kassi eest, et kass minult palakest ära ei võtaks. Sampol on alatine mure ja hirm, et ma temata kuhugi omapead lähen ja hätta satun.

Jalutasime temaga maanteel, tundes lõbu mahedast suveõhtust. Äkki Sampo teritas kõrvu, kuulatas ja hüüdis ärevalt:

„Seal taga — oi!...“

Nüüd kuulsin minagi lähenevat autopõrinat. Auto on Sampole tundmatu, mis ime siis, kui mu väike sõber ja kaitsja otse kivines teekäänaku tagant väljatuhisenud musta kolelist nähes. Kuid Sampo jahmatus kestis vaid sekundi või kaks, siis ta kisendas mulle värisesdes:

„Tuleb!... Jookseme!... Põgeneme!...“

Ma ei põgenenud. Seisin teeserval ja jälgisin Sampo hingevõitlust. Ta iga keharakuks oli täis surmahirmu, ta ihkas olla siit kilomeetrite kaugusel. Kuid ometi ei põgene temagi: ta ei või ära joosta, maha jättes mind, seda saamatukest...

Juhendeid noortele säästjatele

Riigihoiukassa poolt väljakuulutatud noorte hoiutegevuse võistlus on tekitanud noortes teatavat elevust ja huvi hoiutalituste vastu. Riigihoiukassa asutused on aga noortele veel võõrad ja hoiutalituste kord tundmata. Püüame noortele siin omalt poolt kaasa aidata ja alljärgnevas selgitada olulisimaid küsimusi.

Mis on noorte hoiutegevuse võistluse siht? See on — äratada noortes juba aegsasti huvi hoiutegevuse vastu ja ergutada neid teadlikule sihtkogumisele. Teadlik koguja on see, kes kava kohaselt säilitab osa oma sissetulekust selleks, et tulevikus seda kasutada kindla eesmärgi saavutamiseks.

Kuidas teostada kokkuhoidu? See on võimalik mitmel viisil. Osa noori teenib juba iseseisvalt (õpi- poisid, töölisid jne.) — need koostagu endale kindel eelarve nii, et osa sissetulekust alati jääks üle mõneks tuleviku otsarbeits (ülikond, tööabinõu, jalgratas). Teised, kes käivad koolis ja omavad aju-

tise teenistuse (karjased, marja- ja seenekorjajad jne.), pangu osa oma teenistusest seks ajaks, kui sissetulek puudub (riietuseks, matkadeks, õppeabinõudeks, õpperahadeks jne.). Suurem osa noortest, kel iseseisvat tulu pole, võib endale tagavarasid koguda kahel viisil: 1) hankides juhuslikku teenistust ja 2) hoides kokku vanematelt või sugulastelt saadud taskuraha, mis tavaliselt kulutatakse maiustustele, lõbustustele, ehteasjadele või muule tühjale-tühjale. Säilitatud raha tuleb hoida mõnes kindlas kohas — hoiukarbis, vanemate käes jne. — kuni koguneb vähimalt üks kroon. Siis viidagu kogutud summa hoiule lähimasse Riigihoiukassa asutusse, mille asukoha võib leida Riigihoiukassa kalender-nimestikust.

Riigihoiukassa on kindlain raha hoiukoht, sest sinna paigutatud hoiusummade eest vastutab riik kõigi oma varanduste ja sissetulekutega. Raha kodus hoidmine on mitmeti hädaohtlik, sest kodus hoitav raha võib hävida võimaliku tuleõnnetuse korral või langeda varguse ohvriks. Ka ei teeni kodus hoitav raha omaniku huvides juurekasvu.

Kuidas sooritada sisse- makse Riigihoiukassa asu- tustes?

Riigihoiukassa asutustes võib alaealis- tele avada hoiuarved kahel viisil: 1) va- nemate või teiste isikute poolt ja 2) ala- ealise enese poolt. Esimesel juhul, kui esimese sissemaksu teostab alaealise ni- mele keegi teine isik, alaealine ise ei saa oma hoiuarvet käsutada enne kui ta saab täisealiseks. Teisel juhul, kui alaealine ise teostab esimese sissemaksu, käsutab ta oma hoiuarvet iseseisvalt. Teadlik noor koguja võtab oma kogutud raha (vähi- malt 1 kroon), läheb Riigihoiukassa asu- tusse ja küsib, kus ta saab avada hoiu- arve. Kui ta on leidnud õige koha, aval- dab ta vastavale ametnikule soovi täht- ajata hoiuarve avamiseks.

Kuidas toimida edasi, selleks antakse asutuses juba lähemaid seletusi.

Ja siis sündis õudne lugu, mida ma ette ei teadnud aimata. Sampo sööstis mu jalge eest keset maanteed, tormates kihutavale autole vastu. Sampo tahtis võidelda autoga, et päästa mind. Nii tormasid nad teineteise poole — pitilluke õilishing ja tonn mürisevat metalli.

Kaks möödaminejat peatus.

Ma sulgesin silmad, ma ei suutnud vaa- data, kuidas rattad sekundi pärast mu sangar- liku väikese sõbra surmavad...

Auto vuhvatas mööda, lüües mulle näkku tuult ja kruusateri.

Pöörasin aeglaselt pead, otsides Sampo lõ- mastatud laipa. Kuid keset maanteed, just ratta- rööbastel keskjoonel, istus elav Sampo! Ta oli sattunud rattapaaride vahepaika ja terveks jää- nud, ainult veidi hirmust uimane.

„Sa vaeseke, pääsis veel hingega!“ õhkas üks teekäijaist kergendusega.

„Koeranärul kah mõni hing!“ lausus teine halvustavalt.

Niiviisi ütlejal enesel puudub hing ja — süda.

TERVISHOIVULINE

Esmaabi suvel.

DR. MED. M. KASK.

Suvel esineb rida õnnetusjuhtumeid, mida muudel aastaegadel üldse ei esine või esineb väga harva. Kuigi enamik suviseist õnnetusjuhtumest on välditavad, kui neist teadlik ollakse ja kui neid püütakse igal juhul vältida, siiski on kasulik teada, mis teha nende õnnetusjuhtumite puhul. Igal juhul peetagu meeles, et esmaabi on ainult hädaabi ja et õige abi andmine jääb ikkagi arsti asjaks. Ainult tühiste vigastuste ja õnnetuste juures pole peale esmaabi midagi muud tarvis ette võtta.

PÄIKESEPISTE.

Päikesepiste esineb meil märksa harvemini kui seda võidakse arvata, sest päikesepiste intensiivsus on meie kliimavöötmes isegi kuumimatel aastaegadel võrdlemisi väike. Küll võib meil esineda uimasus, peavalud ja mõned muud haiglased nähud, kui viibitakse katmata peaga kõrvetava päikesepeiste käes. Päikesepiste nähud on rasked: teadvuseta olek, nahk on kuiv ja kuum; nägu punetab, silmavad on laiad.

Kannatanu tuleb otsekohe viia varjulisse ja-hedasse kohta ja ta vabastada riideist. Üheaegselt saata keegi arsti järele. Keha tuleb jahutada märgade lappidega — kui võimalik, jääveega — seni kuni teadvus tagasi tuleb. Juua anda külma vett.

Päikesepiste vältimiseks ei tohi kuumadel kesksuvistel päevadel kunagi magama jääda päikesepeistelisse kohta. Soovitav on kanda kergest materjalist peakatteid neil inimesil, kel päikesepeiste põhjustab peauimasust või peavalusid.

VÄLGULÖÖK.

Välgulöök on analoogiline määratu tugevale elektrilöögile. Kui välgulöök tabab inimest otseselt, siis on enamasti surm silmapilkne ja harva on võimalik siin veel midagi teha. Kui välgu elektrilaeng tabab inimest osaliselt või kui välg lööb inimese läheduses maa sisse või mõnesse esemesse, siis enamasti on võimalik otstarbekohase esmaabiga inimene päästa. Otsest välgust tabatul on hingamine ja südame-tegevus halvatud. Kergemal juhtumel toibud haige pikkamööda, kusjuures keha värisemine, halvatused ning kuulmise ja nägemise häired võivad veel kaua kesta. Nahal võivad leiduda tüübilised välgujooned.

Esmaabiandjal pole välgulöögi puhul palju teha. Otsekohe tuleb hakata tegema kunstlikku hingamist, ja seda tuleb teha mõnikord 4–5 tundi enne kui kannatanu hakkab loomulikult hingama. Igal juhul saadetakse otsekohe arsti järele. Kergemal põrutusjuhtumel pole vaja midagi erilist ette võtta.

Märksa kergem on hoiduda välgulöögist kui välgust rabatut taas elustada. Äikese ajal ei tohi kunagi varju otsida puude all, tornide ja piksevarraste läheduses. Mida kõrgem on mingi ese, seda suurem on võimalus, et välg sinna sisse lööb. Äikese varju ärgu mindagu ka majade varju, vaid otse majja. Lagedal väljal olles on soovitatav pikali heita. Metallist esemed ja tööriistad tuleb asetada eemale. Äikese ajal pole soovitatav telefoniga rääkida, ka mitte seista elektri- või telefonipostide lähedal või traatide all. Raadio antennid olgu maandatud. Ruumis olles hoidutagu eemale ahjustest ja muudest tulekolletest, sest sageli lööb välg just korstnasse kui hoone kõrgeimal asetsevasse osasse. Aknad tuleb äikese ajal sulgeda. Kui kõik need ettevaatusabinõud on täidetud, siis praktiliselt pole pikselööki karta, kuigi pikselöögid on tihti vägagi juhuslikud ja sisse-löögi kohta ei või keegi ette aimata.

UPPUMINE.

Suvised surmajuhumid uppumise läbi tumestavad teataval määral supluse võlusid. Neid uppumissurma juhtumeid peab niipalju kui võimalik vältima ja teiseks peab uppunuid võimalikult kiiresti päästa püüdma. Uppumiste vältimiseks peavad kõik, kes ujumist harrastavad, olema teadlikud uppumiste põhjustest. Uppumistest on üks osa põhjustatud mõnesugustest kehalistest häiretest või vigadest. Nii ei tohi ujuda langetõbised, need, kes kannatavad mitmesuguste südamehäirete all, ja ka need, kel mõne kõrvahaiguse tõttu on kuulmenahk vigastatud, peavad ujumisega olema ettevaatlikud, sest trumminaha häiretega inimeste tasakaaluaparaadi tegevus võib külmaärrituse tõttu kannatada. Mõnel isikul tekib külma vette minnes nõgeslööve, mis mõnikord ilmneb nii järsku ja nii raskekujuliselt, et ujumine on takistatud. On kirjeldatud inimesi, kes küll hästi ujuda oskavad, aga siiski äkki uppumisohtu satuvad. Siin võib põhjus seista täies kõhus (täie kõhuga järsku vette hüppamine). Paljudel juhtumel öeldakse, et uppumise põhjuseks on olnud krambid — mõningail juhtumel võib siin tegemist olla langetõbistega, tihti aga lõivad krambid jalgadesse jalgade ülepingutuse tõttu. Jalgade krambid ei tohiks saatuslikuks saada, kui ujuja ei satu paanikasse. Tean mõnd juhtu, kus ujujad, hoolimata jalakrambist, külma vere säilitasid ja käte abil kaldale ujusid. Üldiselt peab ütleva, et igäiks, kes soovib harrastada ujumist, peab ennekõike end arstlikult igakülgsest läbi vaadata laskma — mitte ainult uppumisohtu tõttu, vaid ka selleks, et kindlusele jõuda, kas neile ujumine üldse on soovitatav.

Enamik uppumisi on aga põhjustatud puudulikust ujumisoskusest. Kes puudulikult ujuda oskavad, need satuvad sügavasse kohta ujudes

hõlpsasti paanikasse, hakkavad appi karjuma, kätega vehkima ja üldse ebaotstarbekohaseid liigutusi tegema. Nii väsivad nad kiiresti ja upuvadki. Tähtis on, et nii hästi ujuma õpitakse, et oma võimeis täiesti kindel ollakse ja kunagi ujumisel vähimatki hirmu ei tunta. Seni kui oma võimeis ei olda nii kindel, ärgu ujutagu sügavasse kohta. Seepärast õpitaгу ujuma — ja hästi ujuma!

Peale ujumisõskuse peab iga ujuja ka ära õppima vetelpääste.

Kui siiski on keegi uppunud, s. o. vee alla vajunud, siis tuleb ta võimalikult kiiresti veest välja tuua ja otsekohe tuleb alustada uppunu taaselustamisega. Pearõhk taaselustamisel langeb kunstlikule hingamisele.

Kunstliku hingamise tehnikat siinkohal ma lähemalt kirjeldama ei hakka, kuna seesuguseid kirjeldusi leidub igas esmaabi- raamatus ja ujumise õpetuses. Paljudel juhtumel on uppunu taaselustamine korda läinud alles mitmetunnilise kunstliku hingamise tegemise järele, seepärast tehtagu kunstlikku hingamist, kui vaja, vähimalt neli tundi. Kui võimalik, kutsutagu abi, kuid kunstlikku hingamist ei tohi katkestada enne kui uppunu hingab või kui arst uppunu päästmatult surnuks tunnistab. Võimaluse järgi võivad kunstliku hingamise tegijad vahelduda, s. o. keegi teine jätkab otsekohe, kui eelmine on liig väsinud. Ühtaegu kunstliku hingamise tegemisega tuleb hoolitseda uppunu soojendamise eest, kattes ta keha soojade riietega ja asetades kuuma veega täidetud pudelid ta keha lähedale.

USSIHAMMUSTUS.

Maohammustused ehk, rahvakeeles, ussihammustused meil pole nii kardetavad elule kui seda näit. on troopikamaade mürkmadude hammustused. Kuid meiegi rästiku hammustused on mõnedel juhtudel olnud surmavad.

Meie madulistest on mürgised ainult rästikud, kuna nastik ja vaskuss mürki ei produtseeri. Rästikut tuntakse ta seljal asetseva sakilise musta vöödi kaudu. Ainult mustadel rästikutel pole võimalik selgesti eraldada musta vööti. Nastiku tunnuseks on pea mõlemal küljel asetsev valge või kollane laik.

Ussihammustusi on võimalik vältida, kui metsas, rabas, heinamaal või üldse seal, kus usse leidub, liigutakse ettevaatlikult. Neis kohtades ei ole soovitatav käia palja jalu. Tavaliselt püüavad nii rästikud kui ka nastikud inimese lähenemisel võimalikult kiiresti eemalduda. Uss hammustab ainult enesekaitseks, s. o. siis, kui talle ettevaatamatult lähenetakse ja kui ta arvab, et talle võidakse halba teha.

Olen üles kasvanud maakohas, kus usse alati rohkesti leidis, kuid sealset inimesed olid maast-madalast teadlikud ussihammustuse ohust ja ussihammustused olid seal haruldased.

Kui nüüd uss on kedagi hammustanud, mis siis teha?

Kuna harilikult hammustuskohadeks on jalad või käed, siis esimene asi, mis ussihammustuse puhul teha tuleb, on vastava jäseme kinninõõrimine hammustuskohast veidi ülaltpoolt, et takistada mürki laialiümbumist kogu kehasse. Nõõrimine peab täieliselt takistama vereringet allpool sidet. Kinninõõrimine ei tohi kesta

üle 2 tunni, vastasel korral võib see ise halba teha.

Kel suu limanahk terve on, võib püüda mürki haavast välja imeda. Seejuures tuleb pärast imemist suud rohke veega loputada. Ka tuleb katsuda mürki koos verega haavast välja pigistada. Nii ühel kui ka teisel viisil õnnestub tavaliselt ainult väike hulk mürki haavast eemaldada. Parem on, kui hammustuskohale tehakse puhta noaga väike lõige ja sellest siis verd välja pigistatakse.

Igal juhul tuleb ussist hammustatu võimalikult kiiresti arsti juure toimetada. Arstidel on nüüdsel ajal kasutada võimas vahend ussimürgi vastu — kaitseerum, mida paar aastat valmistab ka meie oma Riiklik Seerumi Instituut.

Rahva seas on suures aus alkohol ussimürgivastase vahendina. Uuemad uurimused on aga näidanud, et alkoholil pole mingit tähtsust ussimürgitatute ravis, võib-olla ainult niipalju, et väikesed alkoholiannused ergutavad südametegevust. Ennem on kasu sellest, kui hammustuskohale pannakse kaaliumpermanganaadilahukompressid. Arstid süstivad vahel ka nõrka kaaliumpermanganaadilahu haava lähedusse, see aine hävitab ussimürgi.

Kokkuvõtlikult: 1. Metsades jne. liikudes arvestatagu alati usse ja ärgu toimitagu metsas ettevaatamatult, 2. ussihammustuse korral nõõritagu vastav jäse kinni ja pigistatagu haavast võimalikult palju verd välja ja 3. toimetatagu hammustatu võimalikult kiirelt arsti juure.

TOIDUMÜRGITUSED SUVEL.

Suvel esineb mitmesuguseid toidumürgitusi märksa sagedamini kui talvel, kuna söödavate toiduainete hulk on suurem ja suvel riknevad bakterite tegevuse tõttu paljud toiduained väga kiiresti.

Matkadel jne. tuleb hoiduda söömast mitmesuguseid marju, mida ei tunta. On terve rida marju, mis on mürgised. Seenel käies ei või korjata neid seeni, mida täpselt ja kindlalt ei tunta. Harilikku punast kärbseseent tunneb igauks, kuid valget kärbseseent, mis mitmeti sarnleb heamaitselele põõšampinjonile, ei tunta ja seda ongi mitmel juhul korjatud väärtusliku šampinjoni asemel.

Joogiks ärgu keegi tarvitagu vett lompidest, maanteekraavidest ja muudest kohtadest, kus vesi on soe ja kus vee reostumine on võimalik. Halb joogivesi on põhjustanud palju kõhu-lahtisust ja muid seedehäireid. Piima tarvitatagu võimalikult ainult keedetult või kuumutatult, kuna piim võib osutada nakatatuks tüüfuse või mõnd muud haigust tekitavate pisilastega.

Toiduaineid, mis on seisnud lahtiselt üle ühe päeva, ärgu söödaгу. Siin võib erandi teha rea hästi säilivate toiduainete, nagu suitsuvorsti, soolakala, või, leiva ja mitme muu toiduaine, puhul.

Värske puu- ja aiavilja söömisel pestagu need enne söömist korralikult.

Siin tuleb ka tähelepanu juhtida sellele, et mõni isenesest laitmatu toiduaine võib mõnele inimesele olla vastuvõtmatu, kuna ollakse mõne toiduaine vastu ülitundlik. Üldiselt on teada, et mõni inimene ei või süüa vähki või maasikaid. Kuid on veel terve rida toiduaineid, mis võivad olla ülitundlikkuse põhjuseks.

Viimne koolipäev

Kersti Merilaas

Nüüd on jälle mööda läinud
aasta ränka koolitööd,
kuigi olid virk ja hoolas,
meelsamalt küll lulli lööd.
Jah, meil puhkus kulub ära,
päikest, avarust ja tuuli,
puudel pükse käristada,
juua allikatel suuli.

Tunnistus on juba pihus,
Juksil see on väga hea,
kuid sealsamas kurdab Miku,
et tal kuidagi ei vea.
Ah, kui läkski veidi viltu,
päevi küllalt on veel ees,
algad uuesti ja näitad,
mida võib üks väike-meis.

Õpetaja viimast korda
silub poiste muruspäid
ja siis soovib kõikidele
suvepäevi ülihäid,
vallatuid veel manitsedes
jääda ausaks, heaks ja truuks.
Tühjeneb siis koolimaja
mitmeks pikaks suvekuuks.

Ja siis võidu õuest välja
tormatakse kõigest väest,
viivad jalad nagu lennul
üle igast kingust, mäest.
Ärgu olgu ühtki tuska,
mis võiks pidurdada sammu,
sest nii säravalt kui täna
pole taevas sinand ammu.

Ja meil lausa sädelevad
päikses õnnelikud näod,
ja just meile teretuseks
metsas kukuvad kõik käod.
Küllap laste silmasärast
õiehiilgust lisab aas
ja nii meelitavalt hakkab
haljendama rohi maas.

Siin on kraav, kus konne kihab,
seal on lomp täis satikaid,
suuremate jaoks on järves
hauge, särgi, latikaid.
Näha, kuulda, tunda, püüda —
ah, kui rikas on maailm!
Kõike helendust ja ilu
neelab aplalt väike silm.

Näe, seal lävepakul ema
ootamas on kallist poega,
Juku juba eemalt hüüab:
„Võta tunnistus ja loe ka.“
„Oi, oi,“ ohkab väike Miku,
„mis küll viga naerda siis,
kui on tunnistusel tulbas
lausa viis ja viis ja viis.“

Aga Mikukese ema
sugugi ei ole kurb.
Ütleb: „Oled alles väike
nääpsuke kui paastuurb.
Vara panime su kooli,
sellepärast ära kurda,
kasva veidi, küll siis viimaks
mehe moodi tööd võid murda.“

Laud on pidulikult kaetud,
mesi, või ja soojad saiad.
Küllap ema asja mõistab —
väiksed poisid on ju maiad.
Ja kui Miku õlal tunneb
isa sõbralikku survet,
on nii hea, kui poleks olnud
elus eales ühtki kurvet.

Loodan, sõbrad, et meil kõigil
on kõik toredasti läind.
Peame loo nüüd lõpetama —
päev ju õhtusse on käind.
Vana kuu, see muhe sõber,
üle kuldab järvevee,
ja seal piki kallast kulgeb
noorte homne karjatee.

Mälestusi minu kooliajast

Prægu on väikelinnades ja koguni maalgi märksa ruumikamaid, valgemaid ja mugavamaid klassitube kui need halvastilehkkavad, kitsad ja poolpimedad ruumid, milledest mina omal ajal Tallinna Laias tänavas*) kirjatarkust õppisin. Veeta väljakäigukohast levis klassidesse kibedaid gaase, laest rippuvad petrooleumilambid aitasid omalt poolt õhku rikkuda; täiskiilutud klassitubadest ei lahkunud õpilased ka vahetundideks, aknaid ei avatud kunagi, klassiruumi ei tuulutatud; pole siis ime, et õpilaste suur enamik talv otsa kurtis alatiste peavalude üle. Mõni harjus peavaluga nii ära, et suvel nagu miski puudus, kui polnud peavalu...

Õppetöö kestis kella üheksast kaheni; õpetust anti vene ja saksa keeles. Mina ei osanud kooli astudes ei vene ega saksa keelt; paratamatult kujunes õppimine mulle kahelkolmel esimesel kooliaastal masinlikuks pähetuupimiseks. Vaevalt koju jõudnud ja söönud, alustasin „õppimist“, mis kestis mõnikord võrdlemisi hülise õhtuni. Sageli olid vaevaga pähe õpitud võõrkeelsed luuletused, jutud või grammatika reeglid hommikul ununenud; siis ei aidanud muu kui tuli koolis vahetundides kõik uuesti üle „õppida“. Nagu papagoide-kari istus vahetundidel kolme-neljakümnepäine tütarlastepere klassis oma kohtadel ja „kordas“ poolvaljusti võõrkeelseid õppetükke. Puhata maldasime vaid „suurel“ vahetunnil, mis kestis veerand tundi. Selle veerandtunni jooksul sõime oma saiakese või leivatüki, mängisime ringmänge, ajasime üksteist taga, — kõik ikka seal-samas klassitoas; ainult sügiseti ja kevaditi pääsisime kooliõue. See õu, kolmekordse maja sein ja kõrge kivimüüri vahel, oli kitsas ja umbne, kuid selle kohal sinas ometi hele ja sõbralik taevas; klassiaknast paistis vaid hall müür...

Enam kui neljakümne aasta eest tarvitusel olnud õppemeetodid ei piüdnud õpilaste mõistust arendada ega õpilasi väimsele isetegevusele ergutada; tähtis oli see, et õppetükid olid „selgeks“ õpitud. Suurem osa tunnist kuluski õppetükkide küsimisele, õpilaste teadmiste kontrollimisele. Tunnis istumine oli seepärast igav ja uinutav; esimesel kahel tunnil kippus nii mõnigi meist klassis tukkuma, eriti nende õpetajate tundides, kes ei talunud petrooleumilampide teravat valgust, vaid eelistasid tunde anda valgustamata, poolhämäras klassis. Vägisi tahtsid siis õpilastel silmad kinni vajuda; klassi taunmises, pimedamas, osas magas mõni vahel nii magusasti, et ei kuulnud õpetaja hüüetki.

Pikisilmi ootasime kõik pühapäevi, millelede meie (ja kõigi tolleaegsete kooliõpilaste) rõõmuks lisandus tohtu hulka igasuguseid „kroonu-pühi“: keiserliku perekonnaga nii või teisiti seotud tähtpäevi. Neid oli nii rohkesti, et vist iga teise nädala kohta tuli oma „kroonu“-püha, mil võis hommikul muretult magada nii kaua

kui lusti oli. Teisest-kolmandast õppeaastast peale oli igal õpilasel oma isiklik kalender, kust ikka uuesti järele vaadati, missugustele päevadele langesid „kroonu“-pühad. Juhtus mõni reist sattuma laupäevale või esmaspäevale, siis oli heameel eriti suur: saadi ju sel kombel kaks vaba päeva kõrvuti.

„Kroonu“-pühad olid ammu ette teada. Heal meel polnud otsa ega äärt, kui saatus meile vahel juhtus kinkima hoopis ootamatuid ja ettenähtamatuid vabu päevi või tunde. Vabu tunde siis, kui mõni õpetaja haiguse tõttu puudus; vahel ka siis, kui pühitseti mõne Vene suurkirjaniku sünni- või surmapäeva. Vabu päevi siis, kui klassi enamus oli haigestunud leetritesse või läkakõhasse või kui tugeva külma tõttu katkes kogu õppetegevus. Jah, külmapühi tunti juba tol ajal, ning tol ajal isegi märksa paremini kui nüüd, mil külmapühad on muutunud harulduseks. Aastat nelikiimmend viis tagasi oli pakane talviti päris igapäevane asi; korduvalt oli iga talve jooksul üle kolmekümne kraadi külma, kahekümne viie kraadi ümber oli külma üsna sageli (tol ajal arvestati temperatuuri Réaumur'i järgi). Nii võis iga talve algul kindel olla, et külmapühad ei jää tulemata. Missugune õnn, kui need saabusid enne jõulusel pimedaimal ajal! Küll oli siis mõnus hommikuti voodis teist külge keerates uuesti magama jääda! Enamasti saabus pakane küll alles jaanuaris-vebruaris, kestis aga siis ka mõnikord ühtesoodu nädal otsa, nii et pikapeale hakkasid õpilased kooli järele igatsuski tundma: polnud ju suure külma puhul midagi erilist ette võtta.

Hoopis iselaadi vabatundidena on mulle mu varajasemast kooliajast meele jäänud mõned õppekäigud praegusele turuplatsile, kus tol ajal oli avar heinamaa. Sellele heinamaale ehitas aeg-ajalt mõni ettevõtja suurema või väiksema puldantelgi, et rahvale „odava hinna“ eest midagi „õpetlikku“ näidata. Kõige sagedamini näidati mitmesuguseid metsloomi; puldantelgi või -majakese sissekäigu kohal ilutses neil puhkudel kirev silt äbariku lõvi või tiigri kujutusega, mida poisikesteparv ammuli sui vahtis. Paljudest koolidest viidi õpilasi klasside kaupa turule metsloomi vaatama; meie koolis korraldas niisuguseid õppekäike maadeteaduse ja looduslooõpetaja, tšehhi päritoluga keskealine reibas preili, üks neid väheseid õpetajaid, kes juba tol kaugel ajal tarvitas näitlikku õppe-meetodit ja hoolitses oma õpilaste silmaringi avardamise eest ka väljaspool õppekava. Iga-kord, kui nüüdsele Uuele turule tekkis mõni puldannajake, tutvus ta selles näidatavaga ja tutvustas seda siis oma õpilastele. Esimesteks metsloomadeks, keda ma sel kombel tundma õppisin, olid lõvid ja hundid; kord mäletan turupealse puldantelgis hulka kakaduusid ja muid eksootilisi linde näinud olevat, teinekord laisalt kerratõmbunud boamadu ja väikesi ahve.

Kitsasse telki või onni ei mahtunud harilikult kuigi palju loomi. Kord aga külastas Tallinna suurem tsirkus õige arvuka loomade hulga. Tsirkuse jaoks ehitati mahukas ümar-

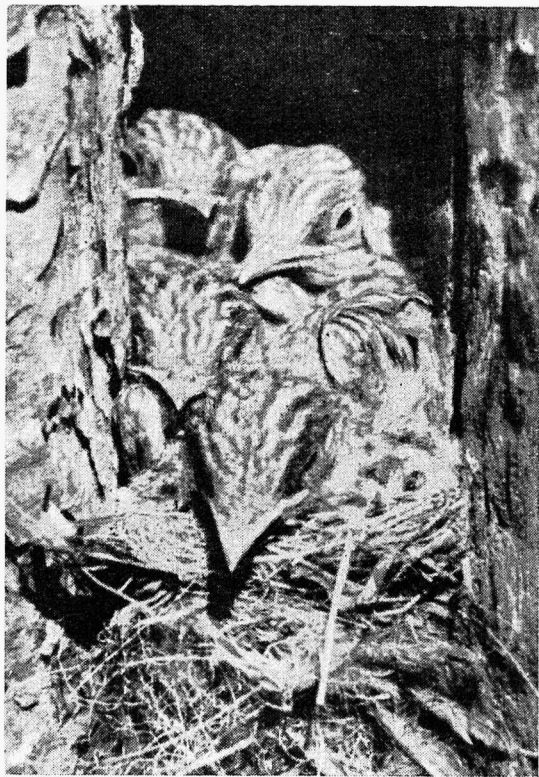
*) Linna Kõrgema Tütarlastekooli „ettevalmistus“-klassides.

gune puldanhoone. Ka sinna vtis meid meie loodusloõpetaja. Esmakordselt elus nägin siis elevante, — see jättis unustamatu mulje. Muidki loomi näidati tsirkuse ühes eraldatud osas, kuid neid olime varemgi näinud. Seekord võlus meid peamiselt igasuguste dresseeritud loomade esinemine tsirkuse avaral areenil: kirjudesse ülikondadesse rüetatud koerte tantsunumbrid ja pantomiim, väikeste ponihobuste etteasted, õpetatud elevantide demonstratsioonid... Midagi selle sarnast polnud keegi meist varem näinud ja koolis kõneldi tsirkusest veel hulk aega.

Olin umbes kümneaastane, kui loodusloõpetaja meid viis turule „rääkivat masinat“ vaatama. Masin asetses võrdlemisi väikeses puldanonnis, pääsmed olid odavad, vist viiekopikased. Mäletan „masinat“ õige uduselt; on vaid meeles, et sellest väljus kaks musta peent voolikut, mis kõrvade ette tuli asetada. Siis kuuldus „masinast“ vaikset sumisevat laulu. Minu meelest polnud see „masin“ kuigi huvitav; alles siis meenus see mulle jälle, kui Tallinnas (hulk aastaid hiljem) ilmusid müügile esimesed grammofoonid — tohtu suure lehtertoruga ja pläriseva häälega „muusikamasinad“.

Ma polnud palju üle kümne aasta, kui sattusin oma klassikaaslastega turul puldanonnis nägema veelgi üht „uut moodi vigurit“, mis vaevast huvitavam oli kui samasuguses onnis varem nähtud „rääkiv masin“. Seekord näidati „elavate piltide masinat“, praeguse kino esiema. Pimedas ruumis ilmus tillukesele ekraanile algul kaks kramplikke liigutusi tegevast, kuidagi pentsikult tõmblevast ähmast meeskuju, mis äkki jälle kadusid. Mõne aja pärast ilmus ähmaseid majade äärjooni, kätega vehkivaid naiskujusid, musti virvendavaid laike. Siis oli jälle natuke aega pime ja seepeale näidati suud maigutavaid inimvarje. Ning palju muud enam ei näidatudki. Kuid vaevast paar aastat hiljem nägime samas kohas juba esimesi naljapilte, millede sisust hoolikal jälgimisel võis üsna hästi aru saada, kuigi pildid hirmsasti virvendasid. Ja uue sajandi esimeste aastate jooksul tekkis Tallinna mitu alatist „kinematograafi“.

Uus sajand tõi üldse palju uut, millest varem ei osatud undki näha. Üks tähtsaimaid uudiseid oli „isesõitev vanke“, mis algul tõesti meenutas omapead teele asunud hobusõidu-

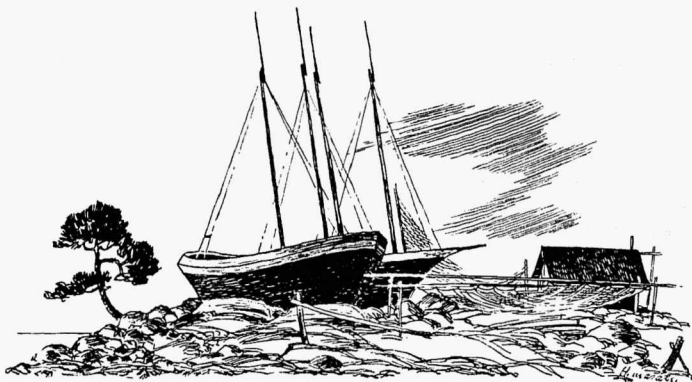

Ka nemad on elukooli lävel...

Foto Saarne

kit — praeguse autoga polnud sel mingit sarnasust... Veelgi sensatsioonilisemaks uudiseks oli esimene Tallinnas nähtud „lennumasin“, mis Kadrioru mererannas tõusis tõepoolest maast lahti ja „lendas“ päris mitu meetrit lausa õhus, et siis alla kukkuda ja sügavale mütta vajuda. Sinna see tookord jäigi pealtvaatajate suureks lõbuks... Aga tol ajal ei käinud mina ammu enam koolis, — ja ma ju lubasin pajatada oma kooliaegseist mälestusist!

M. SILLAOTS.

Jalgpall ja mina

L. Mei-Starkopfi illustratsioonid

1.

Minu esimene tutvus jalgpalliga toimus üsna vara ja lõppes kahjuks minule, mitte jalgpallile. Olin tookord umbes viieaastane poisipõnn, kui läksime ühel päikeselisel kevadepühapäeva hommikul jalutama Põltsamaa parki. Kolmekandilisel muruväljakul jooksis edas-tagasi hulk mehi, kraed kaelas ja maniskid ees, kuid vestiväel, ja ajas taga nahkset kera. Kes ligi sai, see vibutas jalaga ja andis nii kõva põmmu kui jaksas.

„Saksad mängivad jalapalli,“ lausus ema selle nähtuse kohta seletavalt ja nii me jäimegi väljaku ääre seda jalapallimängimist pealt vaatama. Juhtus siis sedasi, et ühe mehe lööduna pall veeres just meie juure ja — vupsti! olin ma oma käe ema käest lahti kiskunud ning virutasin jalaga pallile kõigest jõust — nii nagu nägin tegevat „saksugi“. Muidugi ei olnud see minu süü, et mul olid jalas tuliueed kalossid, mis arvatavasti ei olnud valmistatud jalgpallimänguks, sest oma kurvastuseks märkasini kohe, et mu hoop, mis jalgpallile midagi häda ei teinud, oli löönud kalossi talla peagu poole pikkuseni lahti. Meie kevadepühapäevane jalutuskäik lõppes muidugi kojuminekuga ja sellele järgnes mõningaid arusaamatusi ja klaarimisi perekondlikus õhkkonnas, millede üksikasjalist kirjeldamist ma siinkohal liigseks pean. Igal juhul mõjus see minusse nii hingeliselt kui ka füüsiliselt ja ma andsin enesele sõna mitte iial enam tegelda jalgpallisportiga.

2.

Aga nagu igale asjale kord rohi peale kasvab, nii tuhmistasid aastad ka selle mu esimese jalgpallilöömise. Ja kui hulk, hulk aastaid hiljem ilmus naabri aiale Baumann Etsi nägu ja ma kuulsin häält: „Tule lööma, meil on jalgpall,“ siis ei saanud ma kutsule vastu panna. Olgu seletatud, et Baumann Ets oli minuvanune poiss ja käis Tamme koolis, kuna mina käisin linna kroonalgkoolis, ja siis me elasime juba Tartus. Oli parajasti maailmasõda, vene soldateid oli kogu linn täis, koolid olid tulvil põgenike lapsi Miitavist, Liibavist ja Riiast ning elu kees mis mühises. Seletasin emale kiiresti liigutava loo õhtupoolsest laulutunnist, mille ma peaaegu oleksin unustanud, ning, olles silmakirjaks liikunud koolimaja poole viivat tänavat pidi (ei või ju kunagi teada, millal emal tuleb mõttesse sulle järele vaadata), pöörasin järgmisel tänavanurgal kõrvale ning naabertänavaga kaudu olin peagi Baumann Etsi maja ees, kus mind juba ootas trobikond poisse. Kõigil olid surmtõsised näod ees ja Moreli Harri teadis seletada, et Baumann Etsi vend olevat ostnud päris ehtsa jalgpalli kahe saksa gaasimaski, nelja paki käesoojendaja süte ja ühe süsspüstoli eest.

Ei möödunudki palju aega, kui Baumann tuli palliga tänavale. See oli punane ja tal oli küljes naljakas toru. Ma kahjuks ei mäleta, kas sel, mu esimesel jalgpallil, mida löin seitse-kaheksa aastat tagasi Põltsamaal, oli kül-

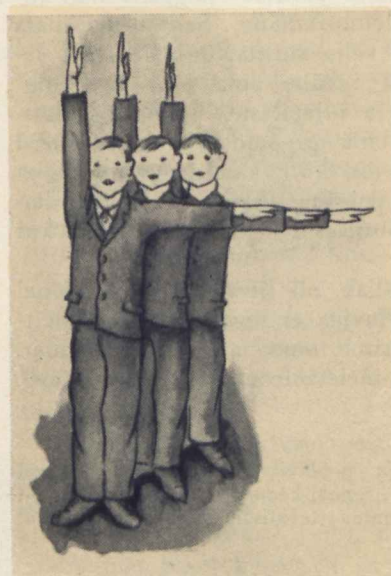

jes toru või mitte, kuid imelikult kerge tundus Baumann'i pall küll. Lähemalt katsudes selgus koguni, et see oli kummist. Pika ootamise peale sain minagi oma käega katsuda seda eset ja siis hakkasin tõsiselt juurdlema probleemi kallal, kuidas võis see olla võimalik, et ma sellise pehme ja hapra eseme vastu oma kalossi võisin katki lüüa.

Ent — kaua ei olnud mul aega selle küsimuse üle juurelda, sest poisid otsustasid mängima hakata. Kuidas see mäng õieti käib ja mismoodi on reeglid, sellest, nagu mulle paistis, polnud kellelgi meist aimu. Saare-poisi vend, kes oli juba suur poiss ja kelle kodus oli korteris vene polkovnik, mistõttu Saare-poisi vend oli meie hulgas puutumatu autoriteet kõigis sõjalistes küsimustes, ütles, et ega niisama ei saagi jalgpalli mängida, et kõigepealt peavad olema kollid. Meie, väiksemad, pärisime siis, et mis moodi need kollid on ja kuidas neid saab, kuid Saare-poisi vend ei teadnud selle kohta ka midagi lähemat. Olime üsna nõutud, et, näe, jalgpall on olemas, aga mängida ei saa, kuna Baumann'i Etsi vend, kes oli solvatud, et Saare-poisi

vend tema jalgpalli mõju püüdis vähendada, ütles, et pole siin mingeid kolle vaja, et see oli vanasti nii. Et uuemal ajal mängitakse ilma kollideta, ja et Saare-poisi vend lihtsalt ei tea seda asja. Me olime muidugi ka kohe nõus, et muidugi ilma kollideta ja Moreli Valter tegi niisuguse näo pähe, nagu oleks talle see jalgpalliasjandus sulaselge, ning seletas, et, jah, Ameerikas ei mängi enam keegi jalgpalli kollidega. Ma imestasin küll, et kust sellele Moreli-poisile järsku see tarkus tuli, enne ta oli vait nagu meiegi, kuid Baumann viskas palli õhku ja kui see kukkuma hakkas, lõi jalaseljaga pihta. Pall tegi imeliku mulksuva hääle ja lendas kerges kaares papli latva. Sedasi me siis algasime mängu ja muudkui jooksime pallile järele. Kes ligi sai, see püüdis anda pihta. Kuna aga poisid olid tihedas kobarras koos ja siblisid jalgadega, siis keerutas see sillutamata tänavalt varsti nii palju tolmu üles, et Valmre ema, kel oli pesu õues kuivamas, ilmus maruvihase näoga hoovivärvale, vibutas rusikat ja hüüdis, et kui see uulitsapoiste-kari otsekohe siit ei kao, siis ta alles näitab. Kuna ta suuremat osa poistest tundis, siis lisas ta oma ähvardusele veel teisegi, nimelt lubas selle eest hoolt kanda, et minu ema ja veel paari teise poisi emad otsekohe teada saavad, mis me tänaval teeme.

Ehkki Baumann'i-poiss ja Saare-poiss Valmre-eidele salaja keelt näitasid ja tasa praalised, et sõitku mutt seenele, ei tea, kes see teda või ta ähvardusi kardab, arvas suurem osa poisse siiski paremaks jalgpallimängu lõpetada, kuna ka riided olid sellesama lühikese ajaga saanud hirmsasti tolmuks. Nende viimaste hulgas olin ka mina, ja kui ma enne koduvärvast sisseminekut pidin ligemale veerandi tundi kuube kloppima, et see vähegi puhtamaks läheks, küpses minus arvamine, et ega see jalgpallimäng ole suurem asi ühti.

3.

Kuid ajalugu läheb edasi ja ajaratas keerleb üha, nagu ütleb nii ilusasti luuletaja (või oli see tark Salomon). Mõõdus veel aastaid. Maailmasõda, sellele järgnenud saksa okupatsioon ja vabadussõda olid lõppenud. Olime kasvanud meiegi, poisid, ning igamees meist kandis juba mingit kirevat värvimütsi. Olime keskkooliõpilased, eesti oma keskkooli õpilased. Umbes ühekaugel ka, nii teises-kolmandas klassis selle vana arvestuse järgi, kui gümnaasiumis loeti veel kaheksa

klassi Oli meil koolis muidugi ka võimlemine, kuid see seisis selles, et sai käidud „Turnvereini“ võimlas ja liigutatud käsi üles ja alla, kusjuures õpetaja luges takti ette. Mõned kangelamad poisid harjutasid ka rööbaspuudel ja rekil, ja kes suutis teha „kipet“*), see oli juba nii kange mees, et ta võeti koolipeole püramiide tegema.

Ühel kevadisel päeval aga tuli meie kooli kiri, milles koolinoorsooliidu spordisektsioon teatas, et sel ja sel päeval algavad keskkoolidevahelised jalgpallivõistlused ja et koolid, kes soovivad neist osa võtta, ilmugu selleks ja selleks kellaaajaks oma meeskondadega Kasarmuplatsile. See oli tol ajal Tartus ainus väljak, kus oli ruumi jalgpallimänguks, ja mõned koolid ning seltsid löidki seal pisitasa jalgpalli, kuid meie koolis ei olnud see moes. Meil oli rohkem kergejõustiklasi vanemate poiste hulgas ja seetõttu ei olnud noorematelgi huvi muu vastu. Nüüd aga kutsus meie kooli spordiringi esimees, üks kaheksanda klassi poiss, pärast viimset tundi kõik poisid, kellest ta arvas asja saavat, kooli õue kokku ja siis tuli arutusele küsimus, mis teha nende jalgpalli esivõistlustega. Poisse, kes jalgpalli olid mänginud, oli meil umbes pool tosinat kooli kohta. Need muidugi raiusid peale, et ikka võtame osa, ja mis meil, noorematelgi, selle vastu oli! Eks kuidagi mängitud saab ikka ja ükski meister ei ole kukkunud taevast. Nõnda oli asi otsustatud ja spordiringi esimees hakkas kohe meeskonda kokku seadma. Mina kuulasin seda pealt ülimalt huviga, sest kõik see, mis tehti ja räägiti, oli mulle täiesti võõras. Kõigepealt oli vaja viit jooksjast, kelleks said kõik need, kes olid varem jalgpalli mänginud. Siis tulid

„pekid“. Üheks pekiks sai Jõgeva poiss Ots, kes oli kole tugev ja suure kondiga. Teiseks pandi üks seitsmenda klassi poiss. Nüüd oli veel vaja kolme „auipekki“ ja kollkiprit.**). Viimase koha sai endale meie kooli parim võimleja, keda poisid omavahel kutsusid Ronaks. Et koll on jalgpallivärv, seda ma nüüd juba teadsin, ja et jalgpallimäng seisab selles, et tuleb vastasmeeskonna kollist võimalikult palju palle läbi lüüa, see oli ka selge. Koolimeeskond seati niisiis kokku ja muidugi jäime meie, nooremad, koosseisust välja. Kuid spordiringi esimees ütles meile, et olgu me aga ilusasti õigeaks ajaks Kasarmuplatsil, sest me oleme reservid, ja võtku igamees head tugevad saapad kaasa, muidu kedagi mängima ei võeta.

Nõnda tuligi, et kui saabus määratud päev ja tund, olime Kasarmuplatsil, kus kees kibe askeldamine ja korraldamine. Nagu selgus, tuli meie koolil võistelda esimesena ja koguni reaalkooli vastu. Reaalkoolis aga oli palju „kihvte“ jalgpalli alal, kuna see oli realistide lemmikmäng. Sellest hoolimata läks meie meeskond välja surmapõlgavalt. Oli le-

pitatud kokku, et meie kanname valget särki, püksid pidid olema igapähe oma asi. Ega jalgpallidressi olnud tol ajal kellelgi peale „Kalevi“, „Noorsooseltsi“ ja üliõpilaste, kelle organisatsiooni nimetuseks oli „Akadeemiline Spordi Klub“. Realistid oma peenemate suhetega olid hankinud endile akadeemilise spordi „klub'i“ dressi, mida nad, tõsi küll, kandsid pahupidi, et ei oleks näha tähti särgirinnal. Meie kool tundus mulle päris popsina uhkete ja hirmuärata-vate realistide kõrval, kes kandsid — mõtelge ometi — koguni buutsasid***! Mis ime siis, kui niisugused meid löövad!

Varsti algaski mäng. Kasarmuplats, tavaline sõdurite õppeväljak, oli liivane, nii et mõnel kohal vajusid mängijad poole sääreni sisse. Kuid selline pisike iluviga ei seganud ägedat heitlust. Meie, nn. „reservid“, olime oma värava juures ja ergutasime oma mehi, eriti Ronat, kuid see, sinises kampsunis, sonimüts peas, oli nii uhke, et ta meietaolistest „marakrattidest“

*) Hootõus.

**) Tol ajal puudusid veel eestikeelsed terminid, nagu edurivi, kaitsja, poolkaitsja, väravavaht ja need olid moonutatud vastavatest ingliskeelsetest sõnadest „back“, „half-back“, „goal-keeper“ jne. Edurivimehi hüüti aga miskipärast saksa keele järgi (läufer) jooksjateks, kusjuures tšenter (tavaliselt meeskonna kapten) kandis uhket nimetust „tsentri ülejooksja“.

***) Jalgpallisaapad.

väljagi ei teinud. Mäng ise aga oli tol ajal niisugune: Kummaski väravas seisis üks mees, see oli kollkipper. See ei liikunud oma postilt. Ülejäanud kakkskümmend meest aga, kõik pekid, aufpekid ja jooksjad, moodustasid endist tropi siplemaid jalgu, vehklemaid käsi ja kisa. Ühe sõnaga, see oli umbes kümnemeetrilise läbimõõduga sõरिकujuline pundar, mille keskpunktis 'asus jalgpall. Kogu see asjandus nihkus vahel reaalkooli, vahel meie värava poole, nagu päikesesüsteem maailmaruumis. Kui see oli reaalkooli värava ees, siis reaalkooli väravavaht viskus neljaküpuli ja püüdis puntrast palli enda kätte saada, kui see lähenes meie väravale, tegi meie „kollkipper“ sama. Aga paistis siiski, et reaalkooli mehed olid kangemad, sest meestehunnik kippus ikka rohkem meie väljapoolle olema. Mis puutub palli, siis seda sai näha väga harva. Ainult paar korda vist tõusis pall mõnest tugevast löögist tabatuna kõrgele õhku ja lendas eemale, sinna, kus ei olnud ühtki mängijat, kuid siis jooksid kõik kakkskümmend meest kisades talle järele ja varsti oli pall jälle meesterõngas. Järsku, kui pall oli jälle kuidagi ühes meestehunnikuga reaalkooli värava poolele, kõlas kohtuniku vile. Meie pistime hirmsasti kisama ja käsi plaksutama, et nüüd meie poisid löid reaalkoolile värava. Jätsime aga kisamise kohe, sest meie läheduses olevad Treffonia poisid hakkasid naerma ja hüüdsid meile nõökavalt, et „kapsa-aid“ ja „kapsa-aid“ või midagi selletaolist. Mina igatahes sain algul sellise mulje, et pall oli lennanud kuskile kapsaaeda. Pingutasin küll silmi, kuid kuskil läheduses ei näinud mingit aeda, veel vähem kapsaaeda. Avaldasin selle kohta oma arvamist naabreile, kuid üks neljanda klassi poiss seletas üleolevalt, et pole mingit „kapsa-aida“, on hoopis „apsa-aid“. Kuigi ma sellest targemaks ei saanud, jäin vait, sest muidu oleksin ennast liig palju blameerinud. Kohtunik oli vahepeal palli maha pannud ja vilistas, ning kõik läks jälle endist viisi edasi.

Niisugune madistamine kestis hulk aega. Siis vilistas kohtunik jälle ja ma mõtlesin, et küllap nüüdki on mõni „apsa-aid“, kuid ei olnud. Oli hoopis vaheaeg ja meie mehed jooksid üleni higistena ning lõõtsutatavana riiete juure, ning kõik olid rõõmsad, et esimene poolaeg oli lõppenud null-null, see tähendab, et ei meie ega realistid olnud võitnud. „Apsa-aid“ nähtavasti ei tähendanud midagi halba, sest muidu oleks sellest räägitud.

Vaheaega peeti üsna kaua. Mängijad masseerisid üksteise jalgu ja vahetasid valjul häälel muljeid võistluse kohta. Kuulsin siis minagi, et reaalkooli Abram olevat „hiigla kihvt“ ja temast olevat raske läbi minna. Miks oli neil aga vaja sellest Abramist just nimelt läbi minna, sellest ma ei saanud aru. Nad võinuksid ju näiteks minna sellest mehest lihtsalt mööda.

Semiskär keeras suka alla ja kurtis, et keegi olevat talle annud igavese obaduse mööda sääretoru. Nüüd see asjandus valutavat ja ajavat nagu sulatuld välja. Kikas rääkis, talle olevat joosnud keegi peaga kõhtu. Puusepp aga oli võtnud saapa sootuks jalast ja puhus jalaseljale. Üks oli talle sinna raskesti peale astunud buutsaga, ja kuna buutsade alla on löödud nublakad, siis oli see kümme korda hullem kui tavaline jalale astumine.

Tunnistan siiralt — kui tänapäeval jalgpallikursused ka inimesi rikastaksid nii paljude uute teadmistega kui see üksainus mänguvaheaeg tol korral mind, siis oleks kõik hästi. Ma sain teada, et buutsa all on nublakad, et üks peenem knihv mängu juures on „podnoss“, ja veel, et kes tahab hästi mängida, see peab oskama „triblada“. Mis asi see viimane on, sellest polnud mul aimugi. Siis kõlas vile. Realistid tilkusid mänguväljakule. Meie mehed ka. Spordisektsiooni esimees seletas midagi Puusepaga, see raputas pead. Siis kaheksanda klassi poiss tõusis, vaatas otseku otsivalt ringi. Ta pilk peatus minul ja . . . hetk hiljem oli ta minu juures.

— Mis su nimi on? küsis ta.

Ütlesin.

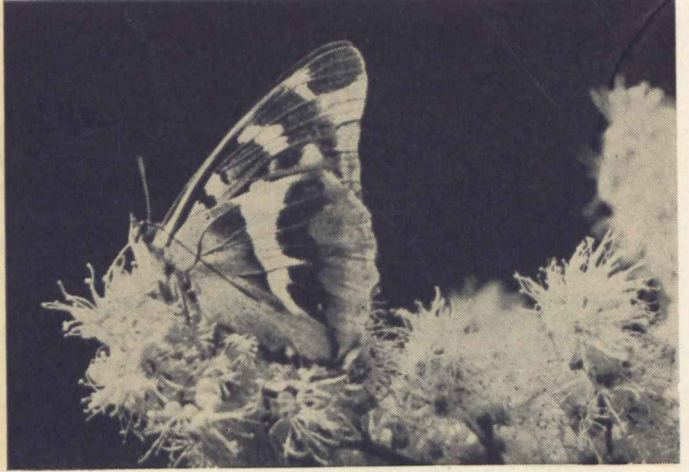
— Tubli! Otsekohe löö Puusepa särk selga. Lähed tema asemele paremat äärt mängima!

Ma vist läksin kahvatuks ja punaseks, sest ma tundsin, et olin vaheldumisi külm ja kuum. Püüdsin midagi vist ütelda ka, kuid esimees tegi käega kärsitu viipe, mis tähendas umbes, et tee aga kähku.

Otseku poolnes ärevusest kiskusin oma kuue ja särgi seljast ning riietusin Puusepa higelõhnalisse särki. Veel ükski meie klassist polnud esinenud kordagi kooli värvides! Mina olin esimene! Üks-kaks-kolm olin platsil, kuna meie klassi poisid kisasid ja karjusid hurra. Ajasin nina kaunis püsti. Olin küll ikka veel ärritatud, kuid niipalju taipasin siiski, et ma olen nüüd oma klassi poiste hulgast kõige tähtsam mees. Homme näiteks ei anna ma enam Peter-

Fotod Saarne ja Kiisla

SUVI!

Möödus karm ja mure-rikas talv. Tuleb kausis suvi täis kosutavat puhkust ja loovat tööd. Kuski lõhutakse ja hävitatakse, külvatakse valu ja viletsust. Meie aga karastame jõudu, ehitame ja loome. Meie ei usu, et alatiseks vaen ja vägivald jääb tumestama eluröömu. Nooruse kibedad kogemused ei masenda meid, ei kisu meie päid norgu, aga ei muuda meid ka ajavaimu sõjakuse ohvreiks. Kaine meelega ja valvsa pilguga oleme valmis tuleviku-ülesannetes. Ehitades rahulikku ja kindlat kodu oleme valmis aitavat kätt sirutama kogu

maailma eakaaslastele tänasest inimlikuma Homse loomisel.

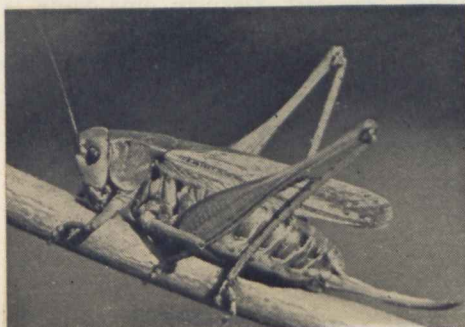
Viimsed koolipäevad... Avatud aknaist tungleb klassi kirkast päikest. Tuuleiilidel on kaasa tuua üha suuremal hulgal elujõulise kevade lõhnu. Klass on täis lilli, südant paisutavat röömu ja kurgus kibedat nukrust. Pilk rändab koolikaaslasil — kõik on nad nii imeliselt leebed, nagu ei kunagi varem kooliaja jooksul. Näe — sellega oleks veel vaja õiendada vanu arveid, tollega sai vastastikku töötatud igavesti verivaenlaseks jääda, sest ta... Aga las jääb, las jääb kõik! Käsi nagu iseenesest läheb ta õlale, pilgud kohtavad ja ütlevad sõnatult: „Unustame lapsikud tembud, oleme ja jääme sõpradeks!“

Tõsta

(Eeloleva Või)

Tõsta lipp! See aja käänul
tunnistagu tuulle väänul
üle mandri maa ja vee:
tund on tulnud vannet vandu,
et ei iial enam andu
ikke alla rahvas see!

Tõsta lipp! Mis kaitsnud isad,
matnud muistsed sõjakisad,
näitku, täitku meie põlv:
omaks maa see saatus juba,
tööle määramise luba,
harijale nurmenõlv!

Fotod Saarne ja Hinto

Lipp!

püha puhul)

Tõsta lipp! Et teiste tuluks
 merel siin ei elu kuluks,
 võõrast plagu laenaks laev.
 Teist et rahvast see ei orjaks,
 vaid et ise tõuseks, korjaks,
 mida oma soetab vaev.

Tõsta lipp! See vestku, vestku
 töotusest, mis kestku, kestku,
 sinisega viiratud.
 Musta mulla põimuline,
 lehvi, valge võimuline,
 tormatud ja piiratud!

Gustav Suits

SUVI!

Tuleb kaunis suvi! Eks
 oota meid juba kärsi-
 tult voogav heinamaa,
 tilisevad karjakellad, müri-
 sev tehase hoone, tantslev
 kalapaat! Ja eks kutsu meid
 tolma maantee, karastav
 suplus, varjukas puude-
 salk kauni raamatu seltsis!

Koolimaja uks langes
 kinni. „Nägemiseni sügi-
 sel!“ ütles õpetaja sõbralik
 pilk ühele! „Edu uues
 koolis!“ oli teise saate-
 sõnaks. „Tublidust ning
 jõudu e l u koolis!“ suruti
 pikalt kolmanda kätt.

Oma noortele sõpra-
 dele tähtsa päeva puhul
 südamlikemaid tervitusi
 „Meie Noorusel!“ „Meie
 Noorus“ on rõõmus ja uhke, et ta poolteist aastat kestnud
 ilmunisaja jooksul on suutnud saada eesti noorte tulise
 poolehoidu osaliseks, ja et tänavu tuhandetele elukooli
 astujatele koos kooli lõputunnistustega kingitakse käesolev
 „Meie Nooruse“ number. See tiivustab „Meie Noorust“
 edaspidi kujundama senisest palju kaunimaks, täielikumaks
 ja huvitavamaks. Loodame, et kõik senised meienoorus-
 lased koos tuhandete uutega edaspidigi „Meie Noorust“
 oma sõprusega austavad.

Nägemiseni augustis!

„Meie Noorus“.

sonile oma matemaatika vihku mahakirjutamiseks, sest see poju oli alles eile pisut ülbe, kui ma norisin, et ostku mulle suurel vahetunnil sai!

Kõlas uus vile ja mäng läks lahti. Pall pandi keskväljale ja poisid trügisid ümber nagu varemgi. Minuga juhtus nii, et olin ikka poiste sõõri välimises servas. Kuidas ma ka ei püüdnud läbi trügida, oli ikka nii palju teisi ees, omi ja võõraid, et pallini ma ei jõudnud tükil ajal.

Pika punnimise peale liikus mängijatehunnik reaalkooli värava poole. Kui nüüd saaks palli, küll pörutaks teise sisse! käis mul mõte läbi pea. Reaalkooli väravas oli aga imelikul kombel meie kooli poiss Rona. Tahtsin hakata just juurdlema, mis imekomet see on, kui järsku pall hüppas meestetihnikust välja ja just minu ette! Ja mina olin väravast vaevalt kümne sammu kaugusel! Kas võib surelik inimene tahta elus veel paremat võimalust?

Tormasin palli poole, mis hüppas minu ja värava vahel. Märkasin küll, et Rona midagi kisendas ja et veel paar meie meest midagi hüüdsid ja kätega vehkisid, kuid sel ülevahtel hetkel polnud mul aega neid jälgida. Kui sain palli juure, virutasin talle jalaga nii kuidas jaksasin. Ma tabasin seda ümmargust kera ilusasti. Kuulsin pealtvaatajate möirgamist, nägin, kuidas Rona viskus, hirmsa näoga minu poole vaadates, pikali ja siis tõstsid kõik käed üles ning kohtunik vilistas pikalt. Pall oli väravas.

Jah — ma olin löönud värava. Kuid keegi polnud mulle võtnud vaevaks seletada, et poolajal mängijad vahetavad pooled. Olin teinud selle, mida hüütakse oma-väravaks, ja . . . selle tagajärgi palun mõistatage ise. Minu sulg on selleks liig nõder.

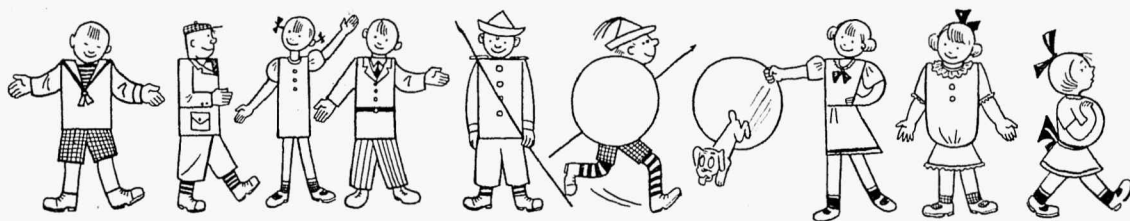
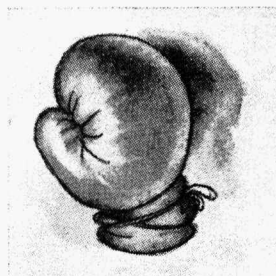

4.

Möödus hulk aastaid. Mu kibedus jalgpalli vastu hakkas pikapeale jälle ununema. Kord andsin ma järele oma heade sõprade mangumisele ja otsisin pääsme jalgpallivõistlusele. Seekord juba Tallinnas. Kadrioru staadionil. Oli maavõistlus. Eesti rahvusmeeskond ja Läti rahvusmeeskond. Kõik oli ilus. Kõik oli tore. Hümnid. Pallipoisid. Välismaalasest kohtunik. Kuus tuhat vaatajat. Pasunakoor. Aga meie mehed said lüüa! Eesti kaotas maavõistluse!

Selle peatükiga lõpetan ma oma jutu. Olen ütelnud kõik, mis mul on ütelda jalgpalli kohta. Rohkem mul selle mänguga pole olnud otseseid kokkupuuteid. Panin need read siia kirja ainult seepärast, et hiljuti ilmus mu juure ajakirjanik, kes soovis minult vastust ringküsimusele: „Mida arvate meie jalgpallist?“

Kasutan juhust, et teatada: Kui veel keegi peaks helistama mu korteri uksekella või püüdma mind kushi mujal kinni, et küsida midagi jalgpalli kohta, siis demonstreerin ma talle jalgpalli asemel sootuks teist spordiala. Nimelt — poksi. Ja palun uskuge — sel alal olen ma spets.

Siin on peidus eesti noorte parima sõbra nimi

Retk Peipsi piirile

Ed. J. Voik

Autori fotod

Kes juhtub tänapäeval peatuma Tartus Emajõe moodsatel kivipervedel ja vaatab laevu, mis alustavad oma esimesi matku alla Peipsi piirile, sel pole aimu, mis tähendas muistne Emajõgi. Ei ole palju aega tagasi, kui Emajõgi kevaditi kogu Tartu üle ujutas. Nüüd aga seisame siin kaldal ja hoolimata sellest, et on varakevad, võime vaadelda laiska Peipsi poole venivat voolu. Läänud aastal põgenes Emajõgi madalamale kui kunagi varem oma pervede varju ja nii jäi Tartu, Eesti suurim sisesadam, peagu kuivaks. Ainult veel väikesed laevad võisid seda Liivi poolsaare tuiksoont mööda vanade viikingite jälgedes oma teid käia.

Enne kui ruttame sadamasse, et teostada oma matk Eesti idapiirile, astume korraks sadamakapteni büroosse juttu vestma, sest laeva väljumiseni on veel aega. Nagu siin seinal väljapandud tabeleist ja diagrammidest võime järeldada, on viimasel ajal liiklemine sel veeteel üsna väikeseks jäänud.

„Kõige suurem oli liiklemine enne Tartu-Petseri raudtee valmissaamist,“ jutustab meile lahkelt sadamakapten. „Nüüd on aga bussiliinid ja raudteerongid laevadelt palju tööd ära võtnud ja mitte üksi inimeste, vaid ka kauba vedu on üsna suurel määral raudtee kätte üle läinud.“ Kuid kapteni nägu tõmbub üsna naerule, kui ta lausub:

„Siiski iseseisvuse aastate jooksul on Tartu sadama kaudu sõitnud miljon kakssada tuhat inimest — nii et peagu iga eestlane on kord kasutanud Tartu sadamat.“

Meie sõit algas „Tormiga“. See on võrdlemisi väike kitsapinnaline laev, kus ainsaks tähtsamaks „asjameheks“ on kapten, kes ka reisijaile peab pileteid müüma. Väikelaeva kapteni tööpõld on ju lai ja talvel, kui jõgi on kinni külmanud, tuleb tal veel maismaal ametit pidada.

Niipea kui Emajõe mööda Tartu piiridest välja jõuame, märkame, et viimaseil aastail on jõe piirkond täiesti muutunud. Kadunud on suurelt osalt endised kuulsad Emajõe lodjad, mis on nüüd saanud uue asukoha Kastre mõisa all, ja kadunud on ka kõiega veetavad parved. Ainult Haaslava kohal kohtame veel parve köiemehega. See Emajõe romantika on Luunja kohal asendatud uhke raudbetoonsillaga.

Teel kohtame üht väiksemat Tartu poole sõitvat laeva ja nii jõuamegi Kastre alla.

Kuna kõik siin laevaninas istuvad reisijad uurivad vaikides ajalehtedest sõjasündmusi, asub kapten meie juure ja lausub, ise Kastre mõisa poole vaadates: „Siin peeti ju ka omal ajal kuuluis lahing.“

„Mis lahing?“ küsib keegi tukkuma jäänud mees kaubakastide otsast.

„Põhjasõja ajal,“ jutustab kapten tähtsalt edasi. „Seda saab nüüd varsti kakssada viiskümmend aastat tagasi, kui rootslased 1704. aastal sedasama teed mööda purjetasid nelja-

teistkümmne sõjalaevaga alla Peipsi poole, et seal venelasi kimbutada.“

„Vaata, vaata, või venelast kimbutama,“ lausub mees kaubakastide otsast.

„Nojah. Sellest ei tulnud aga midagi välja. Venelased olid eelmisel ööl Piirisaarel maale tulnud ning juba Kastre kohale jõudnud. Nad panid siin kitsa koha peal jõe kinni ja võtsid kõik neliteist laeva üksikult kinni. Laevastiku juht Löschert, kes pealetungiva vaenlase jõudu oli alahinnanud, ei osanud häbi pärast enam muud teha kui pistis oma lipulaeva „Caroluse“ püssirohukeldri põlema ja laskis enda nii kogu laevaga õhku.“ Nii jutustab kapten muistseist võitlusist.

Praegu aga magab Kastre ümbrus veel rahu-likku kevadeund ja mõisa all asetseval pinumaal puhvib aurukatelt suitsu õhku — seda rohkem, mida jämedam palk lastakse saekatrikse.

Kui rändaja on Tallinnast tulnud, siis üllatab teda juba Tartu soojus. Kuid niipea kui jõuame Piirisaarele, on tartlaselegi sinne kliima üllatuseks. Kuna meri ajas Tallinnas veel seljast jääkasukat, oli Peipsi jää juba ammu läinud ja tahes-tahmata pead koos piirisaarlasega tunnistama, et see saar on üks kõige soojemaid paiku kogu meie kodumaal. Pajupõõsad on juba hiirekõrva suurused lehekeseid välja torganud ja mõned loomadki kõnnivad juba karjamaal, kus nad toidavad end mulluse kuluuga, sest loomasööda tagavarad ei ole Piirisaarel kunagi suured. Harilikult aetakse siin juba vanast ajast alates varsti pärast lumeminekut kari välja, sest kergel liivasel soopinnal hakkab rohi kiiresti tärkama.

„Ärge imestage midagi,“ lausub üks vana piirisaarlane. „Siis, kui teil Tallinnas toomingad õide puhkevad, õitsevad meil juba sirelid.“

Kuid jutustagem enne, kuidas jõudsime Piirisaare pärale.

Laev oli kogu aeg teinud kõiksugu tiire ja peatusi jõesadamais ning Peipsi kallastel. Iga suurema küla juures tungisid paadimehed kui meriröövlid laeva juure, heitsid oma köied külge, ladusid tühjad kalakastid paatidesse ja läksid jälle. Kes Peipsi olusid ei tunne, sellele näib, et säärane kasti järele käimise retk siin murdlaineis on rohkem väärt kui need pilbas-kastid ise. Peipsi randlased on aga oma järvepinnaga nii kokku kasvanud, et nad vaevalt leiavad kuski mujal kindlamat ja paremat sõiduteed kui paadiga siin järve lainelisel pinnal.

Peipsi on aga paadisõiduks vägagi hädaohtlik, mis tuleb sellest, et järve veepind on õhuke ja väikseimgi tuuleil keerutab üles selliseid laineid, mida merel suudab liikuma panna vaid suur torm. Et Piirisaarele lähedale saada, tuleb laeval teha tiir Vene piiri ääre ja alles tagantpoolt pääseb saareie juure, kuna rannakandis olevat vesi nii madal, et sellest

suvel võib jalgsi läbi sumada. Täna oli Vene ranna pool vaikne. Täna ei puhunud idatuul. Idatuultel ongi siin ülevõim ja need ongi, mis Piirisaare randa lõhuvad — niisama kui lääne- tuuled ründavad Vilsandit. Ongi huvitav tõmata paralleele nende kahe väikese ja ilmekaima kodumaa saare vahel, mis asetsevad nagu kaks väikeriiki meie kodumaa piirivetes — üks idas, teine läänes.

Kultuuriliselt on aga nende kahe saarekese vahel hiiglasamm maad. Kui Vilsandi rannadel ootavad reisijaid mootorpaadid, mis viivad samuti ka kalureid kalaretkele, siis Piirisaare rannades võime näha „lotkasid“ ja lotju

Lapsed kannavad kaelkookudega järvest vett sibulapõllule, mida ema parajasti rohib. Vanaema on jätud koduhoidjaks ja võrgupaikajaks

seismas tuhandeaastases rahu. Ei neid saada muidu liikuma kui inim- ja tuulejõul, sest moodne mootor on siin peagu tundmatu riistapu.

Kuigi Piirisaare on üks ajast ja arust maha jäänud maanurgake, armastab piirisaarlane ise oma isamaad väga ja lausub: „Pole paremat paika maakera kamaral kui Piirisaare liivasel rannal.“

Eemalt üle Peipsi lainete vaadates näib, nagu oleks Piirisaarel mingi kõrgendik ja isegi metsa, kuid saarele asudes ei leia siit ei metsa ega põldu. Nagu igale poole mujale, nii ka Piirisaare sadamasse on ehitatud väike sadamamajake, mis pakub reisijale varju vihma ja tuule eest. Sadamasillale jõudes märkad siin elavamalt liiklemist kui kusagil mujal ranna peatuspaikades, sest Piirisaare on üks tihedaimini asustatud saar meie vetes. Ta läbimõõt on vaevalt kaks kilomeetrit, kuid siin asub kolm küla üle tuhande elanikuga, kelledest suurem osa on venelased. Ainult üks suurem küla on eestlastega tihedasti asustatud ja see jääbki Piirisaare kultuurseks tsentrumiks. Siin külas asuvad koolimajad, tähtsamad kirikud ja surnuaiad.

Üheks huvitavaimaks harulduseks Piirisaarel on see, et siin puudub igasugune tee. Liiklemine toimub siin umbes nii nagu tuhat aastat tagasi — vene või lootsikuga veeteed mööda, milleks on kaevetud Peipsist kuni Piirisaare külade südameni suur kanal. Piirisaarlased ise teavad rääkida, et see kanal olevat niisama vana kui maailm. Kuna maapind siin on võrdlemisi madal ja saarel puudub ka igasugune kruus, siis on arusaadav, et maantee ehitamine valmistab siin suuremaid raskusi kui kanali kaevamine. Seda kanalit mööda sõidetakse kas purje abil või vaikse ilmaga inimjõul. Nööriga paati vedades käib paadivedajate salk ise mööda kanali äärt. Suuremaid paate ja lotju kaupadega veetakse hobusega. Hobune käib sama teed mida paadivedajad-köiemehed.

Piirisaarlased elatavad end suuremalt osalt kalapüüdmisest, kuid see saar on ka eesti sibulate kodumaa. Kevadine kalahooaeg möödub latikapüügi tähe all.

„Eks need suured latikad ole nagu vanaaegsed viierublalised kuldrahad,“ lausub üks vana kalur ja toob kümmekond latikat, mis on laiad nagu labakindad, oma paadist rannale.

„Juba hakkavad tulema,“ jutustab ta. „Nüüd pole muud kui peavad riistad valmis olema, sest latikasaamise hooaeg pole pikk — niipea kui suvi peale tuleb, läheb kala laisaks ega viitsi enam võrku minna,“ seletab vana kalur.

Järgmisel päeval teemegi kaasa ühe Peipsi latikate püügi. See algab küll juba sama päeva õhtul, sest kõik ettevalmistused tuleb teha varem, kuna latikapüük peab algama enne koitu. Kuni hilise õhtuni on olnud askeldusi kalurite majade ümber, on kostnud hõikeid ja nõuandeid ühest õuest teise.

Piirisaarel on nüüd otsekui suur laat. Mitte ainult mehed, vaid ka naised ja lapsed on täna platsis. Latikapüük ei kutsu ainult rannaelanikke kokku, vaid nüüd jätavad ka rannast pisut kaugemal elavad talumehed paariks päevaks töö oma põldudel seisma, võtavad võrgud õlale ja tulevad latikaid püüdma.

„Torm“ tormab piki Emajõe (all vasakul), kuna kapten valsa pilguga jälgib, kas pole „miinohtu“ (ülal paremal). Ülal vasakul: Piirisaare taat kärutab kalavõrke. All paremal: Kanal Piirisaarel, mis täidab sealse maantee ülesandeid

Õhtuks oli kõik korras. Suuresilmalised võrgud olid parandatud ja rannal veel kord läbi vaadatud. Ega latikas vaja peeneid võrke, ja kui peaks mõni pisikala end poetama suurte labakinnaste vahele, siis heidetakse see õnnistades Peipsisse tagasi.

Lausutakse:

„Kasva, poju,
kosu, poju,
siis saad meie
võrgus koju.“

Tuleb esimene soe kevadeöö — pehme ja täis noore kevade lõhna ning puhkevate toomingate hõngu. Ilm on vaikne ja tuuleta. Nüüd on isegi jutuajamist Piirisaarest kuulda kuni Mehikoorma randa ja võib-olla Venemaalegi.

Õö saabudes vaibuvad hääled, ollakse valmis nagu sõja ajal vaenlase varitsemiseks.

Säärastel öödel tuleb latikas randa kudema. Esimesed kudejate parved on kõige suuremad ja õnn kalurile, kes neid tabab. Siis võib isegi juhtuda, et võrgud ei suuda kinni püüda kogu parve ja rebenevad. Häda säärasele kalurile, kellele juhtub säärane „õnnetus“! Vana usu järgi arvatakse ta südamel lasuvat mõni kuritegu, ja nüüd karistab teda Jumal ning hiljem inimesed sellega, et tal ei lubata enam latikapüügi hooajal püügist osa võtta. Püüdja peab aasta ootama ja oma ebaõnnestumist ning süüd kahetsema. Alles järgmisel kevadel ta võib latikapüüdjate hulgas olla kui mees.

Ööhämaruses olid naised kaldale uhhapajad üles löönud, et varahommikul püütud purikaist kalureile maitsvat rooga keeta. Kesk-

ööl lükkasime paadi vette. Emajõe luht oli otsekui lai meri, mis sulas kokku Peipsiga. Siin-seal kalda ääres öitsid toomingad otse vees, sest öö jooksul oli järvepind tõusnud. See oli suurepärase idüll, nagu seda vahel võib näha mõnes lõunamerd kujutavas filmis. Kõik paadid sõudsid pikalt hanereas Emajõe suu poole, kus luhal vesi on madalam ja kuhu kala tuleb kudema.

Umbes tund üle kesköö, kella 1—2 vahel, kuuldusid paadist paati hääled: „Latikas tuleb.“ Peagu hääletult sõuti laiapäohjaliste paatidega, möladega mingit sulinat tegemata, nagu seda oskavad ainult Peipsi kalurid. Jõuti madalale luhale, kus vesi ulatus vaevalt paari jala kõrgusele ja mullused kõrkjad puutusid vastu paadipõhja. Siingi pidi liikuma nii ettevaatlikult, et ei tekiks ainustki häält. Mõla või saapakontsa kolksatus vastu paadipõhja võis kajada kaugele ja ajada kõik kalad eemale.

Alles siis, kui järvel valitseb täieline rahu, võib loota, et latikas ujub kaugemale luhale paatidest mööda, sinna, kuhu enam sõuda ei saa. Kui latikaparved on paatidest mööda ja lagistades ujuvad oma armumängus ranna poole, siis tulevad kalurid paatidest välja ning sulevad oma võrkudega kala järve tagasi mineku tee. Alles nüüd lööb luhal keema elu. Kalurid solistavad oma kubemeni ulatuvates säärsaabastes vees ja veavad võrke ning naised ammutavad paati Peipsi õnnistust, laiu ja rasvaseid latikaid. Võrguga tõstetakse kalad kuni veepinnani, kust nad käsitsi paati nopitakse, sest õrnad latikavõrgud ei kannata nii suurt koormat üles tõsta kui seda Peipsi tänavu kinkis.

Kalapatük on ju õnneasi. Kalur ei tea õigupoolest kunagi, mis on sealpool seda sinkjalat läikivat pinda, mille taha ta heidab oma võrgud. Ainult võib tunda, võib aimata, kes oskab, võib ka näha, aga püük võib ebaõnnestuda nagu selgi ööl meie artelli teisel osal. Seal oli keegi oskamatu noormees paadi ajanud kivi otsa. Sellest kolinast oli küllalt. Rannale kudema tormav latikas pöördus hädaohtu aimates järve tagasi. Püüdjate võrgud jäid tühjaks. Päikese tõustes nad sõitsid oma tühjade võrkudega ja näljaste silmadega paatide rivi teise otsa, kust enam ei jõutud Peipsi tänavust andi vastu võtta. Madalas vees sõitvad paadid olid põhja kinni vajumas kalakoorma all.

„Vot kui palju teil õnnistust,“ sõnab ühelt tühjalt paadilt punase habemega venelane.

„Kas Feodor tuli meid koju viima? Näe, meil paadid kalu täis, ise enam ei mahu sisse.“ vastatakse talle naljatades. Kuid tühjaksjäänud kättega kaluridki pole kurvad, sest nad tunnevad Peipsi kombeid. Rikkalikust saagist langeb neilegi osa, kui koduranda tagasi jõutakse.

Keskommikuks on kalad paatides ja võrgud korralikult kokku pandud. Seekord on Peipsi elanikud saanud leivakõrvast rikkalikult. Kui rannal kala jaotatud, ammutatakse iga paadi põhjast veel paar pangetäit kalamarja, millest juba samal päeval küpsetatakse maitsvaid kooke. Need esimesed latikad on Peipsi kalurile kõige paremaks toiduks, neid kuivatatakse päikesepaistel võrkudes ja nõotide otsas ning soolatakse ja pannakse talveks tagavaraks. Latikakuivatamine on omapärane toi-

ming ja seda saab teha kõige paremini Piirisaarel, kuna siin on võrdlemisi päikeserikkad soojad ilmad ja alati puhuvad kuivad idatuuled. Teistel randadel kuivatatud latikail pole piirisaarlaste jutu järgi ialgi seda väärtust. Kõige paremad latikad püütakse Mehikoorma lahes, kuid ka Puudavitsa ja Väraska alt.

Pärast latikapüügi lõppu hakkavad Piirisaare kalurid mujale randadele välja rändama, sest Peipsi ei anna enam saaki ja meri töötab rohkem.

Pärast Eesti Vabariigi rajamist oli tekkinud kõmu, et Piirisaares leiduvad suured soolalademed. Sõnum käis sosinal suust suhu ja millegipärast hõljus asja kohal mingisugune saladuslik kate. Veel praegugi on saare läänerrannal paar väikest kaevamise hauda, kust uudishimulikud ettevõtjad soola olevat tahtnud leida. Selle soolaga oli lugu aga üsna lihtne. Enne maailmasõda oli Piirisaare vene tindipüüdjate keskkohaks ja üldse kaubanduslikuks punktiks Võru ja Petserimaa talupoegade ja Peipsitaguste elanike vahel. Nii olid siia ka suured soolagavarad kokku toodud, küll tintide soolamise jaoks, küll Räpina talupoegadega vilja vastu vahetamiseks. Sõja ajal, mil Peipsi kaubandus sooku jäi, oli muist soola siia maasse maetud ja selle ilmsiktulemisel tekkisid jutud Piirisaare suurtest soolalademetest.

Ühe omapärase Piirisaare haruldusena näeme siin veel peagu 6-meetrilise ümbermööduga hiiglapaju tüve. See on ainus suurem puu, mis jässakate mändide seltsis saarel on kasvanud ja mille tuul paar aastat tagasi maha murdis. Puu tüvi seisab praegugi liivasel rannal ja ulatub üle väikese maja katuseharja. Nii on ta siin seisnud tuules ja vihmas suvel ja talvel ning ajahammus pole veel suutnud hiiglatüve hävitada.

„Ainukesed põllud, mida Peipsi rannal ja Piirisaares on saadud harida, on sibulaväljad,“ lausub üks vanem Piirisaare elanik, ja nagu oma jutu tõenduseks viipab ta käega küla all asetsevatele kõrgete peenarde väljadele, kus sibulad on juba tärnanud. Piirisaarlaste jutu järgi on sibul Peipsi kollane kuld, mis edukalt kasvab nii siin saarel kui ka osalt randadel ning oma harijale annab säärasel määral saaki, et see kogu töö ja vaeva kuhjaga tasub.

„Egas seda mujal osata“ lausub mees muiates. „Sibulakasvatamise viis on siin põlvest põlve pärandatav, kuigi peenraid tehakse niisama nagu tuhat aastat tagasi.“

Õieti soodustabki ju sibulakasvatamist Piirisaarel kui ka osalt Peipsi randadel soodus maapind, sest õhuke liivakord mustal turbakihil on selleks otsekui loodud.

Sibulakasvatamine on siin kaheaastane töö. Esimesel aastal saadakse seemnesibulad, milleda järgmisel aastal peenardeväljad hektaride ulatuses üle pitatakse.

„Igas peres on väga palju väikesi lapsi, mis neile muidu tööks anda,“ lausub piirisaarlane. „õpivad veel laisklema.“ Ei siin lapsed laiselda saagi. Suvi otsa istuvad nad peenardel ja kitkuvad sibulataimi ning nopivad sibulad hiljem maast üles ja kuivatavad neid päikesepaistel. On sibulad kuivad, siis suitsutatakse neid saunas, ja nüüd rändab Peipsi kollane kuld mööda maad laiali. Sibula müütamine jääb peaaesjaltselt ülesostjate hooleks, kuigi ka randlased

vahel ise käivad neid talumeestega vilja vastu vahetamas.

Neil Peipsi sibulaväljadel ringi liikudes märkame iseäralikke peenraid. Peenravahe on harilikult nii sügav, et ülemine peenrapind ulatub selle vahel sammujale põlvedest kõrgemale. Sääraste peenarde valmistamise põhjust armastab sibulakasvatataja muidugi pidada saladuses, ja kui küsida, miks peenrad on just sellised, saad vastuseks:

„Peenrad on seepärast kõrged, et siis on vähem küürutamist, — selg ei jää haigeks!“

Vähegi korralik sibulaistandus annab omanikule suve jooksul viis- kuni kuussada krooni tulu. Suurelt jaolt on see sissetulek küll naiste töö vili, sest peale laste osatakse Peipsi kalurikülades kõvasti ka naise tööle rakendada. Naine peab näiteks nööriaga lotja vedama, kui seda ei saa paraja tuulega käima panna. Mitmel pool võisime näha, kuidas Peipsisse suubuvate jõgede kallastel naised kõiega lotja sikutasid. Mees istus tüüri juures ja juhatas sõitu. Harilikult lüüakse säärase toimingu juures ka piip hambu ja lausutakse: „Egas laeva juhtimine ole kerge asi, ärritab närvel!“

Peale suure ja kuulsurikka minevikuga Piirisaare on Peipsi kaelas ja Pihkva järve rannal veel mitmeid väikesi saari ja maismaa saarekesi. Maismaa saared on sääraseid veest kokkuhutatud paigad, kuhu on rajatud asulad ja kalurionnid. Vanasti on ju Peipsi pind laiem olnud. Nüüd aga valitseb ümber maismaa-saarte peagu läbipääsmatu soo ja raba. Väljapääsmiseks nendest saartest tarvitavad elanikud talviseid aegu. Pihkva järve Vene piiri ääres asetseb veel paar üksikut väikest saart, millel on ainult üks talu — nagu omaette kuningriik. Peipsi rahvas, olenedes piiriäärsest elust, on aja jooksul muutunud võrdlemisi tagasihoidlikuks ja ei taha võõraste vastu näidata palju avameelsust. Setumaa kavalus on siiagi sisse tunginud.

Kuid randlaste hulgas ei puudu ka sirgjoonelisi mehi, nagu leidsime ühe tüseda lodja-

mehe. Mees seletas, et ta õhtupoolikul algab Piirisaarelt teekonda Vasknarva poole. Ta oli nõus meidki kaasa võtma. Kuna muud sõiduvõimalust sel päeval ei olnud, sest laev pidi tulema alles järgmisel õhtul, kasutasime lodjamehe lahkust. Nii algasime siis Peipsi „valge tuviga“ rändu üle peegelsileda järve. Ainult vaikne tuuleõhk pani vee kohati virvendama. Ometi oli sellest küllalt, et meie lotja tasa edasi lükata.

Säärane sõit suve õhtupoolikul lodjaga Peipsil on vist kõige vaiksem sõit maailma sõitudest. Ei tunne absoluutselt, et liigud, ainult kaugenev Piirisaar annab sellest märku. Liikudes mööda kaldapiirkonda märkame, et Peipsi rand põhja pool muutub liivaseks, ja üksikud väikesed männid ning kadakapõõsad annavad sellele Läänemere rannaga sarnase ilme. Siin, meie „mageda mere“ kaldal, võib ka tähele panna väikesi künkaid, mis on tekkinud luiteliiva kuhjumisest pajupõõsaste ümber. Paju ei lepi sellega, et liiv teda matab, ning kasvab edasi. Liiv leiab tema varjus uut tugi-punkti ja nii saab kungas kõrgemaks.

Nüüd tõuseb tuul ja triivib meid rannast eemale. „Valge tuvi“ lööb tiivad trammil ja lodjamees istub päras ning peab tüüri. Ta on tüse, laiaõlaline, habemetu, rohkem Läänemere kui Peipsi kaluri tüüp. Jutust selgubki, et ta 30 aasta eest noore poisina olevat sattunud Peipsi randa ja siia elama jäänud.

„Kogu Vabadussõda sai siin kaasa tehtud,“ seletas lodjamees, „ja nüüd, pärast seda, on Peipsi rand nii armsaks saanud, et siit enam lahkuda ei raatsi.“

Mees ei lase end mingist muust mõttest kõigutada, vaid kinnitab, et tema usk Eesti rahva tulevikku on vankumatu. Nii meenutades Vabadussõja sündmusi ja vesteldes Peipsi juhtumite üle uinume varsti sel tasasel sõidul. Alles järgmisel hommikul ärkame külmast lõdisedes ja näeme endi ees sinetavat Peipsi põhjakallast. 50-km matk piki järve on Peipsi „valgel tuvil“ tehtud.

Veesport ohutuks!

Mag. A. Tarem

ÕPI UJUMA, ET MÕNU TUNDA VEESPORTIST. — ÕPI VETELPÄÄSTET, ET PÄÄSTA END JA OMA LIGIMEST UPUMISSURMAST.

Mida rohkem levib kehakultuur, seda arusaadavamaks saab üldiselt päikese, õhu ja vee tähtsus tervise säilitamisel. Tervislikult on nende loodusandide mõju palju suurem siis, kui neid õigesti kasutatakse. Päikese ja õhu kasutajaid leidub külluses, vee kasutamise suu-remas ulatuses aga kergib üles ujumisoskuse küsimus, mille mitteteadmised teeb nii mõnelgi vee nautimise kättesaamatuks, sest ainult ujumisoskus võimaldab meile täielise vee mõju kasutamise.

Väga tähtis on õppida puhast ujumisstiili. Ennekoike tuleb osata ujuda rinnuli, selili ja küljeli. See on alus, millele hiljem võib

järgneda spetsialiseerumine erialadele. Võistlusujumisele eelneagu aga veelgi tähtsamana vee täieline valitsemine, mis saavutatakse peaaegeliselt mängudega ning vetelpääste võtete harjutustega vees (EPR vetelpääste kava alusel).

Kahju, et säärasel tervist ja kosutust andval spordiharul nagu on seda veesport — eeskätt ujumine — on ka oma mustad küljed, nimelt uppumisoht. Mõnikord uputakse teadmatuses, mõnikord hoolimatusest, mõnikord juhtub see puhtal kujul õnnetusest, sagedamini aga ettevaatamatusest.

Kui iga ujuja oleks ka vetelpäästja, siis oleks kindlasti vähem uppumisõnnetusi. Et olla vetelpäästja, selleks peab teadma, kuidas hoiduda õnnetusest ise ja mida teha, kui leitakse end olevat hädas. Samuti peab teadma, kuidas

Pühajärvel

Hinto contax-foto

hoiatada teisi hädaohust ja mida teha, kui teised on hädaohus.

Sellepärast tuleb alati jälgida ujumiseks ja suplemiseks antud korraldusi ja ka teiste tähelepanu juhtida nende õnnetust vältivate korralduste täitmisele.

AITA END ISE.

Esimene ja kindel väljavaade praktilises vetelpäästes on — hoolitsemine ise enese eest. Kui keegi tunneb olevat end uppumisoos, tuleb laskuda selili veele ja hoida end liikumatuna või siis aeglaselt sõtkuda vett, mõteldes külmalt olukorrale ja sellele, mida ette võtta.

Kui ollakse satunud vee kasvudesse, siis ei tohi kiirete ja äkiliste liigutustega end püüda vabastada. Säärane toiming just soodustab vee kasvudesse tugevamini kinni jäämist. Tuleks asetada end selili ja aeglaselt liikudes eemalduda. Jäsemete aeglane tõmbe- ja raputusliigutus aitab pääseda vee kasvudest isegi siis, kui algul ebamugavust tundes kiirete ja äkiliste liigutustega taheti eemalduda ning seega end tugevamini seoti. Tuleks hoida end vee voolu, kui seda on, sest veevool aitab lahti harutada väänkasvude haaret.

Kui on satunud olukorda, kus vee vool haarab ujuja, et tohi iialgi hakata ujuma vastu voolu, vaid tuleb ujuda päri voolu ning terava

nurga all läheneda kaldale, kuigi maandumine toimub palju kaugemal vette mineku kohast. Silmas pidades seda, et hea ujuja tunni jooksul võib edasi ujuda 2—3 km, kuna vee vool aga kiiresti voolavates jõgedes liigub 4—6 ja veel enam km tunnis, oleks asjatu katse ujuda vastu voolu. See katse ainult väsitab ujujat ja teeb hiljem kaldale pääsmise küsitavaks.

Kramp võib tõsiselt nimetada ujujate hukkajajaks, sest peale valu ja ebamugavuse tekitamise kutsuvad krampid esile kabuhirmu, mis haarab ujuja mõistuse, mille tagajärjeks on sageli uppumissurm. Krampid tekivad lihastes ja halvavad lihaste tegevuse. Ujuja ei tohiks meelt heita, vaid peaks kohe krampist haaratud lihase pinda pigistama või hõõruma kas ühe või kahe käega. Samuti tuleks — kui kramp on jäset sirutavas lihases — lihast kõverdada ja, ümberpöörduvalt, kui kramp on jäset kõverdavas lihases, seda sirutada.

PÄASTA OMA LIGIMENE NOBEDASTI, ARUKALT JA OMA VÕIMETE KOHASELT.

Kuigi kõik suplejad oleksid head ujujad ja teadlikud, mis teha õnnetuse puhul, ja kuigi mitteujujad viibiksid ainult hädaohututes ujumiskohtades, siiski leiduks ikkagi terve hulk õnnetusjuhtumeid, mida on raske vältida ja millesse sattudes õnnetu ise on võimetu end aitama mitteteadmise või oma kehalise saamatuse tagajärjel. Sellisel juhul peab kaaskodanik oma ligimesearmastust osutama ja kiiresti abi pakkuma. Asjatu oleks aga uppumisohtu sattunuile kohe järele hüpata ja ujudes päästma tõtata enne kui ümber vaadatakse kindlama päästmisvõimaluse leidmiseks. On teada terve seeria päästevorme, mille abil uppumisoos viibijaid isikuid saab päästa vähese riskiga päästjale. Need on lihtsad päästemeetodid, mida võiks ja tulekski tarvitada teatavas olukorras igaühe poolt, hoolimata sellest, missugune on päästja ujumisoskus.

Ettevaatlikkus on veespordi esimene ja eriti vajaline nõue. Hüpped vette tundmatutes kohtades, liig järsku külma vette laskumine haigeil isikul, väsinult ja higiselt, kõrvahaigeil vatitroopideta, südame-, neeruhaigeil, langetõve ja teiste haigustega, täiskõhuga või „täispeaga“ ujuma minek, pikamaaujumised ilma saatjata paadil, kelkimised ja kihlveod ujumise kiirusele, kaugusele või kauem vee all ujumisele, ulakused ja vallatused, nagu teiste ujujate tõukamine sillalt vette, kaassuplejate „uputamine“, vee all ujudes teiste ehmatamine, paadi kallutamine küljelt küljele ja istekohtade vahetamine paadis, kui paat ei asu silla juures, — kõigi nende nähtuste juures asetatakse oma elu või mitu inimestu hädaohtu.

„Harrastage hoogsalt, kuid ettevaatlikult veespordi“ on tõsise veespordilase moto. Ta hoidub ise eespool toodud nähtustest ning hoia- tab ja manitseb ka kaasujujaid ja suplejaid ettevaatusele, sellega päästes end ja ka teisi.

Ära kaota aega! Esimene asi, mis tuleb meeles pidada, nähes uppumishädaohus isikut vees rabelemas, on: „Ära kaota minuti aega!“ Nagu juba eespool tähendatud, võib uppuja vajuda ja mitte enam veepinnale kerkida. Viimasel juhul tuleb jälgida kerkivaid mulle ja nende kaudu (veevoolu arvesse võttes) kindlaks teha uppuja asukoht.

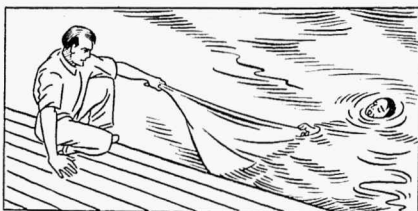
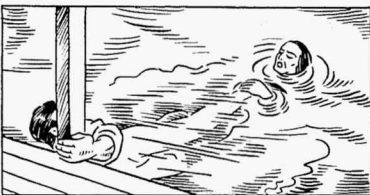
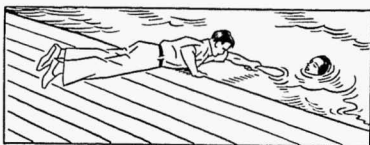
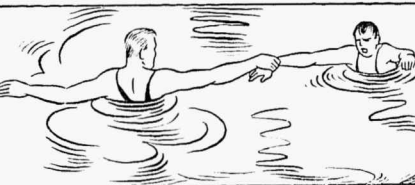
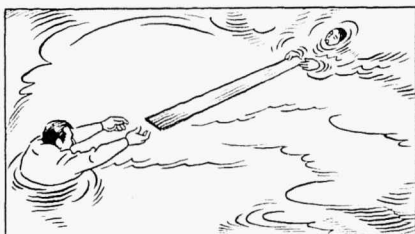
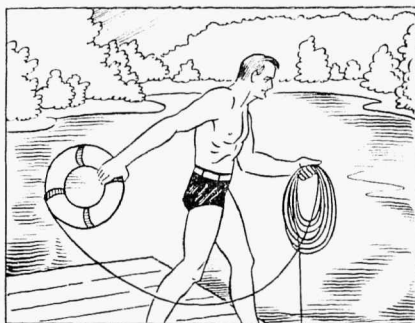
Päästmise võib jaotada nelja kategooriasse: 1) päästmine, mida võib sooritada kaldalt parvelt; 2) päästmine madalas vees; 3) päästmine paadiga (ja eriabinõudega) ja 4) päästmine ujudes.

Abistamine kaldalt. Üsna sageli uppumisohtu sattujat abistatakse kaldalt. Neid abistamisi võib sooritada nii kergesti ning kiiresti, et neile pööratakse vähe tähelepanu, arvates, et igaüks saab sel viisil abistada ilma erilise instruksioonita. Kuid juhtub ka sageli et õnnetu kisub abistaja vette, ja kui see isik kuulub mitteujujate hulka, siis on õnnetus kahekordne.

Õnnetus, mis juhtub käe väljasirutuse kauguses kaldast, leiab aset harilikult ujulais silla lähedal. Abistamisel tuleb laskuda kõhuli sillale, ühe käega hoida sillast ja teine käsi sirutada abivajajale. Kui käega abivajajani ei küünita, siis võib asendit ümber pöördes ulatada abivajajale jala, kätega silla postist tugevasti kinni hoides. Juhul, kui uppuja asub siiski kaugemal käe või jala ulatusest, tuleb uppujale ulatada mõni ese, eeskätt särk, svetter, pintsak, jalutuskepp või õngeridva ots. Kui nendest ei piisa, tuleb ringi vaadata mõne parema eseme järele, nagu pikem ritv, aer, paat, päästenõör või päästerõngas, mille üks ots jääb päästja kätte.

Päästerõnga viskamise tehnika ei ole keeruline, täpsuse saavutamine nõuab aga harjutamist. Viske asendit jälgige jooniselt.

Peale eespool toodud abistamise kaldalt, kus eseme üks ots jääb abistaja kätte, võib veel kaldalt tõugata või visata uppumisohtu viibijale mõne

eseme, nagu lauatüki, palgi, aeru, päästerõnga ilma nõõrita, paadi või süsta, mille üle päästjal pole enam kontrolli, niipea kui need esemed on lahkunud päästja käest. Kuid need esemed on ajutised, millest õnnetu haarab, et pisut toibuda, kuna kaldale toomine järgneb kohe mõnel teisel viisil.

Päästmine madalas vees. Kui mitte-ujuja satub auku või nihkub õppimistuhinas veidi sügavamale esialgselt kohast, kui algaja ujuja komistab liuglemisasendist püstasendisse tülles või kui lainetus paiskab ümber nõrga, väheste võimetega algaja, siis abistajalt eespool kirjeldatud olukordades ei nõuta ujumisoskust, vaid külma rahu ja kindlat haaret, et asetada õhusviibija jalgadele või tõmmata ta kaldale lähemale.

Juhul, kui vool kannab õnnetu kiiresti edasi, tuleb päästjal joosta kallast mööda natuke ette, siis talle vastu minna, haarata õnnetu ja asetada ta jalgadele. Päästja peaks toimima ettevaatlikult, et mitte ise libiseda või lasta end haarata uppumisohtu viibijast. Kõik eespool nimetatud kaldalt abistamise võtted võib ka siin tarvitusele võtta, nagu särgiotsa, kalapüüdelati, nõõriotsa, päästerõnga jne. ulatamine.

Inimestest ahelik. Inimestest ahelik on üks päästevõtteid, mis on eriti kasulik

abistamisel madalas vees, kus vee triivimine või lainete tagasivool teeb eriti hädasohtlikuks üksikule päästmamineku. Neli, viis või kuus isikut seovad sõrmede haaretega käerandmed ja moodustavad ahelikku. Inimestest ahelikku võib tarvitada ka päästmisel kärestikus, jõgedes ja järvedes.

Päästmine paadi abil. Paadiga õnnetule appi tõttamine on kindlaim abistamisviisidest ja seda peaks kasutama iga abistaja poolt, kas ta on hea ujuja või mittejuja — välja arvatud juhud, kui paadi toomine võtab liig palju aega ning uppumisohus viibija ei asu kaugel. Siin võib hea ujuja, kes tunneb ka vetelpäästmist, hüpata uppujale järele, kuna juuresviibiv mittejuja tõttab paadi juure ja sõuab päästjale ja päästetavale vastu.

Kuna uppumisohus viibija võib iga moment vajuda vee alla, siis paadiga appi tõttaja peab teravalt jälgima õnnetut või seda kohta, kuhu ta vajus. Raskusi valmistab siin sõudja asend, kes harilikult on seljaga liikumise suunas. Juhul, kui puudub teine isik, kes jälgimise võtaks enda peale, tuleb sõudjal üle öla vaadates kiirustada uppuja juure või, kui vahemaa on liig lühike, sõuda vastupidi — pärapool ees. Kui vähegi võimalik, peaks kaks isikut tõttama paadiga appi. Seda on tarvis nii paadiga õnnetuskohale lähenemisel kui ka paadi hoidmisel juhul, kui üks päästjaist hüppega sukeldub juba vajunud õnnetule järele, samuti õnnetu paati tõstmisel ning talle kunstliku hingamise tegemisel. Isegi väike vool või tuuleil võib paadi viia eemale sukeldajast ja seega jätta päästja ühes päästetavaga hädasohtlikku olukorda. Olu-korda võiks päästa sellega, et paat viiakse veidi ülespoole voolu või tuult ja siis sukeldutakse — veepinnale kerkides jõuab ka paat kohale — või siis ankru sisseheitmisega, sest sageli tuleb sukelduda mitu korda enne kui leitakse õnnetu.

Tuulise ilma puhul tuleks paadiga uppujale läheneda vastu tuult, muidu võib õnnetu jääda paadi alla. Jõutud uppuja juure, võiks talle ulatada aeru, kui ta on teadvusel, või teda haarata juustest või riietest ja ta vedada paadi-pära poole ning sealt tõmmata paati. Kui õnnetu pole suuteline enda paati tõstmises kaasa aitamiseks, siis tuleb päästjal toimida samuti nagu õnnetut madalale parvele tõstes, ainult siin haaratatakse ristvõttega õnnetu kätest kinni, õetsutatakse teda mõned korrad üles-alla hoo saamiseks ja lõpuhooga tõmmatakse ta veest välja istukile, nagu vee poole. Tuleb jälgida, et paadi serv õnnetut ei kriimustaks ega vigastaks. Kui sukeldumise tagajärjel saadi uppuja kinni, tuleks enne päästjal paati minna. Selleks panna päästetava käed üksteise peale paadi-pära servale ja oma üks käsi kinnihoidmiseks nende peale, siis ronida teise kätte ja jala abil üle paati ja toimida paati tõstmisel nii nagu eespool kirjeldatud.

Kui päästjal puudub jõud päästetava paati tõstmiseks, siis tuleks õnnetu sirgutõmmatud käed hoida paadi päralaua ääre küljes seni, kuni tuleb abi.

Kui paati tõstmise järele selgub, et päästetav on lakanud hingamast, tuleks kohe asuda kunstliku hingamise tegemisele. Kui paadi konstruksioon seda vähegi lubab, asetada õnnetu kas paadi põhja või sõudepingile. Kui aga seda kuidagi ei saa ette võtta, siis tuleb suurima kiirusega sõuda kaldale ja seal kohe alustada kunstliku hingamise tegemisele.

Schaeferi meetodi järgi kunstlik hingamine võimaldab ilma suurema ettevalmistuseta kohe asuda tegelikule tööle. Seega on see meetod uppunu taas elustamiseks kohaseim.

1. Uppunu panna kõhuli lamama, pea jalgedest veidi madalamal, üks käsi välja sirutatud otse ette, teine küünarnukist kõverdatud ja pea all, nii et nägu on pöördud väljapoole ja nina ning suu on hingamiseks vabad.

2. Elustusvõtete tegija põlvitab uppuja poole — olles kaksiti ta peal, ta jalgade kohal — nii, et põlved on seesuguses kauguses puusaluudest, et on võimalik võtta näidatud seisang.

Asetada peopesad kannatanu nimmeosale nii, et sõrmed on riiete kohal, kusjuures väike sõrm pisut puudutab kõige alumist roiet ja põial ja sõrmed on koos loomulikus asendis.

3. Sirgelt hoiditud kätega laskutagu aeglaselt, kuid kindlas rütmis, ettepoole, nii et elustusvõtete tegija keharaskus järk-järgult kandub üle uppunule. Tuleks hoiduda vajutamast kogu oma keha raskusega lapse või nõrga organismiga isiku nimmeosale. Käed ei tohi libiseda, rõhumine sünnib ette ja allapoole. Õlad peavad olema rõhuline lõpul täiesti kohakuti kätega. Mitte kõverdada käsivarsi! See surumislügitus võtab 2—3 sekundit aega. Nii sünnib väljahingamine.

VETELPÄASTE VANAI SA NOORPÖLVES.

Eesti Punase Risti muuseumis on huvitav plakat aastast 1887, mis annab õpetusi, kuidas päästa uppumisohus viibijat. Plakati õpetused vastavad sisuliselt üldjoontes tänapäevagi nõudele. Stiilinäitena avaldame siin mõned laused sellest plakatist:

Õõigetõrgema Keisriprõua taitsemifealune weestpäästmifealts.

Uppuja inimefe ligi minnes, teatage tale tõva ja walju healega, et ta on ärapestetud.

Weest wäljatõmmatud uppund inimeft ei pea mingil wiisil waadi seljas rullima ega muul wiisil kiigutama, ehk ta küll hõrnu elumärtsifid näitab, ega jalust tõftma.

Uppund inimefe peatõfta minnes peab järgmifed teud tegema . . .

Kui haige oma jõudu märõtama hattab, aga mitte enne, peab tale üks ehk tats theelufitatatit joodawat ehk prostoi wiina, õõõja tõhwi ehk theed andma.

4. Käerandmete tõuke ja kere tahapoole viimisega võetakse õnnelt järsult käed ära, kusjuures elustusvõtete tegija laskub taha põlvitus-isteesendisse, lõdvendades lihased. Sünnib sisse- ja väljahingamine.

5. Kahe sekundi järele alustatakse surumist uuesti. Nii kordub see rõhumise ja vabastamise liigutus 12—15 korda minutis, mis vastab inimese normaalhingamisele, nii et täieline (sisse-välja) hingamine toimub 4—5 sekundi jooksul.

Et kergendada esialgu rütmi hoidmist hingamise elustamise juures, tuleks ette-allapoole rõhumise korral ütelda: „Välja läheb halb õhk“ ja rõhu vabastamise ajal: „Sisse tuleb hea õhk,“ kuni elustusvõtete tegija omandab selle rütmi täieliselt.

6. Jatkata elustamisvõtete tegemist vahet pidamata, kuni loomulik hingamine on saavutatud — kui tarvis, siis 4 tundi või rohkemgi — või kuni kannatanu arsti poolt surnuks tunnistamiseni.

7. Niipea kui on alustatud elustusvõtetega, selle toimingu kestel esimene juuretuli ja vabastagu igasugused pingul olevad riided kannatanu kaela või rinna ümbert ja vöö kohalt. Kui jõuab kohale rohkem abilisi, saadetakse üks arsti ja teine soojade pudelite, tekkide, kuuma tee (kohvi), nuuskpiirituse järele, kolmas panakse puhastama kannatanu suud, liigutama ta keelt, andma nuusutada nuuskpiiritust, hõõruma ta jäsemeid ja keha. Kannatanu hoida soojas, mitte talle anda mingisuguseid vedelikke suu kaudu enne kui ta on hingama hakanud. Kõik

need tegevused ei tohi takistada kunstliku hingamise tegemise käiku, mis kord alustatult peab jätkuma katkestamatult. Ülejäänud abilised peavad ära hoidma rahvakogunemised ja muud takistused võrdlemisi pikas töös.

8. Et hoiduda kannatanu südame ülepingutusest, kui ta on juba elustunud, peaks ta hoidma pikali ja mitte tal lastama tõusta või end istukile ajada. Kui arst pole veel kohale jõudnud selleks ajaks, kui kannatanu on elustunud, siis peab talle antama, kui ta ärkas meele- märkusele, ergutusvahendeid, nagu kõva hiina teed või kanget kohvi, lusikaga ja ta hoidama sooja katte all.

9. Elluäratamine peab toimuma võimalikult õnnetuskoha lähedal. Kannatanut ei tohi sealt ära viia enne kui on saavutatud normaalne hingamine, ja ka siis ainult lamavas asendis. Kui äärmiselt halbade tingimuste tõttu peaks tarvidus olema kannatanut ära viia enne normaalse hingamise saavutamist, peab toimetama elustamisvõtteid ka viimise kestel.

10. Mõnikord võib kannatanu pärast saavutatud loomuliku hingamise algust lakata uuesti hingamast. Kannatanut peab igas suhtes silmas pidama ja loomuliku hingamise seisumise ähvarduse puhul peab otsekohe alustama kunstliku hingamise tegemisega.

11. Kunstliku hingamise sooritamisel võib tarvidus tulla elustusvõtete tegijate vahetamiseks. See vahetus peab toimuma hingamisrütmi kaotamata. Nii ei järgne mingit häiret elustusvõtete tegija vahetuse puhul ja korrapärane rütm jääb püsima.

Eelmises

numbris avaldatud üleskutse „Meie Nooruse“ tellimiste pikendamise asjas leidis üllatavat vastukaja. Neile, kel seni tellimise pikendamine teiseks poolaastaks polnud võimalik, teatame, et **veel sada tellijat**, kes „Meie Nooruse“ talitusele maikuu jooksul saadavad koos nime ja aadressiga Kr. 1.50 väärtuses käibel olevaid postmarke (soovides tellida „Meie Nooruse“ 1940. a. II poolel ilmutav numbrid), saavad preemiaks mitmevärvilistest piltidest koosneva pildikomplekti, milles esinevad filmi „Lumivalgeke ja seitse põialpoissi“ peategelased.

Järgmine „Meie Noorus“ külastab teid augustikuu lõupäevil.

NOOR ASTRONOOM PÄIKE

Kinnistähtede vaatlemise võimalused vähenevad ööde lühenemisega päev-päevalt. Et mitte teha vastalustatud astronoomilistes vaatlustes vaheaega, suuname oma pilgu neile taevakehadele ja nähtustele, mida on võimalik jälgida ka kevadel ja suvel.

Meie tähelepanu köidab kõigepealt suur eluandja Päike. Valguse- ja soojuseallikana on Päike ka igasuguse elu võimaldaja. Rahvaste mütoloogias*) on talle antud aukoht. Teda on hakatud jumalustama ja ohvritega austama. Päike on keskeha, mille ümber tiirlevad planeedid oma ellipseid mööda, mis kõik kokku moodustavad päikesesüsteemi. Päikesesüsteemi võime jaotada kahte rühma: päikese läheduses kauguse järjekorras on neli väikest planeeti — Merkuur, Veenus, Maa, Marss — ja nendest kaugemal neli suuremat — Jupiter, Saturn, Uuran, Neptuun ning kõige kaugemal Pluto, mis avastati alles 1931. a. Marsi ja Jupiteri vahel tiirleb hulk väikesi kehakesi, n.-n. asteroide, millest suurim, Ceres, on ainult üle 800 km.

Päike oma massilt ületab kõikide planeetide kogusumma 755-kordselt. Maakerast on

päike suurem 1.300.000 korda. Kiirrong, mis 30 päevaga võib ümber maakera sõita, tarvitab reisiks ümber päikese 9 aastat.

Päike on tuliselt hõõgav gaaskera, mille pinna temperatuur on 5900°C. Sellest soojusest saab Maa päikesekiirtega ainult $\frac{1}{2.200.000.000}$, kuna ta asub Päikesest 149.500.000 km kaugusel ja on Päikesega võrreldes väga väike taevakeha.

Oleme vist kõik vaadelnud Päikese ketast, kas mõne värvilise või tahmaklaasiga. Muide, ärgu keegi vaadaku päikest ilma värvi- või tahmaklaasita, see on seotud hädaohuga, mis halvemal juhul võib lõppeda nägemise kaotusega.

Varustamata silmaga võime päikest vaadelda ainult Päikese tõusu ja loojangu ajal, mil Maa õhkkond ise mõjub punase klaasina, lastes läbi vaid punaseid ja kollaseid kiiri ning neelates endasse rohelist ja siniseid. See nähtus tuleb sellest, et Päikese madala seisu juures kiired läbivad õhukihte tunduvalt suuremal teepikkusel. Ka on madalamad õhukihid veelaurukülalised. Neil kordadel, nagu me kõik oleme juba näinud, paistab Päike kiirguseta punase kettana.

Vaadates Päikest läbi tahmase klaasi paistab otsekohe silma heleda ketta tumenemine äärtel. See on põhjendatav Päikese kihtide temperatuuri kasvuga keskkohta poole.

Päikese ketta vaatlemiseks on huvitav kasutada projektsioonimeetodit. Selle vaatlusviisi puhul Päikese kiired juhitakse läbi väikese ringikujulise avause pimedasse ruumi ning lastakse langeda valgele ekraanile, kuhu siis projekteerub Päikese kujutus. Ekraaniks võib tarvitada valget paberit. Ava soovitatav läbimõõt on 3–4 millimeetrit.

Päikese helendavat pinda nimetatakse fotosfääriks, mille peal on keskmiselt 500 km paksuselt n.-n. ümberpöörav kiht, mille temperatuur on madalam fotosfääri temperatuurist. Selle peal on päikesevarjutuse ajal iseloomustavalt värviliselt helkiv kromosfäär ning kromosfääri peal ainult päikesevarjutuse ajal nähtav kroon, mis koosneb äärmiselt kergeist aineist ja mis pidevalt hajub ümbritsevasse maailmaruumi.

Päikesevarjutuse ajal võib Päikese serval näha väljapurskeid fotosfääri pinnast, n.-n. protuberantse ehk lõkkeid, mis on tõelised plahvatused Päikese pinnas. Protuberantide kõrgus ulatub kuni paarisaja tuhande kilomeetriteni.

Ekraani kauguse leidmiseks tarvitame järgmist valemit:

$$F = d^2 : 0,00127,$$

milles d on avause läbimõõt ning F ekraani kaugus sellest, mõlemad millimeetris.

Tähelepanelikumal Päikese ketta vaatlemisel värvi- või tahmaklaasiga Päikese madala, horisondilähedase, seisu ajal õhtul või ka eespool kirjeldatud ekraanil, võime mõnel juhul näha tumedamaid laiike. Suurte ja sagedaste laikude ilmumisel tekivad maakeral meteoroloogilised muutused koos Maa magnetismi häirete ja virmaliste ilmumisega. Need laigud ilmuvad Päikese peal rühmiti ning nende kaasnähtuseks Päikese pinnal on n.-n. fakilid ehk loidud, mis vastandina laikudele on heledamad kohad fotosfääris. Päikese suure kiirgavuse tõttu fakilid ilma pikksilmata pole nähtavad. Arvatakse, et Päikese laigud, mis on vahel

kuni 50.000-km läbimõõduga (Maa läbimõõt on 13.000 km), tekivad Päikese atmosfääri allaskuvatest gaasivooludest.

Jälgides Päikese laiike pikemat aega märkame, et kahe nädala pärast on laik jälle oma endises kohas. On väga huvitav sellistest vaatlustest ise määrata Päikese tiirlemisperioodi. Reast vaatlusist ilmneb, et need laigud, mis on ekvaatorile lähemal, tiirlevad kiiremini ja poolusele lähedasemal tiirlevad aeglasemalt. Sellest järeldame, et Päike on vedelas või gaasilises olekus, mis pöörleb vööde kaupa. Päikese ekvatoriaalsed alad tiirlevad kiiremini oma telje ümber kui pooluselähedased. (Võrdle kaussis pöörlema pandud vedelikku.)

Niipalju Päikese väliseist nähtusist. Nüüd pisut ka Päikese soojusest ja valgusest, mis on ometi meile, maakera elanikele, tähtsaim. Et saada niisama tugevat valgust nagu seda annab Päike, peaksime süütama vähimalt 10^{17} küünalt. Ja et saada niisama suurt soojusekiirgavust, peaksime igas sekundis põletama vähimalt 16^{16} tonni kivisütt. Küsime, kas Päike nii ohtralt oma energiat pillates lõpuks ei kustu ning Maakera ei jäta maailmaruumi keerlema jäisena, tühjana ja surnuna. Kuna Päikese energiat on piisanud juba sadasid miljoneid aastaid, siis on selge, et Päikese energia tagavarad peavad peituma mujal. Moodne füüsika õpetab, et üks herneterasuurune kivisüetükike lõpuni põletatuna suudaks üht liitrit vett soojendada ainult paari kraadi võrra, kuna sama süetükike muudetuna energiaks suudaks aga viia suurimaidki ookeaniaurikuid Euroopast Ameerikasse ja tagasi. Näib tõenäolisena, et Päike saab oma energia samasugusest aine lagunemisest.

Fotovõistlus

„Kaunis kodumaa“.

Selle teema alla mahub palju, tegelikult kõik meie eluavaldused.

Võistlustest osavõtu tingimused:

1. Võistlustele saadetavate fotode arv ei ole piiratud.
2. Fotod ärgu olgu vähemad kui postkaart. Võistelda võivad noored kuni 16. eluaastani.
3. Fotode väljatöötlemist ja suurendamist võib lasta teha ka kutselisel fotograafil.
4. Sileda pinnaga fotod on eelistatavad, sest see võimaldab pildi üle paremini otsustada.
5. Iga pildi tagaküljel olgu võistleja nimi, aadress, vanus ja allkirjaga tõendatud lause: „See pilt on minu enda pildistatud.“
6. Kuuetele parima pildi autorile antakse väärtuslikud auhinnad, mille nimestik ilmub augustinumbris. Hinnatakse parimat pilti, mitte piltide kogusaavutust.

Fotode võistlusele saatmise lõpp tähtaeg on 5. sept. 1940. Saata aadressil: „Meie Nooruse“ toimetusele, Niguliste 12.

Ants uurib taevalaadust

Evald Paikre

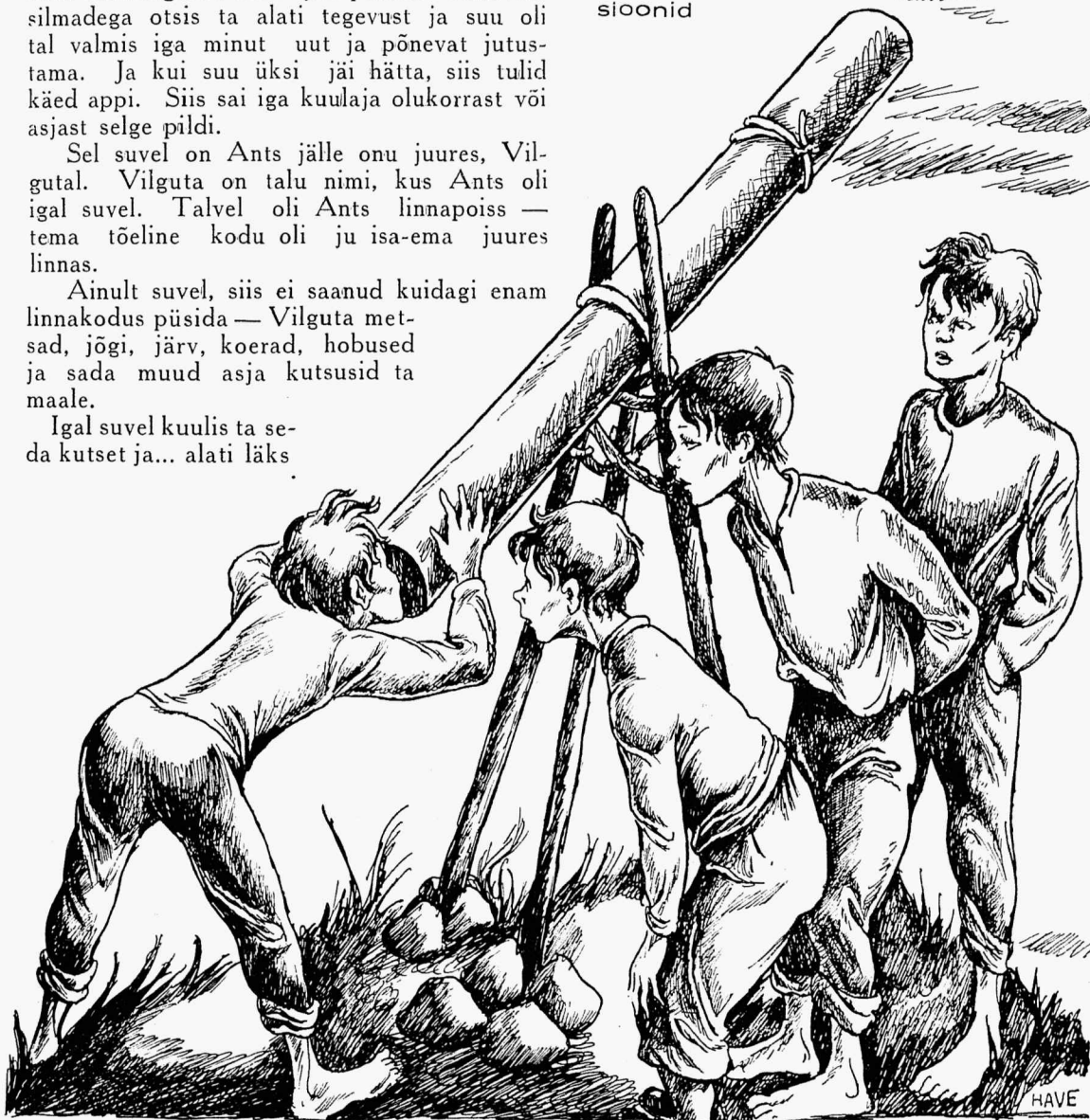
Ants oli tore poiss. Täpselt selline nagu kõik temasugused hakkajad poisid. Naervate silmadega otsis ta alati tegevust ja suu oli tal valmis iga minut uut ja põnevat jututama. Ja kui suu üksi jäi hätta, siis tulid käed appi. Siis sai iga kuulaja olukorrast või asjast selge pildi.

Sel suvel on Ants jälle onu juures, Vilgutal. Vilguta on talu nimi, kus Ants oli igal suvel. Talvel oli Ants linnapoiss — tema tõeline kodu oli ju isa-ema juures linnas.

Ainult suvel, siis ei saanud kuidagi enam linnakodus püsida — Vilguta metsad, jõgi, järv, koerad, hobused ja sada muud asja kutsusid ta maale.

Igal suvel kuulis ta seda kutset ja... alati läks

Have
illustrat-
sioonid

Kõige suuremat ja otsekohesemat rõõmu tema tuleku üle avaldas Vilguta väle karja-poiss Volli. Volli ja Ants olid parimad sõbrad maailmas.

Keegi ei sundinud Antsu karjamaale minema. Siiski võis teda tihti sealt leida. Kord ehitasid nad okstest onni, teinekord kaevasid künkasse, liivakivisse koobast või meisterdasid puu otsas vaatetorni.

*

Uhel hommikul sadas tihedat ja külma vihma. Volli pidi karja minema, see oli ta amet. Ants ei tohtinud kaasa minna, vaid pidi koju jääma, sest perenaine kartis, et poiss võib külmetuda.

Ants oligi siis kodus. Istus toas ja katsum lugeeda vana ajalehte. Oli kangesti igav.

Äkki tärkas Antsule õnnelik mõte: „Mis oleks, kui läheks õige pööningule?“

Läkski. Õigemini jooksis, märja muda lirtsudes läbi soojade varvaste, sest pööningule pääsis maja otsast luugi kaudu. Hämar pööning mõjus pisut süngelt. Siin oli igasugust koli. Kaste, kotte, laudu, telliskive, vokke, rehavarsi, vana rotilõks, takupuntraid ja palju muud. Nööridel kahisesid tuuletõmbuse mõjul kuivanud tubakalehed.

Selle vana koli vastu ei tunnud Ants mingit huvi. Teda huvitas suur vana vitstest punutud korb, täis vanu raamatuid ja ajakirju. Mõnel raamatul oli läpastanud hais juures. Mõned olid võõrkeelsed, piltidega.

Kükitades soris ta segiaetud raamatuvirnas. Eriti meeldisid talle ajakirjad, kus ta leidis peitepilte. Ega ta nendega palju vaeva näinudki. Keeras pildi ringi, nii et puu ladvad olid allapoole ja juured ülespoole ja kohe oli kadunud jahimees või hanekarjane leitud.

Kui ta nii neid raamatuid sirvis, leidis ta äkki ühest raamatust huvitava koha. Elavalt ja kiirelt jälgisid silmad ridu ja Antsu näost võis näha, et ta oli omas sisimas jõudnud mingile otsusele.

*

„Vaata, kas täna juba liiguvad paremini! Ma kogu päeva harjutasin,“ seletas Volli õhinal, kui ta karjast lõunavaheajal koju jõudis.

Volli harjutas nimelt kõrvade liigutamist.

Laupa krimpsutades ja suuga meeleehtlikke liigutusi tehes katsus ta peanahka liikuma panna, et see omakorda tõmbaks ka kõrvad liikuma. Näonahk küll liikus siia-sinna, kuid kõrvad seisis niisama uudishimulikult liikumatult laiail nagu Antsu silmadki, mis iga vähimatki kõrvade liikumist püüdsid jälgida.

„Vähe küll!“ lõi Ants käega.

„Tead, mis mina kogu ennelõuna tegin?“

„Noh?“ küsis Volli uudishimulikult.

„Uurisin.“

„Uurisid! Mida?“

„Käisin pööningul. Seal on jube põnev raamat kuust, tähtedest ja maakerast.“

„Ma olen ka kuulnud, et tähed olevat veel suuremad kui maakera,“ seletas Volli.

„Nad on päikesestki suuremad.“

„Nüüd sa luiskad,“ arvas Volli.

„Sa ei usu? Ma toon kohe raamatu siia, siis võid ise lugeda,“ ütles Ants. Ta ronis pööningule ja varsti sorisid mõlemad poisid raamatu kallal.

„Me peaksime endale ka teleskoobi valmistama.“

„Teleskoobi! Miks? Mis asi see on?“ küsis Volli.

„Teleskoop, see on pikk toru, klaasid otses, ja selle läbi on näha kõik, mis on kuul ja tähtedel,“ seletas Ants.

„See oleks põnev. Oleks meil ka niisugune teleskoop, küll uuriks. Nüüd on täis-kuu, mis igal õhtul tõuseb sauna kohalt nagu hiiglasuur tõrre põhi.“

„Siin on õpetus. Teeme!“

„Kust me pika toru saame?“ muretses Volli.

„Kuuris vedeleb vana kaevutoru, see kõlbab.“

„Aga klaasid?“

„Klaasid!? Esialgu paneme ette akna-klaasi ja taha suurendusklaasi.“

„Suurendusklaas peab ikka ka olema, muidu ei näe ju midagi,“ arvas Volli.

„Hakkame kohe tööle, siis saame õhtuks valmis,“ kiirustas Ants.

„Aga... aga meil pole ju mäe — tähetorn peab mäe otsas olema,“ lausus Volli murelikult.

„Mäe otsas... meil on ju mägi — keldrimägi, sealt on hea uurida!“ rõõmustas Ants.

„Õige mõte! Hakkame pihta, siis saame õhtuks valmis. Ma kutsun Arvo ja Kusti ka, aga nad peavad maksma viis senti, muidu me neile ei näita.“

Niisuguse hoo ja armastusega asutakse harva töö kallale nagu tegid seda Ants ja Volli. Leiti, et kaevutoru sobib suurepäraselt teleskoobi toruks. Kõige raskem oli vana purunenud aknaklaasi tükki ümarguseks teha, ikka ta purunes sealt, kust poisid seda kõige vähem ootasid.

„Tead, põletame klaasi ümarguseks,“ leidis Ants õnneliku lahenduse.

Poisid asetasid õlise nööri klaasruudule ja

süütasid siis põlema. Nöör põlenud, nad kallasid jääkülma kaevuvett kuumale klaasile. Pröks! ja klaas purunes. Üks külg polnud just ümargune, kuid poisid jäid töö tulemusega rahule.

Töö edenes. Kui sulane Jaan kuurist vankrimäärdekasti tuli viima, siis poisid jutustasid tallegi oma kavatsusest ja tööst.

Jaan vaatas põrmukese aega poiste innukat tegutsemist ja arvas omalt poolt, et „kül-lap see asi õnnestub hästi“.

*

Õhtu eel jäi vihmasadu vaiksemaks ja kui Volli loomadega koju jõudis, oli taevast päris selge ja õhtupäike värvis ta üleni punaseks.

Nii kiiresti polnud poisid kunagi õhtu-sööki söönud kui seekord.

Hämarus. Ehatäht juba vilkus selgesti ja iga silmapilk võis oodata, et kuu punetav serv tõuseb sauna katuse tagant.

Ants ja Volli olid kibedasti ametis teleskoobi ülesseadmisega keldrimäele. Toru asetati tugevatele leparaigastele, mis, et alus oleks kindlam, olid teravikke pidi maa sisse taotud.

Nagu sõdurid, kes ootavad vaenlase ilmumist, suunasid poisid toru saunakatuse poole ja jäid ootama kuu naeratavat palet, et proovida, kas kõik mäed ja künkad kuu pinnal on selgesti näha.

Siis ta tõusis, see kuu. Punane ja hõõgav, nii et hirm tuli peale.

Kui pool kuud oli juba üle katuse harja, siis ei suutnud Ants enam oodata. Juba ta küürutas teleskoobi taha. Volli jälgis pinevalt ta näoilmet.

„Ons midagi näha?“ küsi Volli, ise valmis iga hetk teleskoobi taha küürutama.

„Ei saa veel hästi aru, punane nagu on... ja nagu mäe oleks ka näha...“ vastas Ants aeglaselt.

„Las' ma vaatan ka,“ anus Volli.

„Oot', oot', oot'!“

„Näed midagi, ah?“ päris Volli põnevalt.

„Selgesti näha!“

„Mis asi?“

„Mägi. Ja mees. Mees läheb vist heinamaale, vikat või reha seljas.“

„Lase ma vaatan ka,“ ütles Volli, tõugates poolsõbralikult Antsu teleskoobi tagant minema.

„Hoi a silm kaugemal. Teine silm pane kinni,“ õpetas Ants.

„Aga on selgesti näha! Hiigla tore!“ vaigestus Volli.

Ikka ja jälle vaadati läbi toru kuu läiki-vat pinda. Üks seik tegi poistele muret —

mees vikatiga nagu oleks paigal seisnud. Sedamööda, kuidas kuu edasi liikus, niivõrd keerati ka teleskoobi toru.

Õöseks viidi teleskoop kuuri.

Sel ööl ei saanud poisid magama jääda. Hilja ööni arutasid nad omavahel raskeid maailmaruumi küsimusi. Eriti palju muret tekitas poistele päikeseplekkide küsimus. Volli arvas, et kui neid plekke ikka järjest juure tuleb, et siis on päike varsti päris tume ja maakera jääb külma ja pimeduse kätte. Ants arvas, et ega see nii ruttu veel sünni, ehk saavad nad veel oma elu kestel täit päikese valgust. Igaks juhuks ta lubas raamatust uurida.

Siiski jäi poistele mureokas südamesse ja ainult magus uni vabastas neid raskeist muremõttest maailma tuleviku üle.

*

Järgmisel õhtul olid Sepa Kusti ja Arvo juba aegsasti kohal. Viit senti kummalgi polnud. Volli lubas neid vaadata tingimusel, et Kusti kui vanem on tema eest ühe päeva karjas. Kusti oli nõus.

Enne vaatasid „meistrid“ ise. Kõik oli nii nagu eelmisel õhtul. Vollile näis, nagu oleks mees ikka samal kohal ja nagu ei liiguks ta jalad põrmugi.

Ants vaatas omakorda ja pahandas: „Sa oled tore nina! Kuu on siit hiigla kaugel, sinu arvates peaks sääsk ka nähtav olema.“

„Just praegu tõstis jalga!“ hõikas Arvo, kelle kord oli teleskoopi vaadata.

Ants vaatas küll kohe tema järele, kuid siis enam mees jalga ei tõstnud.

*

Teisel päeval võttis Ants kuurist teleskoobi ja läks keldrimäele, niisama, taeva-lautust uurima. Keeras toru vastu suvist taevast, kus polnud näha ühtki tähte ega kuud, ja... jahmatas, selgesti oli näha mägi ja vikatiga mees kuu pealt.

Lugu näis kahtlasena. Lähemal uurimisel selgus, et teleskoobi esiklaasile oli keegi liiminud õhukesest paberist väljalõigatud mehe ja mäe kuju. Nüüd tuli Antsule kohe meele, et Jaan salapäraselt muigas, kui jutt söõgilauas läks teleskoobile.

Pisi-tasa poetas Ants teleskoobi kuuri tagasi. Kui Volli õhtul tahtis jälle kuud vaadata, siis Ants seletas:

„Lammutasin ta ära. Tuleval aastal toon linnast uued klaasid ja teen parema, nii et võib väikesi tähtigi uurida.“

Nii see asi seekord jäi.

*

Põdrapõllu õhuvallutajad

A. Kajasaar

4

KAHETEISTKUMNES KOONDUS.

Vaiksed ja päikesepaistelised päevad püsisid. Õhupall oli poistel valmis ja täna taheti see saata laia maailma. Onu Ants soovitas poistel õhupalli külge kinnitada ümbriku paberiga leidjale, et see teataks poistele, kus, millal ja missuguses asendis ta leidis nende õhupalli. Kiri kirjutati siidpaberile, samast materjalist tehti ka ümbrik (et see oleks kergem). Aadu kirjutas kirja valmis:

V. a.

Palume Teid juurelisatud postkaart saata meile täidetud kaardil märgitud aadressil.

Põdrapõllul 15. juulil 1939, kell 14.00.

Jääme lootma Teie vastutulekule.

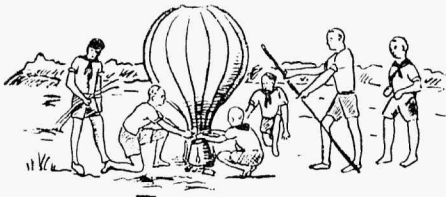
Põdrapõllu lennusalk.

Samal ajal märkis Lembit postkaardile soovitud küsimused:

- 1) Millal, kus ja missuguses seisukorras leidsite õhupalli?
- 2) Kas nägite palli maandumist või leidsite palli hiljem?

Aeg ja koht.

Allkiri.

Joon. 15

Kiri ja kaart pandi ümbriku ja kinnitati õhupalli külge. Lagedale ristikehinaväljale tehti tuli. Et kuumat õhku paremini juhtida õhupalli, pandi tule kohale kolmele kivile toetatult vana põhjata ämber. Madis, kui kõige pikem, hoidis kepi abil õhupalli silmuspidi ülal, Endel ja Aadu hoidsid õhupalli alumise otsa otse ämbri kohal ja soe õhk voolas kui korstnast otse õhupalli. Õhupall paisus kiiresti ja oli peagi suur ja ümargune. Madis vabastas ettevaatlikult kepi silmusest. Endlil ja Aadul oli ette teada, et nad peavad korruga vabastama palli, muidu võib pall küljele kalduda ja käriseda. Onu Antsu märguandel vabastasid nad palli. See tõusis

Kui Ants sügisel linna tagasi sõitis, siis tõi Jaan ta hobusega jaama.

Jumalaga jättes andis ta kätt ja küsis:

„Millal sa siis jälle teleskoopi tuled tegeema?“

Ants sai aru küll, et Jaan tahab pisut nokkida, ja vastas:

„Kuule, see mees vikatiga seal kuu peal oli kangesti sinu nägu!“

Jaan muheles naerda.

alguses pikkamööda otse üles, kuid tõusu kiirus suurenes pea ja ühtlasi hakkas tuul õhupalli kandma Nurmetu poole. Peagi oli pall poiste silmist kadunud.

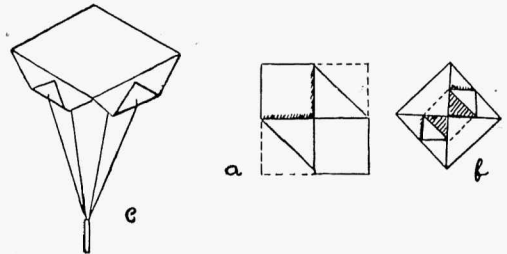
Poistel hakkas kahju oma kätetööst, kuid Onu Ants lohutas poisse, et küllap saabub peagi tagasi kaart ja siis saadakse teada, millal ja kus nende lemmik maandus. Võib-olla on see veel isegi tarvitamiskõlvuline.

Kaart ei lasknud end kaua oodata. Juba järgmine post tõi selle tagasi. Õhupall oli maandunud tunnipikkuse lennu järele 12 km kaugusel Järveküla rukkipoollul. Maandumisel oli pall saanud tugevasti kannatada ja muutunud tarvitamiskõlbmatuks. See poisse palju ei kurvastanud, sest alustati juba eeltöid uue ja suurema õhupalli ehitamiseks.

KOLMETEISTKUMNES KOONDUS.

„Kas olete kuulnud, poisid, kuidas lendurid päästavad end juhul, kui juhtub lennukil õhus säärane rike, mis takistab maandumist, ja ees ootab paratamatut kukkumist?“ Poisid teadsid, et siis lendur hüppab langevarjuga alla. Seda poistest küll keegi ei olnud näinud, kuid kuuldud sellest oli. „Õigus, hüppavad langevarjuga alla. Kas tahate ka teie teha endile langevarjud?“ „Tahame, tahame,“ hüüdsid poisid läbisegi. „Kuid meie saame endile teha ainult langevarju mudelid. Need hõljuvad niisama pikkamisi ülalt alla kui pärislangevarjud, kuid inimest need kanda ei suuda. Kui kasvate suureks ja saate pärislendureiks, siis hõljute kõrgustest alla juba pärislangevarjudel. Asume siis tööle.“

Iga poiss võttis ruudukujulise paberi 30×30 sm (joon. 16 a). Selle nurgad murti keskpunkti kokku

Joon 16

ja siis uuesti tagasi kuni esimese murrujoone (joon. 16 b). Nüüd kinnitati iga külje keskohta ühepikkused niidid, niitide külge kinnitati raskuseks väike kivi ja langevari oligi valmis (joon. 16 c). Langevarje prooviti, lastes neid hõljuma rehe katuselt. Parimaks osutus Jüri langevari, see hõljus õhus kõige kauem.

„See on üks lihtsaimaid langevarju mudeleid,“ ütles Onu Ants.

NELJATEISTKUMNES KOONDUS.

Poisid olid ehitanud endile juba nii suure hulga mitmesuguseid lendavaid esemeid, et peagu kolmandik avarast rehealusest oli neid täis.

„Nüüd hakkame tegelema tõeliselt lendavate esemetega, mis ehitame samadel põhimõtetel kui ehi-

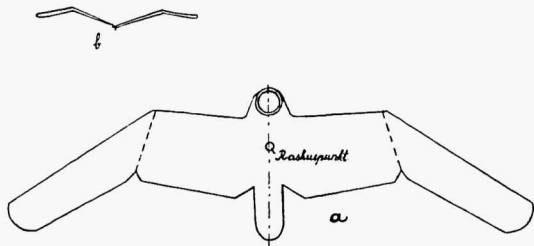
tatakse puri- ja mootorlennukid,“ kutsus Onu Ants poisid tööle. „Kes teist oskab valmistada paberist noole, nagu neid koolipoisid on meistrid valmistama?“ Noolt oskaside teha kõik poisid. Pea oli igal poisil nool valmis. „Sel noolel on pöörde- ja kõrgustüürid samuti kui lennukil. Tiibade tagaosad mõjuvad noole lennule horisontaalsuunas nagu kõrgustüürid lennukile. Painutame need ülespoole ja heidame tugeva tõukega noole õhku. Nool teeb sõlme.

Tiibade all asetseva kiilu tagumine osa täidab noolel pöördeüüri ülesandeid. Pöörme selle paremale — ja ka nool lendab kaarega paremale, pöörme vasakule — nool teeb kaare vasakule.“

Poisid katsetasid nii ja teisiti. Leiti mitmesuguseid noole suunamise võimalusi. Pea aga kutsus Onu Ants poisid jälle tööle.

„Kuna olete tublid meistrid noole lennutamisel, siis annan teile ühe noole ja mudellennuki vahepealse „linnu“ plaanid. Nimetame teda ta sarnasuse tõttu kajakaga „kajakaks“ (joon. 17).

Selle plaani kanname täpselt üle joonistuspaperile või õhemale kartongile ja lõikame kääridega välja. Kuna „kajak“ peab olema täpselt sümmeetriline, siis on soovitatav kanda paberile ainult üks pool kuni keskjooneni, paber keskjoone kohalt täpselt pooleks murda ja mõlemad pooled korruga välja lõigata.

Joon. 17

Väljalõigatud kuju painutame murrujoone kohalt nii, et ta eest vaadates omab lameda M kuju (joon. 17 b). Kuna tiibade välisotsad mõjuvad tüüridena, siis parema tasakaalu saamiseks painutame nad kergelt ülespoole, andes neile ühtlasi suurema kohtamisnurka, s. o. painutame tagaääre esiäärest veidi madalamale.

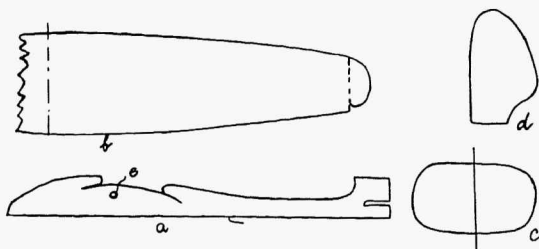
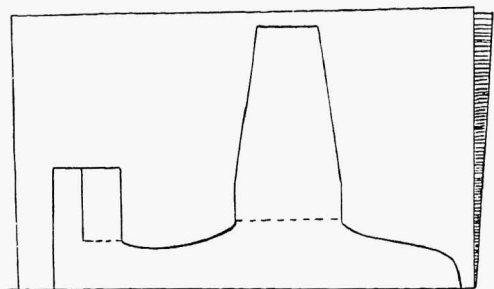
Peaossa surume paberinaela, pidades silmas, et paberinael kohale asetatult on „kajaka“ raskuspunkt joonisel märgitud kohal. Paberinaela kinnitame liimiga paberi külge ja teraviku painutame tahapoole.

Kuna „kajak“ on purilennuki mudel, siis on võimalus ta õhku tõstmiseks kasutada kummistarti. Selleks kasutame 30—40 sm pikkust 1×1 mm läbimõõduga kummiriba. Selle ühte otsa teeme aasa, kuna teise otsa kinnitame paberinaelaga lauääre külge. Asetame mudeli ninas oleva paberinaela kõverdunud otsa aasasse, haarame mudeli sabast ja pingutame kummi pingule. Paraja pinge kätte saanud, vabastame mudeli ja kummiriba paiskab mudeli õhku. Samal põhimõttel stardivad ka purilennukid mäeharjalt.“

Ka see mudel oli poistel peagi valmis ja „kajakad“ lendasid võidu rehe all. Lembit tegi oma „kajakaga“ isegi vigurlende.

VIIETEISTKUMNES KOONDUS.

Täna poisid aimasid ette, et Onu Antsul on koondule tules kaasas mudellennuki plaanid. Veeti isegi kihla, kelle mudel täna parimini lendab. Ja tõesti

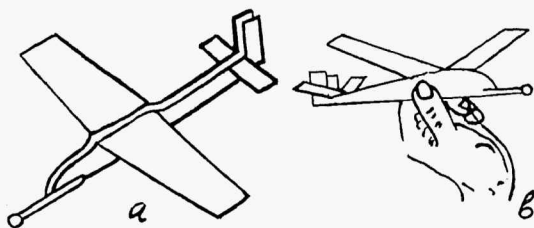

Joon. 18 ja 19

asetas Onu Ants lauale mudellennuki plaanid (joon. 18 ja 19), mida poisid innuga asusid uurima. „Leitud, käes!“ hüüas Madis äkki. „Selle mudellennuki valmistame nii: esmalt joonestame kaheks kokkumurtud joonistuspaperile joon. 18 näidatud lõikejooned, lõikame täpselt jooni mööda välja ja täppjooni mööda painutame alla kandepinnad ja kõrgustüüri, nagu näha joon. 19 a. Ma ei saa aga aru, miks on lennuki ninna pistetud tulitikk?“ „Madisel on õigus,“ ütles Onu Ants omakorda. „Täpselt nii me valmistame selle mudellennuki. Tulitikk mudeli ninas on tasakaalustamiseks. Nagu nägite „kajaka“ juures, oli paberinaela abil raskuspunkti õigel asetusel suur tähtsus mudeli lennule. Kui meil raskuspunkt asub liig taga, tõmbame tiku ettepoole, ja raskuspunkti liig ees asudes toimime vastupidi.“

Nagu ikka oli igal poisil see mudel peagi valmis ja rehe all lendas ringe tehes kuus lennukit. Oma kogemuste kaudu said poisid teada, et mudel võetakse raskuspunkti kohalt pöidla ja esimese sõrme vahele, hoitakse mudeli esimene ots veidi allapoole ja paisatakse kerge tõukega õhku (joon. 19 b). Kuid ikkagi juhtus poistel mudeli lend äparduma. Onu Ants seletas, et eeskätt peab olema raskuspunkt asetatud õigesti, siis tiibade kohtamisnurk, kõrgustüür, pöördeüür — kõik olgu õigesti asetatud. Katsete varal võime õppida parandama mudeli lennuvigu õige kergesti.

Et harjutus teeb meistriks, seda kogesid poisid nüüd tegelikult, sest nende plaanide järgi, mis Onu Ants järjekordselt lauale asetaski, oli poistel uue ja suurema mudellennuki ehitamine mänguasi (joon. 20

Joon. 20

Suvel on

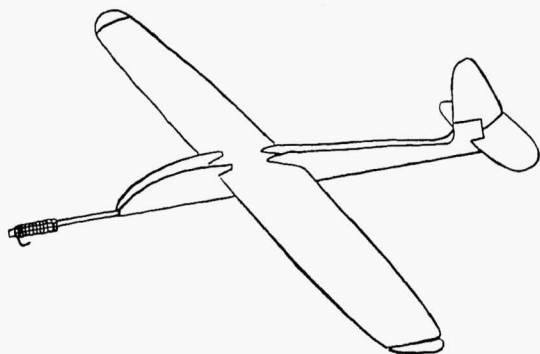
noorte armsaimaks meelelahutuseks matkamine. Kel vähegi võimalik, see võtab reisipauna selga, reisikepi kätte ja läheb rändama kas üksi, kaks või suurema salgaga. Juba varakevadel peetakse omavahel nõu, kuhu sammud suunata, missugust kodumaa kolgast külastada. Linnanoor ihkab maale, maanoori huvitavad linnad; randlast kutsub sisemaa, mandrinoori meelitab mererand...

Enne matkasihtide lõplikku kindlaksmääramist võetagu kätte Hanno Kompuse raamat „Maaliline Eesti“, mille alapealkirjaks on „Pilte Eesti ilusatest ehitustest, maastikest ja muist vaatamisväärsusist“. Selle raamatu lugemine on parimaks sissejuhatusiks igale matkale, viigu matk meid lähedale või kaugele. See raamat õpetab matkamise tähtsaimat eeltingimust: ta õpetab silmi avama, et näha. Matkamise sihiks on ju kõike teele ette sattuvat „sisemiselt omaks teha ja mälestuses kaasa viia“, ainult siis on matkamisel mõtet. Mitte mahakäidud kilomeetrite arv pole tähtis, tähtsad on muljed, mis me oma teekonnalt koju kaasa viime. Muljetekogumise kunsti meile õpetabki H. Kompuse raamat.

„Maaliline Eesti“ õpetab uut ja huvitavat nägema isegi meie igapäevases ümbruses, meie

ja 21). Et mudel oleks tugevam, liimiti paberiliimiga kõrgus- ja pöördetüürid, samuti kandepinnad ja tasakaalustaja kere külge.

Tasakaalustajale (eelmise mudeli juures oli selleks talitikk) pandi liikuv traatmähis, mida võis nihutada edasi ja tagasi. Katsete varal tegid poisid kindlaks,

Joon. 21

et normaalse lennu juures peab raskuspunkt olema kandepinna esimesel kolmandikul. Ka selle mudeliga katsuti startida kummiriba abil. Selleks kinnitati kere keskkoha traatkonks (joon 20 a). (Järgneb.)

kodulinnas või kodukihelkonnas. Kust meie silm seni on harjunud hajameelselt üle libisema, seal õpime „Maalilise Eesti“ mõjul teadlikult vaatama ja märkame imestusega, missuguseid ardeid on varjul olnud otse meie käe ulatuses, ilma et me nende olemasolu oleksime teadnud aimatagi. Ses mõttes on H. Kompuse raamat kasulik neilegi, kes ei saa või ei taha pikemat matka ette võtta, — ka lähimas läheduses on palju, mida maksab avastada ja tundma õppida. Tarvitseb vaid silmad lahti hoida.

„Maaliline Eesti“ ilmus hiljuti Eesti Kirjanduse Seltsi populaarteaduslikus sarjas „Elav Teadus“ ja selle hinnaks on 1 kroon. Varem on samas sarjas ilmunud raamatuid mõnede võõrastegi maade kohta: Ed. Laamani „Nõukogude Vene“, André Maurois' „Inglased ja Inglismaa“, Ed. Laamani ja L. Kahkra „Tänapäeva Saksamaa“, H. Mäelo „Tänapäeva Ameerika“, E. Schreiberi „Õnelikud skandinaavlased“, T'ang Leang Li ja A. Marandi „Nüüdse Hiina alused“. Kõik need raamatud on sisuliselt huvitavad ja sõnastuslaadilt noortele täiesti arusaadavad. Kõik nad aitavad meie silmaringi avardada selliste kauguste suunas, kuhu me oma matkapauna ja -kepi esialgu rändama ei ulatu. Kõik nad käsitlevad selliseid maid ja rahvaid, milledele praegused välispoliitilised sündmused nii või teisiti on tähelepanu juhitud. Sündmused otse kohustavad nende raamatute lugemisele.

Natuke teist laadi raamat on Anonymuse (Fr. Tuglase) „Ühe Norra reisi kroonika“, — isesugune haruldus meie kirjanduses. See „Noor-Eesti“ kirjastusel ilmunud lõbus matkajärgeldus võib lühendada nii mõnegi vihmade päeva igavaid tunde oma pajatustega, mis näiliselt naljakatena ja vahel päris pentsikutena ometi annavad kujuka pildi kirjeldatavast maast. Raamatu sisu täiendavad vaimukalt leidlikud illustratsioonid kunstnik A. Johanilt. Raamat on sobivaks kingituseks sõpradele ja koolikaaslastele, kelledest ehk tuleb käesoleval kevadel jäävalt lahkuda.

Lõpuks juhin noorte tähelepanu k.-ü. „Looduse“ reisikirjelduste sarjale „Mehed, maad ja mered“, mille üksikutest köidetest siin juba varem on juttu olnud.

M. Sillaots.

Ka suvel

ärge unustage „Meie Noorust“! Veenduge, et endiste numbrite sirvimine ja uuesti lugemine pakub väärtuslikku naudingut. Kellel pole „Meie Nooruse“ varasemaid numbreid — tellige talitusest. Praegu on saadaval peagu kõik „M. N.“ numbrid (välja arvatud nr. nr. 1/38, 2/38, 1/39, 2/39, 1/40) hinnaga à 20 senti.

Mootorpaat

Kirjeldatav mootorpaat omab suure kiiruse ja võib kergelt ületada kaugusi.

Järvel või jõel ühest kaldast teiseni või kauneid kaari ja ringe vaikselt veepinnal sooritab see mootorpaat puhtalt ja nobedasti.

Paat käivitatakse kummimootori abil nagu lennuki mudelidki.

Paadikere valmistame jooniste 1 ja 2 mõõdetega järgi õigest, sirge süüga neljatahusest pärnavõi männipuu prussist (ka plangust), mille laius on 4 sm.

Märgime prussile paadi keskjoone, siis joonestame paadi kontuurid ja kõrvaldame hõõvliga ettevaatlikult prussi külgedelt üleliigsed osad.

Joonis 2 näitab, kuidas hõõveldada paadi ahtrit ja sisse saagida kiilu (anduri) soon, kanal.

Joonisel 3 näeme kiilu. Valminud kiilu ülemise osa määrime sooja puuliimiga ja vajutame siis kiilu kindlalt paadi põhja saetud soonde.

Kui liim on kuivanud, siis värvime paadipõhja hästikatvalt, et vältida liimi ligunemist ja kiilu lahtitulemist. Kiil on aga paadile tarviline, kuna see annab käigule õige suuna ja sirge sõidu.

Paadi võõrdeki kattedeks lõikame õhukesest plekist joon. 4 järgi vee- ja tuulevarju. Varju koolutame koonusekujuliseks ja kinnitame koos pilbasliitudega naelakeste abil vööri (joon. 1).

Propelleri ja laagri meisterdame paksemast plekist (joon. 5 ja 6). Painutanud vastavalt laagri (joon. 6 — paremal) ja keeranud propelleri ülemise osa toruks, võime nad asetada kohale joonise 1 järgi.

Propelleri võlliiks sobib paksem traat, Torkame võlli propelleri torusse ja lööme otsa laperguseks: muidu vint kaob. Kui võll on juba laagris, siis keerame võlli teise otsa konksuks.

Valmistame tüüri (joon. 1), ja paadi tasakaaluks kinnitame ahtrisse vastava raskuse (tina, rauatükk jne.).

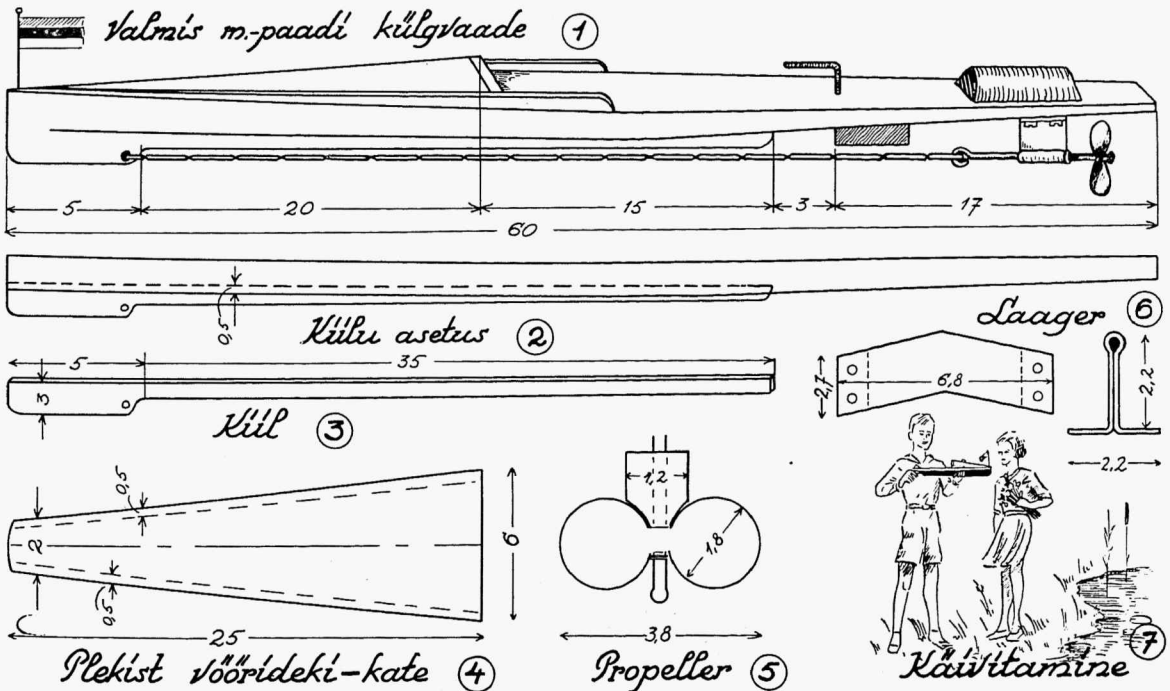
Kiilu nina avausse ja propelleri konksu seome kummist nõõri, n.-n. mootori, ja meie kiirmootorpaat on valmis. Ärgem unustagem püstitamast lippu ninna.

Käivitamist näeme jooniselt 7. Hoides vasaku käega paati keerame parema käega propellerit umbes 50—70 tiiru (olenedes kummist!) ja laseme julgelt kiirmootorpaadi vette.

Kui paat on hästi monteeritud, siis näeme alles, kuidas töö tasus vaeva.

Üldisi juhendeid:

Propelleri telg peab laagris tiirlema vabalt, takistamatult. Kui paadi ahter sõidul kipub vee alla, siis valmistame uue laagri, mil oleks väike kallak tahapoole (joon. 6), ja vähendame tasakaalustavat raskust.

"NUPUVÖTTEID"

„Meie Nooruses“ nr. 8 ja käesolevas numbris avaldatud „nupuvõtete“ lahendid palume toimetusele saata 10. juuniks. Lahendajaile jälle kümme ilusat preemiat.

Koolilõpu-kook

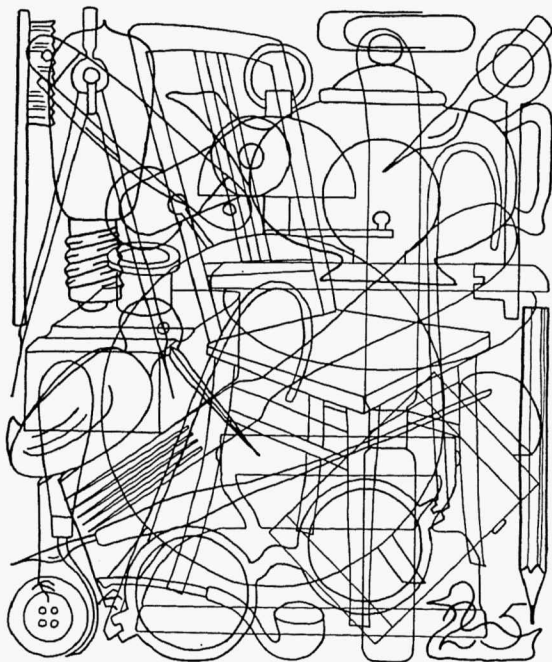
Emä küpsetas koolitöö lõpu puhul Antsule suure koogi. Et külla tulnud sõbrad sellest ka osa saaksid, peab Ants koogi jagama neljaks ühesuuruseks tükiks, nii et igale tükile jääks üks ploom ja võrdne arv rosinaid. Valmistage Antsule koogi tükeldamise plaan!

Tõnni vigur

Vihmasadu üha tugevnes. Tõnnil polnud lootustki nii pea välja pääsmiseks. Et aeg ootusega igavaks ei läheks, hakkas Tõnn joonistama. Tal polnud aga rohkem paberit kui üks leht. Sinna ta joonistas siis palju asju, mida näete juuresoleval joonisel.

„Imelik segu,“ ütles Tõnn poolvaljult oma valmis tööd rahul olles vaadeldes.

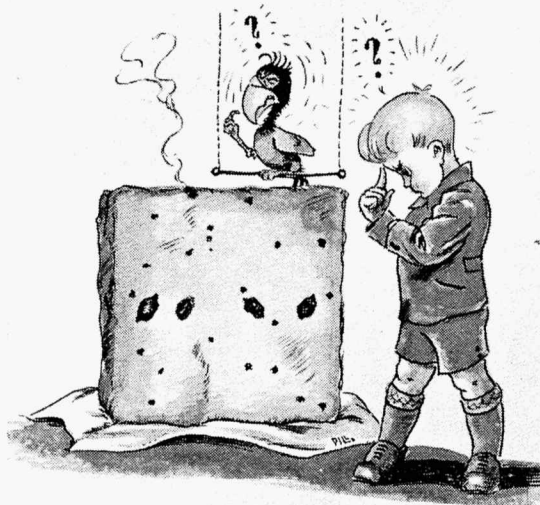
„Heli! Heli, tule siia ja lahenda mu vigur. Missugused asjad ma joonistasin siia paberile?“

Heli vaatas, naeratas ja küsis: „Kuipalju neid asju siis on?“

„Vaata, paremal all nurgas on märgitud. Otsi kõik need asjad ja kirjuta paberile,“ vastas Tõnn.

Tehke ka teie nii!

„NUPUVÖTETE“ LAHENDEID

saabus sadade kaupa ja nende saatjate nimede avaldamine võtaks väga palju ruumi. Märgime lahendajaist ainult need kümme, kellele preemiade loosimisel õnn naeratas:

E. Kuusk — Lihula, O. Kivistik — Paide, E. Mahoni — Kehtna, H. Kannel — Tuhala, A. Kisand — Võru, H. Vaher — Otepää, B. Voogas — Tallinn, H. Arula — Silla, S. Linholm — Kose, M. Saul — Viru-Maidla.

„Meie Nooruse“ omaloomingu- võistlus

Omaloomingu-võistluse sarjas esitatud töist said meienooruslaste suurima poolehoiu osalisiks järgmised:

E. Uibu — „Seiklus Mürkenhauseni keldris“, A. Koplivee — „Seda juhtub kevadel...“, A. Heinlo — „Matk minevikumaale“, H. Nirk — „Kui meie sõjas käi-

sime“, H. Altoa — „Vanaisaga rannal“, E. Erlich — „Ohvrikivi“, J. Grünthal — „Kolm sõpra“, L. Vellerind — „Minu suurim elamus“, H. Joonuks — „Õngitseja“, M. Uustalu — „Pärnu rannahotell“.

Nim. tööde autoreile saatis toimetus tunnustustähisena k.ü. „Looduse“ kuldraamatud. Õnnitleme noori laureaate ja täname kõiki osavõtjaid!

Ankeet

Ankeetlehti, mis lugejaile saatsime koos „Meie Noorusega“ nr. 7, saabus tagasi rohkem kui julgesime loota. Südamlik tänu kõigile vastajaile! Nüüd on meil teada „Meie Nooruse“ rohkearvulise lugejaskonna soovid ja arvamus oma lemmikajakirja kohta. Rõõmustav on lugeda eranditult igast ankeetlehest, et „Meie Noorus“ on võitnud nii noorte kui ka nende vanemate haruldaselt sooja poolehoidu. Kõik ankeedis avaldatud soovid ja ettepanekud on hästi põhjendatud, — toimetust püüab neid kõiki aja jooksul täita, niipalju kui seisab tema võimuses.

Ankeedi vastuste juure tuleme sügisel üksikasjalisemas kokkuvõttes tagasi — selleks ajaks loodame selle ülihuvitava ja määratu suure materjalihulga põhjalikult läbi töötada.

Vastused paikasime hästi segi ja nopisime nende hulgast välja sada lehte. Selliselt määras loos p r e e m i a d järgmistele meienoorustele:

A. Pärna, T. Rea, E. Meiesaar, R. Roes, A. Blaubrück, H. Nõmme, G. Naumov. I. Väljak, E. Kauks, M. Tamberg, A. Oinas, L. Saag, I. Tooming, V. Reidal, E. Oja, I. Aron, V. Virkus, Ü. Tuur, E. Pent, H. Kannel, H. Nirk, H. Sarapik, H. Ozolitis (L ä t i), V. Nilp, H. Kaldvee, E. Israel, H. Arula, H. Rajaloo, E. Niinepuu, S. Rinaldi, H. Luberg, Ü. Raiend, O. Uuga, L. Veevo, S. Kurist, L. Roots, L. Nõmtak, K. Tooming, M. Vaino, E. Oiglane, H. Vassar, A. Rõõmuoks, L. Metsalu, A. Siim, E. Lõhmus, E. Vilsaar, E. Tammepõld, V. Siim, H. Sultson, H. Piir, Ü. Jürgenson, L. Henno, N. Aksel, H. Lepik, G. Lutter, K. Raag, A. Paimets, L. Norkroos, E. Teemägi, P. L. Kuum, H. Kuusaar, Ü. Tuur, I. Tatrik, V. Palmipuu, E. Undrits, G. Kütt, H. Toll, H. Pellis, P. Tammikivi, E. Lepik, H. Pihlaste, A. Kisand, V. Jõks, E. Koidu, S. Selg, L. Mäeveen, A. Ainojõe, J. Meier, A. Päärati, V. Võsu, R. Palis, A. Tuisk, L. Päts, A. Ilves, O. Kikas, H. Klandorf, F. Tamre, L. Ottin, M. Peet, A. Klauren, E. Treimann, A. Talpsepp, H. Palm, H. Malts, O. Uhke, E. Möldre, P. Soosaar, R. Püssim, P. Kivikas, O. Kuusemets.

Preemiad saatsime postiga välja. Tahtsime avaldada kõigi ankeedile vastajate

Toimetaja A. Saarne

Teile saabub varsti puhkeae, suvi oma valguse rohkusega ja looduse iluga. Nüüd on aeg, mil saame edukalt rakendada oma fotoharrastusi. Seda otse peame tegema, sest kes pildistab, see omandab elust enam. Jäädvustagem pildes oma suverõõmud ja matkad kaunil kodumaal.

I. Mida pildistada?

Viibides maal või matkal püüdke saavutada oma ümbrust kujutavaid fotosid. Selle juures pidage silmas:

1. Maastikke, pinnavorme.
2. Taimestikku.
3. Vesistuid.
4. Ehitusi ja eluasemeid.
5. Inimesi, rahvariistust ja kombeid.

nimed, aga see võtnuks ruumi mitu lehekülge. Veel kord: Suur aitäh kõigile head nõuannete ja tunnustussõnade eest!

*

Ruth P. — Tallinn. Ülesandeid meil jätkub tarbeks. Aitäh ilusa kirja ja sõbralike tervituste eest!

L. V. — Tabina ja E. K. — Laguja. Kaastöö tuleb kirjutada paberi ühele küljele, teine pool tühaks jätta. Muidu ei saa me seda kasutada.

I. A. — Rakvere. Ülesanded on meienoorustele jaoks liigsad.

L. P. ja V. N. — Valjala. Aitäh!

A. N. — Tallinn. Sadeleva veejoa valm. õpetus ilmus „Meie Nooruses“ nr. 13/39. a. Saadaval talituses.

U. S. — Kuressaare. Loodame, et kõik läks hästi ja puhkus tuleb kosutav!

M. K. — Tartu. Jutuke on liig lühike ja lapsik „Meie Noorusele“. Laagri asjus oota kirja!

H. N. — Kavastu. Püüame edaspidi hankida selleks materjali.

H. J. — V.-Maarja. Käsitluslaad „Meie Nooruse“ lugejate enamiku jaoks liig raskepärane. Soovitame astuda kontakti „Tuleviku Radadega“. Teie luuletus on meeldivaid jooni, kuid soovitamata suuremat lihtsust. Ülesanne jääb tagavaraks.

V. R. — „Metsakohin“ ei sobi „Meie Noorusele“.

II. Kuidas pildistada?

1. Ärge laske end petta värvide võlust, vaid pange rõhku joonte kooskõlale ja valguse ning varjude õigele jaotusele, sest värvid, kujundatuna must-valges, võivad anda hoopis teise pildi kui silm näeb looduses.

2. Negatiivmaterjaliks tarvitage värvitundelisi (ontokromaatilisi) filmi või plaati koos kollafiltriga. Keskmise kollafiltri pikendab säritlusaega 2-kordselt. Kollafilter on tingimata vajaline valgete pilvede eraldamiseks sinisest taevast ja seal, kus sinised kiired on ülekaalus, nagu rannal jne.

3. Pildistage hommikul või õhtu eel, kui vari on pikem. Keskpäevane valgus on lame.

4. Maastiku esiplaan valige huvitav. Selleks pole tihti muud vaja kui mõni puu, põõsad, lehesiluetid, kaugusse kulgev tee, paat kaldal veerel jne. Esiplaan annab pildile perspektiivi.

5. Joonte ja valguslaikude õige jaotuse ja tasakaalu saavutamiseks otsige õige koht, kust pildistada, jälgides kujutlust tuhmklaasil või läbi pildiotsija.

6. Umbrust pildistades leidke see, mis on iseloomustav teie ümbrusele. Otsige üles kõik, mil on ajalugu ja mis on seoses rahvaga.

Fotovõistlus! (Vt. lk. 280.)

Noorteajakiri „MEIE NOORUS“ ilmub 18 numbrit aastas (koolitöö ajal kaks korda kuus). „Meie Noorus“ maksab tellides aastas 3 krooni, poolaastas 1 kr. 50 s. Üksiknumber 20 senti. Tellimisi võtavad vastu talitus, postiasutused, usaldusmehed koolides ja organisatsioonides ja paremad raamatukauplused.

„Meie Nooruse“ kaasandena ilmub tarviduse järgi „NOORTEJUHTIDE TEATAJA“, mille tellimishind on 50 senti aastas.

Mittetarvitatavaid käsikirju toimetuse ei säilita. Need tagastatakse autoreile ainult vajalise arvu postmarkide lisandamisel.

Toimetuse ja talituse aadress: „Meie Noorus“, Niguliste 12, Tallinn. Tel. 432-73. Posti jooksev arve nr. 88.

Väljaandja: Eesti Punane Rist.

Vastutav toimetaja: Paul Rummo.

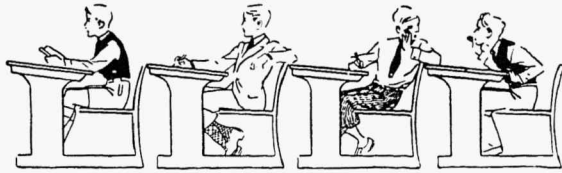
Trükiarv 6500 eks.

Ilmus 20. mail 1940. a.

Hea
on õppida

meilt ostetud koolitarvetega!

Saadaval kõik õpperaamatud, kirjutusmaterjalid, joonistus- ja maalimisvahendid, portfelliid ja teised koolitarbed

T o r e d a d j u t u d

on meie punasekaanelises noorsookirjanduse sarjas „Minu Raamat“ Sari on koostatud maailmakuulsast noorsoo-teoseist. Kauni välimusega sari on trükitud paljude piltidega heale paberile.

H. Sienkiewicz: Läbi mustade maa Kr. 2.50
L. M. Montgomery: Punapäine Anne „ 2.—
L. M. Alcott: Väikesed mehed „ 2.—
„ Väikesed naised „ 2.50
J. Webster: Pikakoivaline isa „ 2.—
R. L. Stevenson: Röövitud poiss „ 2.—

M. Twain: Prints ja kerjus Kr. 2.50
„ Tom Sawyeri imelikud juhtumused „ 2.50
J. Habberton: Helena lapsukesed „ 2.—
F. H. Burnett: Väike lord Fauntleroy „ 2.—
D. Defoe: Robinson Crusoe „ 2.—
H. Beecher-Stowe: Onu Tomi onnike „ 2.50

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOI“

Tallinn, Harju 48, Pärnu 10

Asudes suvepuhkusele kasutate oma vaba aega huvitavalt ja meeldivalt vabas looduses, valmistades taimekogusid, liblikote- ja putukatekorjandusi jne.

Selleks *tarvisminevat materjali nagu*

**kogude kastiid
nöelad
alusturvas
etiketid
ferbaariumipaber
luubid
taimepressid
liblika kuivatamise raamid
surmamise purgid
jne. jne.**

leiate alati suures valikus

K.K.Ü. „Töökoolis“

Tallinnas, Pärnu mnt. 28. Telef. 462-56

XX

sajand on tehnika sajand!

Noorus —

Teie edukus ja hea käekäik ole-
neb Teie tehnilistest teadmistest.

**Edukas tehniline areng tu-
geb headele joonestusva-
henditele.**

Suur valik esmaklassilistest
joonestusvahenditest.

K.M. JURI KODRES'el

Tallinn, Viru 3

Telefon 478-60

Kirjutus-, kooli- ja joonestustarbed,
paberikaubad

*Hoovaja
uudisriided*

A/S P
TEKSTIILVABRIK
O. KILGAS

Noorte lemmikäri on

Kooli-Kooperatiiv

Tallinnas

S.-Karja 19

Telefon 456-32

Süstemaatiliselt ja väikeste
summade kaupa korraldatud
kogumine on hõlpus ning val-
mistab kogujale alatist rõõmu

Hõlpsalt toimub kogumine
«EKS-MAJA»
noortekindlustuse poliisi kaasabil

Karastust ja jõudu

annavad

S A K U

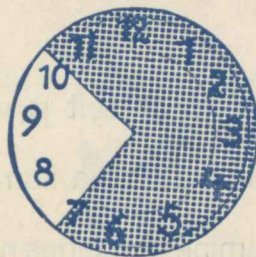
ÕUNAJOOK ● JÕHVIKAJOOK
VAARIKAGA ● SIDRUNHAPPE-
JOOGID ● MINERAALVEED

-56

„Meie Nooruse” koolilõpu-album — Hind 20 senti

Pühendage

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAmiseLE LUGEDES

KIRJANDUST

R E I S I J U H T E
R E I S I K O H V R E I D
T E E D E K A A R T E
T A S K U N U G E
K I R J U T U S M A T E R J A L E
J O O N I S T U S - J A
M A A L I M I S T A R B E I D
P A B E R I K A U P U
J N E. J N E.

soovitavad suures valikus

«PÄEVALEHE» raamatukauplused

TALLINN, PÄRNU M. 10
PIKK 2 ◆

«LASTE RÕÕM» ainulaadne laste ajakiri